

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส

นางสาวประวีณมัย บ่ายคล้าย

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-3182-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS INFLUENCING THE INDEPENDENT FILM VIEWING

MISS PRAWEEANAMAI BAICLOY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-3182-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส

โดย

นางสาวประวีณมัย ป้ายคล้อย

ภาควิชา

การสื่อสารมวลชน

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย ศิริกายะ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ศิริกายะ)

..... กรรมการ
(อาจารย์กิตติศักดิ์ สุวรรณโกสิน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาวประวีณมัย บ่ายคล้อย : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส.
(FACTORS INFLUENCING THE INDEPENDENCE FILM VIEWING) อ.ที่ปรึกษา :
รศ.ดร. ศิริชัย ศิริกายะ, 128 หน้า. ISBN 974-17-3182-5.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส พฤติกรรมการชมภาพยนตร์ของผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส และพฤติกรรมการเปิดรับและติดตามสื่อมวลชน ตลอดจนความคาดหวังต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส จากผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้รับสารที่มีลักษณะเป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสนั้นมีความแตกต่างกันในด้านเพศวัย การศึกษา และอาชีพ แต่ลักษณะเช่นนี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแสแต่อย่างใด
2. ผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส มี 2 คุณลักษณะ คือ
 - 2.1 เป็นผู้รับสารที่ชมทั้งภาพยนตร์ในกระแสและภาพยนตร์นอกกระแส
 - 2.2 เป็นผู้รับสารที่ชมเฉพาะภาพยนตร์นอกกระแส
3. การเป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส ทำให้เกิดความผูกพันกับเนื้อหาประเภทนี้ จึงทำให้เกิดพฤติกรรมการติดตามสื่อมวลชนที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแส
4. การเปิดรับและติดตามสื่อมวลชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแส เกิดจากแรงผลักดันและแรงกระตุ้นที่แตกต่างกันของผู้รับสาร
5. คอภาพยนตร์นอกกระแสมีความคาดหวัง และการใช้ประโยชน์จากภาพยนตร์นอกกระแสแตกต่างกัน ทั้งการใช้ประโยชน์เพื่อความเพลิดเพลินใจ การเข้าสังคม เพื่อการศึกษา และงานอาชีพ

ภาควิชา.....การสื่อสารมวลชน..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขา.....การสื่อสารมวลชน..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2545..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4285089228 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD : FILM AUDIENCES/ALTERNATIVE FILM/INDEPENDENT FILM/ MOTIVATIONS

MISS PRAWENAMAI BAICLOY: THESIS TITLE. (FACTORS INFLUENCING THE INDEPENDENT FILM VIEWING) THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.SIRICHAIRIKAYA, 128 pp. ISBN 974-17-3182-5.

The main objective is qualitative research is to find out the factors that have the impact to the independent film viewing along with the behavior of the audiences who are mainly independent film viewers. Moreover, it is also conducted the behavior of the audiences in terms of consuming independent film, how they get the related information from the media along with the expectation from the independent films. The study finds out that :

1. It varies in terms of sex, ages, education and jobs for those who the main audiences of independent films but those factors do not portray any obstacles in consuming the independent films at all.
2. There are 2 different kinds of independent film audience which are :
 - 2.1 Those who watch both mainstream movies and independent films.
 - 2.2 Those who watch only independent films.
3. As the main audiences of independent films, make this group of people have the strong feeling towards getting more information about the independent films so they would get the related information from any media that cover the issues.
4. It varies in terms of motivations and inner forces to be the audiences of the media that cover the independent films.
5. Those who watch independent films have different expectations and utilization of independent films, such as entertaining, socialization education and professional purpose.

Department.....Mass Communication..... Student's Signature.....

Field of study ...Mass Communication... Advisor's Signature.....

Academic Year.....2002..... Co- Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ศิริกายะ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้คอยชี้แนะตลอดจนให้คำแนะนำเพิ่มเติมเนื้อหาส่วนต่างๆ ในการทำวิจัยมาโดยตลอด และอาจารย์กิตติศักดิ์ สุวรรณโภคิน กรรมการวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ด้านภาพยนตร์ และตรวจทาน แก้ไข คำศัพท์ต่างๆ รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจโครงสร้างของระบบการสื่อสารมวลชน และยังได้เสนอแนะข้อคิดเห็น ตลอดจนช่วยขัดเกลาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ชัยพร ตั้งพลสินธนา ผู้ให้ความรู้ด้านการตลาดสื่อสารมวลชน รวมทั้งติดตาม และให้กำลังใจ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วง และขอขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาการสื่อสารมวลชนทุกท่าน และดร.นงลักษณ์ ศรีอัมภพร เจริญงาม ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา จนผู้วิจัยสามารถนำความรู้มาใช้ในการวิจัย ตลอดจนนำมาปรับใช้ในวิชาชีพ

วิทยานิพนธ์นี้ไม่อาจสำเร็จได้ หากปราศจากผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสทุกท่าน ที่สละเวลาให้ข้อมูล ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษา โดยเฉพาะหยอย, โต้, พี่แวน, พี่เกียง, พี่ป๊อบ และพี่เอ รวมทั้งเพื่อนร่วมรุ่น MC 9 ภาคในเวลาทุกคนที่ร่วมเรียน และให้กำลังใจเสมอ ทั้งเมย์ ดรีม ตู๋ เปิ้ล ปอย และเทน รวมถึงพี่สมา ที่เอาใจช่วยมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่หญิงสายสวรรค์ ผู้ช่วยเพิ่มพลังใจได้อย่างยอดเยี่ยม และพี่ๆ ที่ไอทีวี ที่คอยให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ และช่วยจัดการเวลาการทำงาน จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ทั้งพี่วสันต์ พี่ลิ พี่เต็ม พี่ปุ พี่เก พี่บุญ พี่ดิง และพี่เอ

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพ่อ และ แม่ ที่เลี้ยงดูผู้วิจัย และปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของการศึกษาตั้งแต่เด็ก ขอขอบคุณพี่ชาย ที่ตามไปอยู่ตลอด และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดใดๆ ผู้วิจัยใคร่ขออภัยมา ณ ที่นี้ และหากจะมีประโยชน์ต่อผู้ใดบ้าง ขอยกความดีทั้งหมดให้เห็นผู้เห็นความสำคัญของศิลปะภาพยนตร์ทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญแผนภาพ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1	
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2	
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้รับสาร.....	9
แนวคิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังคุณค่าของสื่อ.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเลือกใช้สื่อ.....	13
ทฤษฎีการเปิดรับสื่อ.....	17
แนวคิดเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์.....	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	29
	รูปแบบการวิจัย.....	29
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
	การนำเสนอข้อมูล.....	38
บทที่ 4	พัฒนาการการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส.....	39
	ยุคภาพยนตร์นอกกระแสในสถาบันวัฒนธรรม.....	39
	ยุคภาพยนตร์นอกกระแสขยายตัวสู่โรงภาพยนตร์ทั่วไป.....	41
บทที่ 5	ลักษณะของคณาพยนตร์นอกกระแส และรูปแบบพฤติกรรมกรเปิดรับ และติดตามสื่อมวลชน.....	58
	คุณลักษณะผู้ชมที่เป็นคณาพยนตร์นอกกระแส.....	58
	พฤติกรรมกรแสวงหาข่าวสารกรเปิดรับและติดตามสื่อมวลชน.....	100
บทที่ 6	พฤติกรรมกรชมคณาพยนตร์นอกกระแส.....	104
	แหล่งเผยแพร่คณาพยนตร์.....	104
	วีดีโอ วีซีดี และดีวีดี.....	104
	สถาบันวัฒนธรรม.....	107
	งานเทศกาลคณาพยนตร์.....	111
	โรงคณาพยนตร์.....	113
บทที่ 7	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	115
	สรุปผลการวิจัย.....	115
	ข้อจำกัดในการวิจัย.....	117
	ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต.....	117
	รายการอ้างอิง.....	118
	ภาคผนวก.....	121
	ภาคผนวก ก. แนวคำถาม.....	122
	ภาคผนวก ข. รายชื่อคณาพยนตร์นอกกระแสที่ปรากฏในงานวิจัย.....	124
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	128

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 5.1 ความแตกต่างของภาพยนตร์ในกระแสและภาพยนตร์นอกกระแส..... 66

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 2.1 แบบจำลองแนวคิดการใช้สื่อและความพึงพอใจ ของ Danis Mcquail.....	19
แผนภาพที่ 2.2 แบบจำลองกระบวนการเลือกใช้สื่อของ Danis Mcquail.....	20

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพยนตร์นอกกระแส คือ คำจำกัดความที่คนกลุ่มหนึ่งใช้เรียกภาพยนตร์ที่ไม่ใช่ภาพยนตร์กระแสหลัก (mainstream) อย่างภาพยนตร์ของสหรัฐอเมริกา หรือภาพยนตร์ฮอลลีวูด ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่ครองตลาดภาพยนตร์ของประเทศไทยมาตั้งแต่เริ่มมีธุรกิจการฉายภาพยนตร์ในประเทศไทย

นอกจากคำว่า “ภาพยนตร์นอกกระแส” แล้ว ยังมีผู้ให้คำนิยามภาพยนตร์ที่ไม่ใช่ภาพยนตร์กระแสหลักในชื่อต่างๆ กัน อาทิ ภาพยนตร์นอกกรอบ, ภาพยนตร์ทางเลือก, ภาพยนตร์ใต้ดิน, ภาพยนตร์อินดี้ เป็นต้น โดยคำนิยามของภาพยนตร์ที่ไม่ใช่ภาพยนตร์กระแสหลักนี้ อัญชลิชัยวรารพร (2541) กล่าวว่า นิยามของหนังอินดี้ยังคงเป็นที่ถกเถียงกัน แม้แต่ต้นตำรับอย่างอเมริกาเอง ในพจนานุกรม Brewer's Cinema กล่าวว่า หนังอินดี้ คือการทำหนังนอกกรอบสตูดิโอของฮอลลีวูด ซึ่งวางรากฐานมานานแล้วในประวัติศาสตร์ ภาพยนตร์อินดี้น่าจะมาจาก independent film making, independent film maker หรือ independent distribution เมื่อคนทำหนังส่วนหนึ่งต้องการหลุดพ้นการครอบงำของระบบอุตสาหกรรม จึงเกิดคำว่า mainstream ในความหมายตรงข้ามกับ independence และมีคำเรียกใช้แตกต่างกัน อาทิ

Anti-mainstream หรือ noncommercial movie นิติสารภาพยนตร์ของต่างประเทศหลายเล่ม ใช้คำว่า **หนังต่อต้านกระแสหลัก** กับหนังที่ไม่เน้นการค้าในความหมายเดียวกับ **หนังอินดี้** ซึ่งคำนิยามหลังนี้ อาจจะเพี้ยนไปบ้าง เพราะหนังนอกกระแสหลายเรื่องก็สามารถทำเงินได้อย่างมหาศาลเช่นเดียวกัน

Off-beat film เป็นอีกคำหนึ่งที่เห็นอยู่บ้าง แต่ไม่ทราบที่มาที่ไป เป็นไปได้ว่าอาจเกี่ยวข้องกับคำว่า บีท (beat) ที่ใช้ในเรื่องของดนตรี off-beat film จึงหมายถึงหนังนอกจังหวะ มีความหมายเดียวกับหนังทางเลือก

Alternative movie เป็นอีกคำหนึ่งที่น่าจะมีความหมายครอบคลุมหนังนอกกระแสได้หมด แปลตรงตัวคือ ทางเลือก ซึ่งใช้ได้กับงานหลายประเภท ในการพัฒนาสังคมมีสื่อทางเลือก เกษตรทางเลือก ในทางดนตรีมักจะหมายถึง ดนตรีแนวใหม่ ซึ่งผู้รับบอกว่ามักจะเกี่ยวข้องกับธุรกิจแทรก

ปนอยู่ด้วย ในทางภาพยนตร์หมายถึง หน้าที่ไม่มุ่งเน้นการค้า ซึ่งอาจรวมไปถึงหนังเพื่อการศึกษา (educational film), หนังบ้าน (home movie), สารคดี หรือ การทำหนังแนวก้าวหน้า (avante-garde) อย่างหนังทดลอง หนังใต้ดิน

Avante garde มาจากศัพท์ทางทหารในภาษาฝรั่งเศส หมายถึง พวกแถวหน้าทั้งหลาย ด้านภาพยนตร์ หมายถึง หนังทดลองในรูปแบบหรือสไตล์ทำหนังแนวใหม่ โดยปฏิเสธการทำหนังเล่าเรื่องที่เรียงลำดับตามขั้นตอนแบบเดิม (narrative) ดังนั้น คำนี้จึงมักใช้กับหนังอาร์ต หนังทดลอง หนังใต้ดิน หนังแนวนี้ถือกำเนิดเมื่อประมาณทศวรรษที่ 1910 และเฟื่องฟูหลังช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อกล้อง 16 ม.ม. มีราคาถูกลง และมีการสอนหนังในมหาวิทยาลัยมากขึ้น พร้อมทั้งเกิดบริษัทผลิตหนังอินดี้อย่างมากมาย ตัวอย่างของผู้กำกับหนังแนวนี้คือ ดิเรก จาร์แมน, แอนดี้ วอร์ฮอล

Underground film ด้วยคำแปลที่ฟังแล้วชวนให้นึกถึงการเมือง แต่แท้ที่จริงแล้ว คนทำหนังประเภทนี้จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับนักทำหนัง avante-garde และกลุ่มทำหนังอาร์ตในอเมริกา ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยการนำของหัวก้าวหน้า ชื่อ สแตน แวนเดอร์บีก ซึ่งได้คิดค้นทำหนังแนวใหม่ จนจุดประกายผู้อื่นให้เกิดความเคลื่อนไหวเป็นกลุ่มก้อนในนามของ New American Cinema

Underground film หมายถึง หนังที่ผลิตขึ้นโดยอิสระจากระบบอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นเงินลงทุนจากเพื่อน ครอบครัว และผู้อุปถัมภ์ เพราะฉะนั้นจึงสะท้อนความคิด และสไตล์ของผู้กำกับได้อย่างดี ข้อสำคัญคือ เนื้อเรื่องและวิธีการทำหนังสามารถสร้างกระแสวิพากษ์ในสังคมได้ จนต้องมาเคลื่อนไหวใต้ดิน

Guerrilla filmmaking การทำหนังอิสระด้วยทุนต่ำ และทีมงานเพียงไม่กี่คน ส่วนใหญ่จะใช้กล้องแฮนด์เฮลด์ อาจจะเรียกว่า เป็นการสร้างหนังแบบกองโจร

B-Pictures ในยุคที่เศรษฐกิจตกต่ำไปทั่วโลกเมื่อปี ค.ศ. 1932 นั้น ฮอลลีวูดออกโปรแกรมฉายหนังควบ 2 เรื่อง ในราคาหนึ่งเดียวเพื่อกระตุ้นให้คนมาดูหนัง โดยหนังเรื่องแรกจะเป็นหนังใหญ่ หรือหนังเกรดเอ ขณะที่หนังควบอีกเรื่องจะเป็นหนังราคาถูกที่ผลิตขึ้นโดย “แผนกบี” ของบริษัท โดยไม่ค่อยพิจารณาถึงคุณค่าเท่าไรนัก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องชวนฝัน ฆาตกรรม หรือหนัง

ความบอยหนังประเภทนี้หายไปตั้งแต่ช่วงต้นค.ศ.1950 แต่ยังมีการใช้บ้างในปัจจุบัน หมายถึงหนังลงทุนต่ำ

Personal film สืบเนื่องจากการทำหนังนอกกระแสที่ผู้สร้างสามารถควบคุมหนังให้เป็นไปตามที่วางแผนไว้ โดยไม่ต้องต่อรองกับนายทุน บางครั้งก็มีการเรียกหนังเหล่านี้ว่า **หนังส่วนตัว** การผลิตนั้นอาจจะเป็นคนเพียงคนเดียวกับกล้องตัวหนึ่ง

ทั้งหมดนี้ คือคำนิยามของภาพยนตร์นอกกระแส หรือภาพยนตร์นอกระบบ อย่างกว้างๆ แต่เพื่อความเข้าใจร่วมกันของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอนิยาม “ภาพยนตร์นอกกระแส” สำหรับงานวิจัยนี้ว่า ภาพยนตร์นอกกระแส คือ “ภาพยนตร์ที่ไม่ได้อยู่ในโครงสร้าง หรือกลไกของระบบการจัดจำหน่ายภาพยนตร์ เป็นภาพยนตร์ที่นำมาจัดฉายโดยไม่ได้หวังผลด้านกำไร อาจเพราะต้องการทดลองตลาด หรือต้องการเผยแพร่ภาพยนตร์ให้เป็นที่รู้จัก เพื่อตอบสนองหรือสนิยมการชมภาพยนตร์ และเป็นทางเลือกในการชมภาพยนตร์ของคนกลุ่มหนึ่ง”

พัฒนาการและทิศทางของการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสเป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากที่ผ่านมา การจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสมีการปรับตัวและมีจุดเปลี่ยนในหลายช่วง ซึ่งสรุปภาพรวมของการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสตามเส้นทางการเข้ามาฉายและสถานที่จัดฉายภาพยนตร์ได้ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ภาพยนตร์ที่จัดฉายโดยสถาบันวัฒนธรรมต่างๆ การจัดฉายภาพยนตร์ตามสถาบันวัฒนธรรมเริ่มขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2515 เมื่อสำนักข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพฯ จัดฉายภาพยนตร์ underground ของสหรัฐอเมริกา สำหรับผู้ชมจากสถาบันการศึกษา และต่อมาจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “หนังของเยาวชน” แล้วสถาบันวัฒนธรรมอื่นๆ ก็จัดฉายภาพยนตร์เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเอง

ภาพยนตร์ที่จัดฉายที่สถาบันวัฒนธรรมต่างๆ ได้แก่ ภาพยนตร์ฝรั่งเศส ที่สมาคมฝรั่งเศส, ภาพยนตร์เยอรมัน ที่สถาบันเกอเธ่, ภาพยนตร์ญี่ปุ่น ที่สมาคมญี่ปุ่น ซึ่งการจัดฉายมีทั้งลักษณะการเก็บค่าเข้าชมและไม่เก็บค่าเข้าชม โดยภาพยนตร์ที่สมาคมฝรั่งเศสจัดฉายเก็บค่าเข้าชมเรื่องละ 30 บาท ขณะที่ สถาบันอื่นๆ ไม่เก็บค่าเข้าชม

ลักษณะที่ 2 คือภาพยนตร์ที่ฉายตามโรงภาพยนตร์ทั่วไป เป็นภาพยนตร์ที่ทางบริษัทจัดซื้อมา เพื่อทดลองตลาด ภาพยนตร์เหล่านี้รวมถึงภาพยนตร์เกรดบีที่พุ่งมากับภาพยนตร์ฟอร์มใหญ่ที่ทางบริษัทต่างประเทศจะใช้นโยบายขายเป็นชุดๆ ละ 3-4 เรื่อง โดยจะมีเรื่องที่คาดว่าทำตลาด และทำกำไรได้ค่อนข้างแน่นอน 1 เรื่อง ขณะที่เรื่องที่เหลือคือภาพยนตร์ขนาดกลาง และเล็ก ซึ่งภาพยนตร์เหล่านี้ แม้จะมีภาพยนตร์ที่มีคุณภาพปะปนมาด้วย แต่เมื่อไม่เป็นนิยมในกลุ่มคนชม ภาพยนตร์กลุ่มใหญ่ ทางบริษัทจึงไม่นำออกฉายตามโรงทั่วไป

อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้บริหารบริษัทภาพยนตร์ยังมองว่า ภาพยนตร์แบบนี้ยังมีโอกาสที่จะตอบสนองความต้องการชมภาพยนตร์ของคนบางกลุ่ม จึงมีการจัดฉายเพื่อทดลองตลาดใหม่ๆ ซึ่งแนวทางนี้ มีบริษัทที่ปฏิบัติชัดเจน คือ เครือสหมงคลฟิล์ม ที่มีการจัดโครงการอาร์ตเฮ้าส์ เพื่อสำหรับจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสโดยเฉพาะ โดยเริ่มจัดฉายตั้งแต่ปี 2538 ที่โรงภาพยนตร์ฮอลลีวูด สตริท และโรงภาพยนตร์เมอริคิงส์ ปิ่นเกล้า โดยเก็บค่าเข้าชมเรื่องละ 50 บาท แต่โครงการดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร จึงปิดโครงการในปี 2539

ลักษณะที่ 3 คือ การจัดเทศกาลภาพยนตร์ตามวาระต่างๆ เริ่มจากมีการจัดมหกรรมภาพยนตร์เอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Film Festival) เริ่มขึ้นประมาณปี 2510 เป็นภาพยนตร์ที่ประเทศสมาชิกในเอเชียแปซิฟิกจะหมุนเวียนเป็นเจ้าภาพการจัดฉายภาพยนตร์ของแต่ละประเทศ

ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540 ถือเป็นจุดเปลี่ยน ที่มีการจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ โดยมีการทำประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ในรูปแบบที่สถาบันวัฒนธรรม และหน่วยงานต่างๆ ร่วมกับโรงภาพยนตร์ร่วมกันจัดฉายภาพยนตร์หลากหลายแนว จากประเทศต่างๆ โดยปี 2540 ซึ่งเป็นปีที่ครบรอบ 100 ปี ของภาพยนตร์ในประเทศไทย มีการจัดเทศกาลภาพยนตร์ศิลปะนานาชาติเป็นครั้งแรก โดยผู้จัดคือ โปรเจ็ค 304, มูลนิธิหนังไทย, มูลนิธิญี่ปุ่น และสมาคมฝรั่งเศส การจัดเทศกาลภาพยนตร์ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นความสนใจผู้ชมให้หันมาสนใจภาพยนตร์ศิลปะมากขึ้น และทำให้เกิดเครือข่ายของผู้กำกับภาพยนตร์ของไทย และต่างประเทศ เทศกาลภาพยนตร์ครั้งนี้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 29 มีนาคม ถึง 6 เมษายน 2540 และมีการจัดฉายภาพยนตร์ที่มูลนิธิญี่ปุ่น และสมาคมฝรั่งเศส เป็นการฉายภาพยนตร์ประมาณ 50 เรื่อง จาก 11 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย, อินเดีย, อิสราเอล, ฝรั่งเศส, ฮังการี, นอร์เวย์, ญี่ปุ่น, สาธารณรัฐอิสราเอล, ไต้หวัน, ฟิลิปปินส์ และไทย

นอกจากนี้ยังมีการจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ยุโรป (The European Film Festival) จัดโดยสหภาพยุโรป รวมถึงการจัดเทศกาลภาพยนตร์สั้น จัดโดยมูลนิธิหนังไทย และเทศกาลภาพยนตร์อื่นๆ เกิดขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกัน

สิ่งที่น่าสนใจคือ การจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ เริ่มมีทิศทางเป็นความร่วมมือกันจัดงานระหว่างสถาบันวัฒนธรรม สถาบันการศึกษา และโรงภาพยนตร์ ล่าสุด ปี 2545 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จัดงาน “เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ” หรือ Bangkok International Film Festival (BKIFF) ขึ้นเป็นครั้งแรกระหว่างวันที่ 10-21 มกราคม 2546 เพื่อต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองไทย โดยเลือกเอาภาพยนตร์เป็นสื่อในการดึงคนมาเที่ยว ภายใต้แนวคิด From Master the Present ที่เสนอผลงานชิ้นสำคัญ จากผู้สร้างผู้กำกับ ชั้นแนวหน้าของโลก จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

การจัดงาน “เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ” ครั้งนี้ มีภาพยนตร์ที่จัดฉายกว่า 100 เรื่อง โดยใช้โรงภาพยนตร์ที่อยู่ในย่านสยามสแควร์เป็นที่จัดฉาย ได้แก่ โรงภาพยนตร์เมเจอร์ซีนีเพล็กซ์ เวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ โรงภาพยนตร์แกรนด์อิมจีวี สยามดิสคัฟเวอร์ โรงภาพยนตร์เอสเอฟซีนีมาซิติ โรงภาพยนตร์ลิโต้ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมอื่นๆ อาทิ การเปิดการอบรม Digital Cinema Workshop และ Film Financing Workshop ให้กับนิสิตนักศึกษา และผู้สนใจ, การประกวดภาพยนตร์กึ่งรันทอง ให้กับภาพยนตร์ที่ชนะเลิศในแต่ละสาขา จากภาพยนตร์ที่เข้าร่วมประกวดจาก 13 เรื่อง 13 ประเทศ, การจัดดูหนังมาราธอน และการเชิญดาราสอลลิฮูดมาร่วมงานเทศกาลภาพยนตร์ครั้งนี้

ลักษณะที่ 4 คือ ภาพยนตร์ที่อยู่ในรูปแบบวีดีโอ วีซีดี และดีวีดี ซึ่งมีร้านที่ให้บริการเช่าและซื้อ ภาพยนตร์ที่ไม่มีฉายตามโรงภาพยนตร์ทั่วไป หรือเป็นภาพยนตร์ที่หายาก ร้านขายภาพยนตร์เหล่านี้ จะเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในกลุ่มผู้สนใจภาพยนตร์ เช่น ร้านเฟม ท่าพระจันทร์, ร้านแว่น วีดีโอ, ร้านลูกแมว มาบุญครอง, ร้านนวมเมอแรง ศูนย์การค้าพอร์จูน

ภาพยนตร์ในรูปแบบวีดีโอ วีซีดี และดีวีดี เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้ภาพยนตร์นอกกระแสแพร่หลาย และหาชมได้ง่ายขึ้น ซึ่งทำให้ผู้สนใจชมภาพยนตร์นอกกระแสมีทางเลือกในการรับชมภาพยนตร์มากขึ้นด้วย

การมีช่องทางชมภาพยนตร์นอกกระแสที่ขยายวงกว้างขึ้นกว่าแต่ก่อน และการมีผู้จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสมากขึ้น ทำให้เกิดกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส และเกิดช่องทางการเลือกชมภาพยนตร์ให้กับผู้ชมกลุ่มนี้มากขึ้น ขณะที่การจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสแต่ละครั้งจากแหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์นอกกระแส ยังมีเสียงตอบรับจากกลุ่มผู้ชม และผู้จัดงาน ถึงอุปสรรค และความไม่พร้อม ของการจัดฉายภาพยนตร์ อาทิ ภาพยนตร์ที่นำมาจัดฉายไม่น่าสนใจ และไม่มีควมหลากหลายเพียงพอ, สถานที่ และเวลาที่จัดฉายภาพยนตร์ไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางไปชมภาพยนตร์, หน่วยงานที่เผยแพร่ภาพยนตร์นอกกระแสยังไม่มี การประชาสัมพันธ์การจัดงานให้ผู้ชมทราบอย่างทั่วถึง, หน่วยงานหรือสถาบันที่จัดฉายภาพยนตร์ ยังไม่มีการจัดกิจกรรมชมภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง ฯลฯ

ผู้วิจัยเห็นว่า มุมมองของผู้รับสารที่เป็นผู้ชมที่มีความสนใจภาพยนตร์นอกกระแส จะสามารถสะท้อนความพึงพอใจ และความต้องการชมภาพยนตร์นอกกระแสได้ ดังนั้นการศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ชม และปัจจัยที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส ของกลุ่มผู้ชมกลุ่มนี้ จะทำให้ทราบถึงปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้ผู้จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจภาพยนตร์ต่างประเทศ สามารถนำมาปรับใช้กับแนวทางการจัดแสดงภาพยนตร์ และการประกอบธุรกิจภาพยนตร์ นอกจากนี้ ผู้ชมก็ยังจะได้รับประโยชน์ ในแง่ที่มีทางเลือกในการรับชมภาพยนตร์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น

ปัญหาคำวิจัย

1. ลักษณะของผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยใดที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแสของกลุ่มผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส
3. พฤติกรรมการชมภาพยนตร์ของกลุ่มผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงบริบทของภาพยนตร์นอกกระแสในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส
3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นส่วนในการตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแสของผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส

4. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการชมภาพยนตร์ของกลุ่มผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ที่มีพฤติกรรมติดตามภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำและต่อเนื่อง โดยเคยชมภาพยนตร์จากโรงภาพยนตร์, สถาบันวัฒนธรรม และวิดีโอ โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเวลา 4 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ถึง 31 ธันวาคม 2545

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

1. ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส มีทั้งผู้ชมที่ชมเฉพาะภาพยนตร์นอกกระแส และผู้ชมที่ชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส
2. ภาพยนตร์นอกกระแสสนองต่อความต้องการการชมภาพยนตร์ที่แตกต่างภาพยนตร์ในกระแส
3. แรงจูงใจในการชมภาพยนตร์นอกกระแสเกิดจากแรงจูงใจทางด้านสังคม จิตวิทยา และสติปัญญา
4. การเปลี่ยนแปลงเรื่องพื้นที่ มีผลให้พฤติกรรมการชมภาพยนตร์ของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสเปลี่ยนแปลงไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ภาพยนตร์นอกกระแส แบ่งเป็น 2 แ่งมุม คือ

ภาพยนตร์นอกกระแสตลาด หมายถึง ภาพยนตร์ที่จัดฉายตามโรงภาพยนตร์ทั่วไป ไม่เกิน 3 โรง ไม่ได้จัดฉายในวงกว้างตามปกติ เหมือนภาพยนตร์ทั่วไป เป็นภาพยนตร์ที่ผู้จัดจำหน่ายต้องการนำออกมาเพื่อทดลองตลาด หรือให้ข้อมูลกับผู้ชมเท่านั้น

ภาพยนตร์นอกกระแสธุรกิจ หมายถึง ภาพยนตร์ที่จัดฉายโดยไม่เก็บค่าเข้าชมหรือเก็บค่าเข้าชมบ้าง แต่ไม่ได้เจตนามุ่งทำกำไรจากการจัดฉายภาพยนตร์เรื่องนั้น ภาพยนตร์เหล่านี้ได้แก่

ภาพยนตร์ที่สถาบันวัฒนธรรม และสถานศึกษา จัดฉายเป็นประจำ เช่น สยามคัมฟริงส์, สถาบันเกอเธ่, ศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น, สถาบันปรีดี เป็นต้น ภาพยนตร์ที่จัดฉายตามเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ เช่น เทศกาล

ภาพยนตร์กรุงเทพฯ (Bangkok film festival), เทศกาลภาพยนตร์

สหภาพยุโรป (The European Union Film Festival), เทศกาลภาพยนตร์

เอเชีย-แปซิฟิก (Asian-Pacific Film Festival) เป็นต้น

2. คอภาพยนตร์ หมายถึง ผู้ชมที่มีพฤติกรรมชมภาพยนตร์เป็นประจำ โดยชมภาพยนตร์โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 1 เรื่องต่อ 1 สัปดาห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การทราบถึงพฤติกรรมของผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแส นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานวัฒนธรรม หรือหน่วยงานต่างๆ ที่จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส, ผู้จัดงานเทศกาลภาพยนตร์ต่างประเทศ รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย ในการปัจจัยต่างๆ ไปพัฒนาการคัดเลือกภาพยนตร์ที่จะนำมาฉาย, สถานที่ฉาย ตลอดจนการวางแผนการตลาดเพื่อกลุ่มผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสโดยเฉพาะ เพื่อให้ภาพยนตร์นอกกระแสได้ขยายวงกว้างขึ้น ซึ่งถือเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้บริโภคมีทางเลือกการรับชมภาพยนตร์อีกทางหนึ่ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส” เพื่อศึกษาผู้ชมภาพยนตร์ที่ชมภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดในการชมภาพยนตร์ พฤติกรรมการชมภาพยนตร์นอกกระแส การนำประโยชน์ที่ได้จากการชมภาพยนตร์นอกกระแสไปใช้ของกลุ่มผู้รับสารที่เป็นผู้ที่ติดตามชมภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ หรือเรียกกลุ่มผู้ชมกลุ่มนี้ว่าเป็น “คอภาพยนตร์นอกกระแส” ซึ่งอยู่ในฐานะของผู้รับสารในกระบวนการสื่อสาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้รับสาร และแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆ ทั้งด้านรสนิยมการชมภาพยนตร์ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้รับสาร

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผู้รับสาร (receiver) ที่เป็นผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสที่ชมภาพยนตร์นอกกระแสจำนวนมากและเป็นประจำ ถือว่าเป็นผู้ชมภาพยนตร์มาก (heavy user) เมื่อศึกษาตามแบบจำลองกระบวนการสื่อสาร SMCR model ของ David K. Berlo ที่อธิบายกระบวนการสื่อสารที่ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (source), สาร (message), ช่องทางการสื่อสาร (channel) และผู้รับสาร (receiver) (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2534 : 9) จะเห็นได้ว่า ผู้รับสารเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการสื่อสาร โดยบทบาทของผู้รับสาร มี 3 ประการ คือ รับสาร ถอดรหัสจากสารเพื่อให้ได้ความหมาย และได้ตอบความหมาย เมื่อผู้รับสารคือผู้ชมภาพยนตร์ หลังจาก ผู้รับสารรับสารจากภาพยนตร์แล้ว จะตีความสารนั้น เพื่อให้ทราบสิ่งที่ภาพยนตร์นำเสนอ จากนั้นจึงได้ตอบความหมายของสารที่ได้รับ โดยอาจแสดงออกทางด้านพฤติกรรมหรือจิตใจ

การวิเคราะห์ผู้รับสาร และปัจจัยที่ทำให้ผู้รับสารใช้สื่อ สามารถอธิบายตามแนวคิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and gratification Theory) และแนวคิดการคาดหวังคุณค่าจากสื่อ (Expectancy-Value Theory)

แนวคิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratification Theory)

โดย Katz และคณะ สรุปแบบแผน (pattern) ของการศึกษาตามแนวทางการศึกษาการใช้ประโยชน์ และการได้รับความพึงพอใจว่า

การศึกษาการใช้สื่อเพื่อประโยชน์ และการได้รับความพึงพอใจ คือ การศึกษาเกี่ยวกับสถานะของสังคมและจิตใจที่มีผลต่อความต้องการของบุคคล ซึ่งนำไปสู่การคาดคะเนเกี่ยวกับสื่อและแหล่งที่มาของสาร การคาดคะเนนี้นำไปสู่ ความแตกต่างกันในการใช้สื่อและพฤติกรรมอื่นๆ ของแต่ละบุคคล ยังผลทำให้เกิดความพอใจที่ได้รับจากสื่อ และผลอื่นๆ ที่บางครั้งมิได้คาดหมายมาก่อน (Katz, Blummer and Gurevitch, 1974 : 20)

จากข้อสรุปดังกล่าว สามารถแสดงในรูปของแบบจำลอง ได้ดังนี้ (Danis Mcquail, 2528 : 149)

ภาพที่ 2.1 แสดงแบบจำลองการใช้สื่อและความพึงพอใจของ Danis Mcquail (2528)

จากแบบจำลองอธิบายได้ว่า สถานะของสังคมและจิตใจที่แตกต่างกัน ก่อให้มนุษย์มีความต้องการแตกต่างกันไป ความต้องการที่ต่างกันนี้ ทำให้แต่ละคนคาดคะเนว่า สื่อแต่ละประเภทจะสนองความพอใจได้ต่างกันออกไปด้วย ดังนั้น ลักษณะของการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกัน จะแตกต่างกันไป จนทำให้ความพอใจที่ได้รับสื่อแตกต่างกันไปด้วย

เมื่อนำมาใช้ศึกษาถึงความต้องการชมภาพยนตร์ของกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ความต้องการชมภาพยนตร์ของกลุ่มผู้ชมมีความแตกต่างกัน โดยความต้องการชมภาพยนตร์ในกระแส และความต้องการชมภาพยนตร์นอกกระแส ล้วนตอบสนองความพึงพอใจในระดับที่ต่างกันด้วย

แนวคิดการใช้สื่อและความพึงพอใจ (Uses and Gratification) ยังสามารถนำมาอธิบายบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้รับสารด้วย โดย McQuail และคณะ สรุปหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้รับสารไว้ 4 ประเภท โดย (McQuail, Blummer and Brown, 1972 อ้างถึงใน ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2528 : 35)

1. หน้าที่ในการเสนอข่าวสาร (information) สนองความต้องการของมนุษย์ที่จะรับรู้ข่าวสารความเป็นไปของสังคมที่แวดล้อมตัวบุคคลอยู่ ซึ่งผู้รับสารจะรับสารด้วยความอยากรู้อยากเห็นและสนองความสนใจทั่วๆ ไป หรือเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และในสภาพแวดล้อมทั้งที่ใกล้ตนเอง สภาพแวดล้อมในสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั่วไปในสังคมโลก (McQuail, 1983 : 82-83)
2. การสร้างเสริมเอกลักษณ์ของบุคคล (personal identity) สนองความต้องการที่จะมีสิ่งอ้างอิงถึง และความต้องการที่จะสร้างค่านิยมและพฤติกรรมของผู้อื่นที่ปรากฏในสื่อมวลชนโดยไม่รู้ตัว (McQuail, 1983 : 82-83)
3. การสร้างเสริมการติดต่อกับสังคม (social interaction or social utility) สนองความต้องการของผู้รับสารที่จะมีเพื่อนและติดต่อกับสังคมภายนอก ซึ่งพบมากในบรรดานักศึกษา ปัญญาชน และคนทั่วไป ที่จะนำข่าวสารที่ตนได้รับมาเป็นหัวข้อสนทนาในสังคมประจำวัน นอกจากนั้นข่าวสารต่างๆ ยังช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้บทบาทและพฤติกรรมของผู้อื่นที่มีสถานภาพคล้ายคลึงกับตน สามารถที่จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงบทบาท และพฤติกรรมของตนเองได้เช่นกัน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถติดต่อและสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อนฝูงและสังคมรอบตัวได้ดียิ่งขึ้น (McQuail, 1983 : 82 – 83)
4. หน้าที่ในการเสนอความบันเทิง หรือหันเหความสนใจ (Entertainment or Diversion)
5. สื่อมวลชนจะสนองความต้องการที่จะหนีพ้นชั่วขณะ (escape) ไปจากหน้าที่การงานอันจำเจ เพื่อผ่อนคลายและสนุกสนานไปกับการการปล่อยอารมณ์ จึงเท่ากับว่า ผู้รับสารใช้สื่อมวลชนเพื่อพักผ่อนและหลีกเลี่ยงหนีจากสภาพปัญหาที่ต้องประสบอยู่ในชีวิตและการทำงานประจำ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เปิดรับข่าวสารเพื่อฆ่าเวลา หรือเพื่อทดแทนความรู้สึก หรือการสูญเสียอารมณ์บางอย่าง ตลอดจนการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของผู้อื่นในสังคม (McQuail, 1983 : 82 – 83)

แนวทางการศึกษาการใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจที่กล่าวมานี้

สามารถนำมาใช้ถึงการเลือกรับสารของผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส เพื่อค้นหาลักษณะการชมภาพยนตร์ว่ามีลักษณะตามหน้าที่ของสื่อมวลชนที่พึงจะสนองความต้องการของผู้ชมหรือไม่ อย่างไร และถ้าไม่เป็นไปตามลักษณะดังกล่าวแล้ว ผู้ชมจะชมภาพยนตร์นอกกระแส เพื่อตอบสนองความต้องการอย่างไร

แนวคิดเกี่ยวกับการคาดหวังคุณค่าของสื่อ (Expectancy-Value Theory)

ในการเลือกสื่อหรือเลือกเนื้อหาจากสื่อ จะเกิดจากเหตุผลและความพึงพอใจเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล ผู้ชมที่เป็นผู้รับสารเมื่อบริโภคข่าวสารแล้วจะเกิดการสร้างความสัมพันธ์และความสนใจที่ต่างกัน โดยมีแรงจูงใจ (Motivation) และพื้นฐานของประสบการณ์ในการรับรู้ การใช้สื่อของแต่ละบุคคลเป็นตัวผลักดัน

แนวคิดการคาดหวังคุณค่าของสื่อ (Expectancy-Value Theory) พัฒนาแนวทางมาจากแนวคิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสาร (Uses and Gratification Theory) ที่มองการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการใช้สื่อแต่ละประเภท จะเกิดจากการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่า สื่อที่ใช้จะให้ผลต่อผู้รับสารในลักษณะใด ผลของการเปิดรับหรือการใช้สื่อจะเป็นผลทางจิตใจที่ทำให้บุคคลกำหนดคุณค่า (Value) หรือความชอบเป็นส่วนตัว

ผลลัพธ์จากการกำหนดคุณค่าดังกล่าว เป็นผลลัพธ์ที่เป็นรางวัลทางใจ ที่เรียกว่า ความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อ (Media Gratifications) ซึ่งเกิดจากการใช้สื่อหลายๆ ลักษณะ และเลือกใช้สื่อบางประเภท ที่มีความชื่นชอบแบบเฉพาะเจาะจง ความพึงพอใจนี้จะเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับการคาดหวังหรือคาดการณ์ที่จะมีผลต่อการใช้สื่อในโอกาสต่อไป และจะถูกสะสม (stock) เพื่อใช้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสื่อ สามารถช่วยในการตัดสินใจเลือกเปิดรับสื่อใหม่อยู่ตลอดเวลา เช่น การเลือกชมภาพยนตร์หรือผลงานอื่นๆ ของผู้กำกับที่ตนเองมีความคาดหวังเชื่อมั่นในฝีมือ และมีความชื่นชอบเป็นส่วนตัว

Palmgreen และ Rayburn อธิบายแผนภาพว่า การใช้สื่อของผู้รับสารมาจากการผสมผสานระหว่าง การรับรู้ว่าคุณค่าตนเองจะได้รับประโยชน์อะไรจากสื่อบ้าง และความชื่นชอบเป็นส่วนตัว (Value) ที่บุคคลนั้นมีต่อประโยชน์ที่คาดหวังเอาไว้ว่าจะเกิดขึ้น ดังนั้นเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์จากรายการจะดูไร้ค่า ถ้าผู้รับสารไม่รับรู้ถึงคุณค่าดังกล่าว อย่างเช่น คนดูไม่ได้คาดหวัง หรือชื่นชอบในความสามารถของพิธีกรในการดำเนินรายการ แต่อาจจะคาดหวังในบุคลิกลักษณะนิสัย และการแสดงออกที่ดี มากกว่า

แบบจำลองนี้ยังได้แยกแยะระหว่าง ความคาดหวังว่าจะได้รับความพึงพอใจ การแสวงหาความพึงพอใจ และความพึงพอใจที่ได้รับจริง รวมทั้งตัวแปรของความพึงพอใจที่เพิ่มขึ้น หลังจากใช้สื่อมาเป็นเวลานาน ในกรณีนี้ GO มากกว่า GS กล่าวคือ ความพอใจที่เกิดขึ้นจริงมากกว่าหรือดีกว่าที่คาดหวังไว้ ก็จะมีผลทำให้ผู้รับสารมีความพอใจสื่อในระดับที่สูงมากขึ้น ทำให้มีผล

สะท้อนกลับมากยังตัวสื่อในการยอมรับคุณค่าและความน่าเชื่อถือ อัตราความชื่นชมติดตามก็จะเพิ่มมากขึ้น ถ้า GO มีค่าน้อยกว่า GS ผลที่เกิดขึ้นก็จะตรงกันข้าม

Mcquail แบ่งประเภทของผู้รับสารตามรูปแบบการดำเนินชีวิต (life style) และรสนิยม (taste) เพื่อนำมาอธิบายแบบแผนการเลือกรับสื่อของผู้รับสาร Herbert Gans (1957) ยังกล่าวถึงเรื่องผู้รับสาร ในแนวคิด taste culture ว่า ผู้รับสารเกิดความต้องการสื่อ โดยเกิดจากความสนใจร่วมกัน มกกว่าจะเกิดจากลักษณะพื้นฐานทางสังคม โดยผู้ที่มีความสนใจเหมือนกัน จะเลือกเนื้อหาสื่อเหมือนกัน ซึ่งการศึกษาเรื่องรสนิยม (taste culture) จะเป็นการศึกษาถึงรูปแบบ, สไตล์, การนำเสนอ, ประเภท (genre) ที่ตรงกับรูปแบบการดำเนินชีวิต (life style) ของผู้รับสาร

นอกจากนี้ L.Lewis (1992) กล่าวถึงผู้รับสารที่มีลักษณะชื่นชอบและติดตามสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพิเศษว่าเป็นลักษณะของแฟน (fandom) ว่า พฤติกรรมแฟน เป็นปรากฏการณ์ของวัฒนธรรมมวลชน ที่เคยเกิดขึ้นในหลายๆ สื่อ เช่น กีฬา, โอบุรา, บัลเลต์, โรงละคร และวรรณกรรม โดยแฟนจะเป็น ผู้ติดตามหรืออุทิศตนเพื่อดารา, นักแสดง, การแสดง, เนื้อหาของสื่อ และหลายครั้งจะแสดงความเป็นกลุ่ม (fellow-feeling) ร่วมกับแฟนคนอื่นๆ นอกจากนั้น และการเป็นแฟน ก็ยังส่งผลต่อพฤติกรรมต่างๆ เช่น การแต่งกาย, การพูด, การใช้สื่อ และการบริโภค

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยของกระบวนการการเลือกใช้สื่อระหว่างผู้ผลิตสื่อ (Media Side) และผู้รับสื่อ (Audience Side)

กระบวนการของการเลือกใช้สื่อ ผู้ชมจะเป็นผู้กระทำ ซึ่งเป็นผลให้เกิดการตอบรับกับมายังผู้ผลิตสื่อ การพิจารณาถึงการเลือกสื่อต้องดูที่องค์ประกอบของปัจจัยจากทั้งสองฝ่าย โดยการวิเคราะห์ถึงตัวสื่อ เนื้อหาและผู้ผลิตสื่อว่ามีลักษณะอย่างไร ลำดับชุดของกระบวนการในการสร้างรูปแบบและเนื้อหาของสื่อจะต้องเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการของผู้รับสื่อ เพื่อให้เกิดผลของการเลือกใช้และปฏิบัติการของการตอบสนอง ในขณะที่เดียวกันผู้ชมที่เป็นผู้รับสื่อ ก็มีลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกับตัวสื่อ ความสัมพันธ์จึงเชื่อมโยงกัน ตัวสื่อจะถูกเลือกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์และให้การตอบสนองที่ตรงกับความต้องการ (McQuail 1994)

ปัจจัยด้านของผู้รับสาร

1. **สภาพแวดล้อมและภูมิหลังทางสังคม** (social background and milieu) หมายถึงระดับชนชั้นทางสังคม, การศึกษา, ศาสนา, วัฒนธรรม, การเมือง และสภาพแวดล้อมของครอบครัว

ที่อยู่อาศัย ดังที่ Bourdieu (1984) เรียกว่า ต้นทุนทางวัฒนธรรม หรือ cultural capital ที่ศึกษา ด้านวัฒนธรรมและรสนิยม ที่ถ่ายทอดมาทางครอบครัว, การศึกษา และระดับชนชั้น

2. **คุณสมบัติส่วนตัว** (personal attributes) ได้แก่ อายุ, เพศ, ตำแหน่งในครอบครัว, หน้าที่การเรียนและการทำงาน, ระดับของรายได้ และรูปแบบการดำเนินชีวิต

3. **ความต้องการจากสื่อ** (Media-related needs) เป็นความตอบสนองของต้องการเช่น ต้องการข้อมูลข่าวสาร, การผ่อนคลาย การพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ ความต้องการเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเปิดรับสื่อ เพื่อให้เกิดความสมดุลกับสภาพแวดล้อม แลภูมิหลังของแต่ละบุคคล

4. **ความชอบและรสนิยมส่วนตัว** (personal tastes and preferences) ได้แก่ ประเภท (genre), รูปแบบ หรือเนื้อหาแบบใดแบบหนึ่ง ที่สอดคล้องอยู่

5. **การเลือกใช้เวลาของสื่อ** (general habits of leisure-time media use) รวมถึงศักยภาพที่จะเข้าถึงสื่อ อาทิ ความสามารถ, เวลา และสถานที่ เช่น ที่บ้าน, ในรถไฟ, ขณะขับรถ ตลอดจนความสามารถในการใช้จ่าย เช่น ความสามารถจ่ายค่าเข้าชมภาพยนตร์ หรือซื้อเทปเพลง เป็นต้น

6. **การรับรู้ถึงตัวเลือก** (awareness) ผู้รับสารที่มีความกระตือรือร้น (active audience) จะสามารถวางแผนการใช้สื่อได้ โดยจะเลือกใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

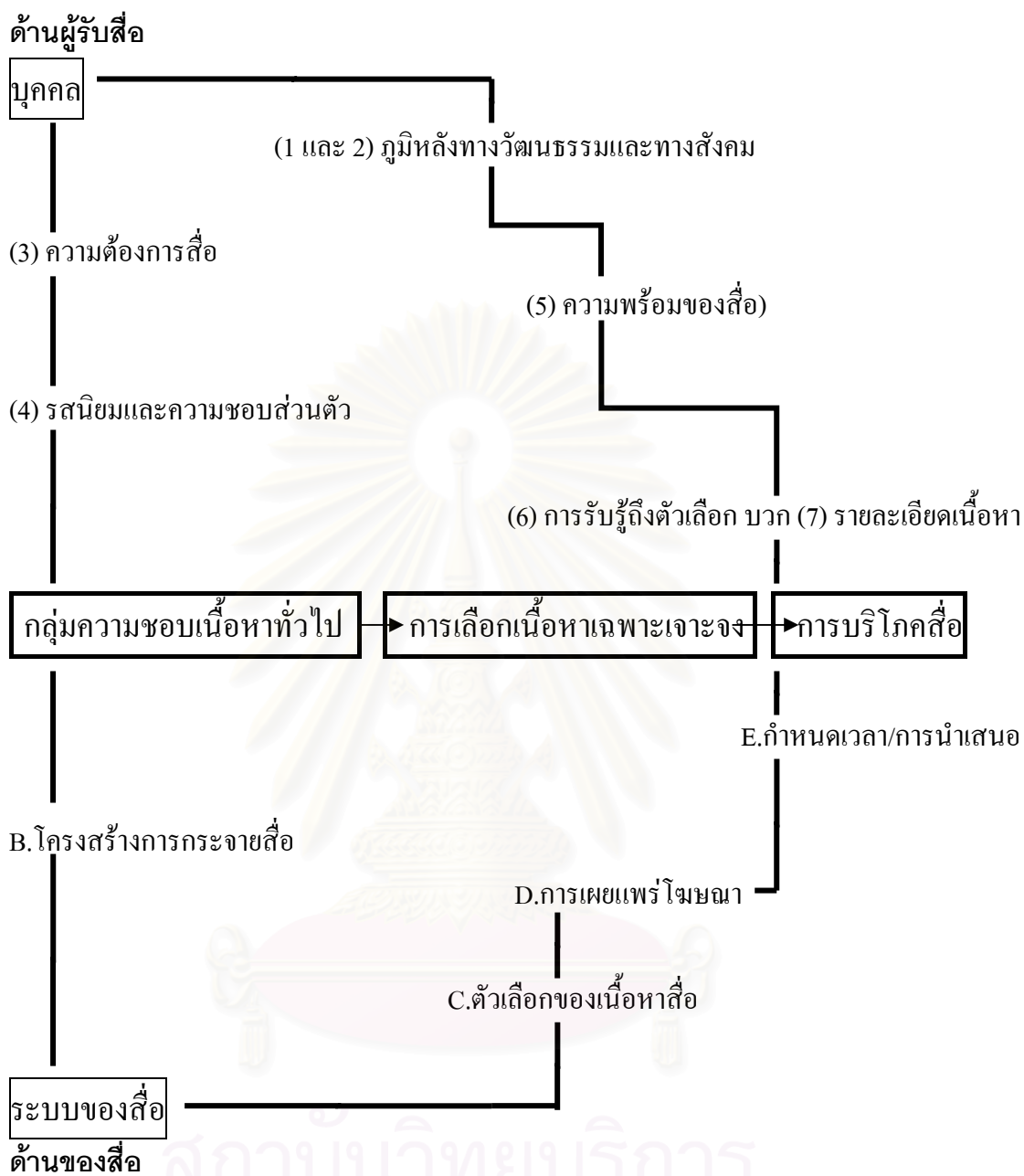
7. **บริบทการใช้สื่อ** (specific context of use) จะแตกต่างกันไปในแต่ละสื่อ หมายถึง สถานที่และการรวมกลุ่มในการใช้ เช่น อยู่คนเดียว หรืออยู่กับเพื่อนร่วมงาน ครอบครัว ฯลฯ สถานที่ในการใช้ เช่น ที่บ้าน, ที่ทำงาน การเดินทาง, ในโรงภาพยนตร์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อประสบการณ์และกระบวนการตัดสินใจเลือกเปิดรับสื่อ

8. **โอกาส** (chance) ก็เป็นส่วนประกอบของการเผยแพร่สื่อ โดยการสอดแทรกของสื่อ จะสามารถลดการอธิบายที่แสดงให้เห็นตัวเลือกและสัดส่วนของผู้รับสื่อ

ปัจจัยด้านผู้รับสื่อดังกล่าว จะเป็นกรอบกำหนดพฤติกรรมทางเลือกใช้สื่อของผู้ชม และเป็นการแสดงออกถึงลักษณะการตอบรับของผู้ที่ใช้สื่อว่าเป็นไปในลักษณะรูปแบบใด ซึ่งจะต้องมีส่วนสัมพันธ์กันกับบทบาทของสื่อ

ปัจจัยของสื่อ ได้แก่

- A. **ระบบของสื่อ** (the media system) ความชอบและตัวเลือกสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตามอิทธิพลของระบบการจัดตั้งสื่อ และลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของสื่อแต่ละชนิด
- B. **โครงสร้างของการกระจายสื่อ** (structure of media provision) คือรูปแบบโดยทั่วไปของสื่อที่มีในแต่ละพื้นที่ และสื่อในแต่ละพื้นที่นำเสนออะไรให้กับสังคม ซึ่งอาจจะเกิดอิทธิพลระยะยาวต่อความคาดหวังหรือการคาดเดาของผู้ชม
- C. **ตัวเลือกของเนื้อหาสื่อ** (Available content options) หมายถึง รูปแบบเฉพาะที่เหมาะสมของสื่อที่นำเสนอให้กับกลุ่มผู้ชมในระยะเวลาและสถานที่ในแต่ละสถานการณ์หรือเฉพาะช่วง
- D. **การโฆษณาสื่อ** (Media Publicity) เป็นการโฆษณาหรือการสร้างภาพลักษณ์ให้สื่อและรวมไปถึงการวางแผนการตลาดที่มีความละเอียดอ่อนสำหรับผลผลิตของสื่อ
- E. **การกำหนดเวลาและการนำเสนอ** (timing and presentation) การเลือกใช้สื่อ สื่อส่วนมากจะมีอิทธิพลมาจากการวางแผน การกำหนดช่วงเวลา ลำดับตารางสถานภาพการออกแบบเนื้อหา ลักษณะเนื้อหาของสื่อ และการเลือกใช้ตามแผนการตลาดที่มีการแข่งขันสูง

ภาพที่ 2.2 แสดงกระบวนการเลือกใช้สื่อระหว่างผู้ผลิตสื่อและผู้รับสื่อ (McQuail, 1994)

ปัจจัยของผู้ผลิตสื่อ จะมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกสื่อของผู้ชม ลักษณะเนื้อหาของสื่อที่จะเชื่อมโยงไปถึงความสัมพันธ์ของผู้ชม และผลของการตอบรับที่ตรงความต้องการ ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะตามแบบจำลองที่รวบรวมขั้นตอนของกระบวนการการเลือกใช้สื่อ

ทฤษฎีการเปิดรับสื่อ (Media exposure)

Morley (1992 : 138-169) อธิบายถึงพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสารว่าสามารถศึกษาถึงความสนใจในการเปิดรับ เพื่อศึกษาว่า ผู้ชมมีความสนใจที่จะชมหรือไม่ชมภาพยนตร์ต่างๆ ซึ่งอาจสัมพันธ์กับประเภทของภาพยนตร์ก็ได้ เช่น สนใจภาพยนตร์ตลก แต่ไม่สนใจภาพยนตร์ชีวิต

ลักษณะการคิดไตร่ตรองขณะที่ชม ได้แก่ วิธีการเปิดรับสื่อของผู้รับสารว่า เป็นการชมหรือเชื่อถือทุกอย่าง ชมแล้วไม่คิดตาม หรือชมแล้วรู้จักพิจารณาไตร่ตรองตามไปด้วย ซึ่งการคิดตามขณะที่ชมนี้จะเกี่ยวข้องอย่างมากกับผลกระทบของสื่อ กล่าวคือ หากชมแล้วเชื่อถือตามหมด อาจกล่าวได้ว่าสื่อมีผลกระทบต่อผู้รับสารมาก แต่หากชมแล้วพิจารณาไตร่ตรองตาม สื่อนั้นอาจจะมีผลต่อผู้ชมเพียงระดับหนึ่ง หรืออาจไม่มีผลใดๆ เลย

เมื่อนำแนวคิดนี้มาใช้ศึกษาผู้ชมที่ชมภาพยนตร์ จะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมขณะที่ชมภาพยนตร์ว่าเป็นไปตามแนวคิดนี้หรือไม่ และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการคิดไตร่ตรองระหว่างชมภาพยนตร์ของผู้ชม ในการชมภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแสจะแตกต่างกันอย่างไร

ช่วงเวลาที่ชม หมายถึง การที่ภาพยนตร์ประเภทต่างๆ มีผลต่อการจัดระบบการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ชม โดยส่วนมากเวลาที่ผู้รับสารชมภาพยนตร์จะเป็นเวลาว่างจากการเรียน และชมพร้อมกันกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งจะมีผลต่อการตีความหมายของสารด้วย

นอกจากนี้ จอห์น กายโรจน์ ระบุว่า ก่อนจะมีการสื่อสารต้องมีการวิเคราะห์ผู้รับสารก่อน โดย Dervin (1981อ้างถึงใน Windahl Sven and Signitzer Benno, 1977 : 174-175) ตั้งคำถามเพื่อเป็นแนวทางการวางแผนการสื่อสารไว้ดังนี้

คำถามที่ 1 ผู้รับสารใช้สื่อเมื่อไรและที่ใด เพื่อทำให้ทราบว่าเมื่อไร และในสภาพแวดล้อมแบบไหนที่ผู้รับสารจะใช้สื่อหรือไม่ใช้สื่อในการสื่อสาร

คำถามที่ 2 ผู้รับสารใช้สื่อเพื่ออะไรและใช้อย่างไร โดยผู้รับสารแต่ละคนจะมีเหตุผลในการใช้สื่อที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้การวางแผนการสื่อสารมีประสิทธิภาพ จึงจะต้องทราบถึงสาเหตุของการใช้สื่อของผู้รับสาร

คำถามที่ 3 ปัจจัยใดเป็นสิ่งที่คาดทำนายการใช้สื่อ เช่น อายุ เพศ การศึกษา หรือความต้องการเพื่อเหตุผลหนึ่งๆ เป็นต้น เพื่อที่จะส่งสารให้สอดคล้องกับกลุ่มของผู้รับสาร

การศึกษาการวางแผนการใช้สื่อของผู้ชมที่เป็นคณาพยนตร์นอกกระแสทำให้วิเคราะห์ถึงเหตุผล แรงจูงใจ และปัจจัยที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์ ในบริบทต่างๆ ได้

เมื่อทราบถึงความต้องการที่จะใช้สื่อภาพยนตร์แล้ว ผู้รับสารจะเลือกประเภทของภาพยนตร์ที่จะให้หรือเลือกเปิดรับ โดย Levy Windahl (1985 อ้างถึงใน Windahl Sven and Signitzer Benno, 1977 : 175) ได้สร้างแบบจำลองเกี่ยวกับพฤติกรรมก่อน ระหว่าง และหลังการเปิดรับและการบริโภคสื่อของผู้รับสารไว้ ดังนี้

ก่อนเปิดรับ ผู้รับสารจะเป็นผู้เลือกสิ่งที่คุณต้องการบริโภค เพื่อความพึงพอใจของตัวเอง โดยเลือกสิ่งที่คุณต้องการจากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเกี่ยวกับภาพยนตร์ที่ต้องการจะชม

ระหว่างเปิดรับ ผู้รับสารจะเลือกเข้าใจและตีความเนื้อหาของภาพยนตร์ รวมทั้งบ่งชี้ถึงองค์ประกอบสำคัญของภาพยนตร์

หลังเปิดรับ ผู้รับสารจะเลือกจดจำข้อมูลข่าวสารจากภาพยนตร์ที่ได้ชม และนำเนื้อหาของภาพยนตร์ที่ได้ชมมาเลือกชม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นเกี่ยวกับภาพยนตร์ที่ได้ชม ทฤษฎีของ Levy Windahl สอดคล้องกับแนวคิดของพีระ จิโรโสภณ (2529 : 636-640) ที่เสนอว่าการที่บุคคลมีการเลือกเปิดรับภาพยนตร์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีความเชื่อ ค่านิยม ประสบการณ์ และความต้องการที่ต่างกัน โดยกระบวนการเลือกสรรเปรียบเสมือนเครื่องกรองสารในการรับรู้ (Perception Filter) ของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยกรกรอง 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ก่อนชมภาพยนตร์ ผู้รับสารจะมีการเลือกรับ หรือเลือกสนใจภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง (Selective Exposure or Selective Attention) โดยมีการแสวงหา หรือเลือกสรรข่าวสารตามความสนใจและความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติที่มีอยู่เดิม และหลีกเลี่ยงข่าวสาร หรือชมภาพยนตร์ที่ขัดแย้งกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือความไม่สบายใจของตนเอง โดย Schramm (1973 : 121-122) กล่าวว่า ผู้รับสารมีความแตกต่างกันในองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งส่งผลให้มีการเลือกชมแตกต่างกัน โดยองค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่

1.1 ประสบการณ์ ผู้รับสารจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับสาร วัตถุ สิ่งของ ฯลฯ ที่แตกต่างกันออกไป

1.2 การประเมินสารประโยชน์ของสาร ผู้รับสารจะแสวงหาสารเพื่อสนองจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งของตน

1.3 ภูมิหลังที่แตกต่างกัน ธรรมชาติของมนุษย์มักจะสนใจสิ่งที่ตนไม่เคยพบมาก่อน รวมทั้งสนใจในความแตกต่าง หรือความเปลี่ยนแปลงในสภาวะที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

1.4 การศึกษาและสภาพแวดล้อม เป็นองค์ประกอบให้เกิดประสบการณ์ และเป็นตัวที่พฤติกรรมกรรมภาพยนตร์ของผู้รับสาร

1.5 ความสามารถในการรับสาร ที่มีส่วนสัมพันธ์กับสภาพร่างกายและจิตใจ

1.6 บุคลิกภาพ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้ำหนักจิตใจ และพฤติกรรมของผู้รับสาร

1.7 สถานภาพทางอารมณ์ จะทำให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายของสื่อและสาร หรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของสาร

1.8 ทัศนคติ จะกำหนดท่าทีของการรับและการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่ได้พบด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรม

2. ระหว่างการชมภาพยนตร์ ผู้รับสารจะมีการเลือกรับรู้หรือตีความหมาย (Selective Perception or Selective Interpretation) ของภาพยนตร์ที่ชมแตกต่างกันไปตามความเข้าใจ ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกายหรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น

3. หลังการชมภาพยนตร์ ผู้รับสารจะมีการเลือกจดจำ (Selective Retention) เนื้อหาสาระของภาพยนตร์เฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติ หรือความเชื่อของตนเอง แม้มักจะลืมในสิ่งที่ตนเองไม่สนใจ หรือไม่เห็นด้วย ดังนั้นการเลือกจดจำเนื้อหาของภาพยนตร์จึงเท่ากับเป็นการช่วยเสริมทัศนคติหรือความเชื่อเดิมของผู้รับสาร หรือผู้ชมให้มั่นคงยิ่งขึ้น

เช่นเดียวกับ ขวัญเรือน กิติวัฒน์ (2531 : 23-26) ที่แบ่งปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเลือกเปิดรับสื่อไว้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ และจิตวิทยาส่วนบุคคล เป็นผลจากลักษณะการเลี้ยงดู การดำรงชีวิตในสภาพสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งกระทบถึงระดับสติปัญญา ความคิด ทักษะคิด ตลอดจนกระบวนการรับรู้ เรียนรู้ และการจูงใจ

2. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ คนเรามักจะคล้อยตามกลุ่มสังคมที่ตนอ้างอิงอยู่ ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกในด้านความคิด ทักษะคิด และพฤติกรรม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม อาทิ กลุ่มเพื่อน

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบการสื่อสาร โดยเชื่อว่าลักษณะต่างๆ เช่น เพศ รายได้ อาชีพ การศึกษา เป็นต้น ทำให้เกิดความคล้อยคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของสื่อ รวมถึงการตอบสนองเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับสื่อสามารถใช้เป็นกรอบอธิบายการเลือกเปิดรับภาพยนตร์นอกกระแส และภาพยนตร์ในกระแสของกลุ่มผู้ชม ทำให้ทราบพฤติกรรมและปัจจัยการชมภาพยนตร์นอกกระแส และภาพยนตร์ในกระแสของผู้ชมแตกต่างกันอย่างไร และอธิบายถึงการเข้าถึงช่องทางการเลือกเปิดรับภาพยนตร์ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์ (movie-going)

Stanley Parker (อ้างจาก Bruce A.Austin, 1988 : 26) มองการชมภาพยนตร์ว่าเป็นการใช้เวลาว่าง เพื่อตอบสนองความต้องการ 2 ประการ คือ

1. เพื่อผ่อนคลายความเครียดจากชีวิตประจำวัน
2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการและความพึงพอใจของตนเอง

ผลการวิจัยในปี 1983 ของ Stanley Parker (อ้างจาก Bruce A.Austin, 1988 : 26) พบว่า การใช้เวลาว่าง เกิดจากแรงจูงใจ 4 ประการ คือ

1. เพื่อหาความรู้ (Intellectual) เป็นการตอบสนองความสนใจ, ความอยากรู้อยากเห็น, หาความเบิกบานใจ และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ
2. เพื่อเข้าสังคม (social) เป็นการใช้เวลากับครอบครัว, เพื่อนฝูง, ได้พบเจอผู้คน, สร้างมิตรภาพใหม่ๆ และได้รับการยอมรับนับถือ
3. เพื่อพัฒนาความสามารถ (competence) เพื่อปรับปรุงทักษะและฝึกฝนความสามารถต่างๆ

4. เพื่อหลีกเลี่ยง (stimulus avoidance) การติดต่อกับสังคม พักผ่อนและผ่อนคลาย
ความเครียด

การชมภาพยนตร์ถือเป็นการใช้เวลาว่างอย่างหนึ่ง โดย Bruce A. Austin (1988: 50)
กล่าวถึงแรงจูงใจที่ทำให้คนชมภาพยนตร์ว่า แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจทางสังคม (social) โดยการชมภาพยนตร์ทำให้เรามีกิจกรรมร่วมกับคนอื่น,
ช่วยเหลือประโยชน์ในการติดต่อกับผู้อื่น, ช่วยเข้าสังคม อาทิ ทำให้มีหัวข้อสนทนากับ
ผู้อื่น เกี่ยวกับศีลธรรม ความถูกต้อง หรือความรู้สึกจากภาพยนตร์ที่ได้ไปชมมา เกิด
การแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมทั้งอาจได้รับวิชา และอ
วิชา บางอย่างจากภาพยนตร์มาใช้ในชีวิตประจำวันด้วย
2. จิตวิทยา (psychological) ภาพยนตร์มีส่วนช่วยให้เราหนีจากปัญหา, ความตึง
เครียด, ความวิตกกังวลได้ชั่วคราว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาพยนตร์ช่วยรักษา
ความสมดุลของสภาพจิตใจเราได้
3. สติปัญญา และการศึกษา (Intellectual) ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และมุมมอง
ทำให้เราเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น รวมทั้งยังได้ความเพลิดเพลินทางด้าน
สุนทรียศาสตร์ด้วย

แรงจูงใจในการชมภาพยนตร์ที่กล่าวมานี้ จะถูกใช้เป็นกรอบเพื่อศึกษาความต้องการชม
ภาพยนตร์นอกกระแส ว่าได้ตอบสนองความต้องการด้านสังคม จิตวิทยา และสติปัญญา หรือไม่
และมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ Bruce A. Austin (1988) ยังแบ่งขั้นตอนการไปชมภาพยนตร์ว่า มี 5 ขั้นตอน
กล่าวคือ

1. ขั้นหาความรู้ (knowledge) เป็นขั้นแรกที่คนจะเริ่มเรียนรู้ และสนใจการไปชมภาพ
ยนตร์ เป็นขั้นตอนที่ผู้รับสารได้ยิน หรือได้อ่านเรื่องราวเกี่ยวกับภาพยนตร์ เช่นดารา
นำแสดง ในขั้นนี้ แต่ละคนจะแสวงหาข้อมูลว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ
อะไร มากกว่าการประเมินว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ดีหรือไม่
2. ขั้นจูงใจ (persuasion) ขั้นนี้จะเป็นขั้นการตัดสินใจในทางบวกหรือทางลบต่อภาพ
ยนตร์เรื่องนั้น โดยแต่ละคนจะประเมินข้อดีและข้อเสียของภาพยนตร์ อาจมีการตั้งค้
ถามว่าเราควรไปชมภาพยนตร์เรื่องนั้นหรือไม่

3. ขั้นตัดสินใจ (decision) เป็นการตัดสินใจว่าจะไปชมภาพยนตร์เรื่องนั้นหรือไม่ ซึ่งหากมีข้อมูลที่ยังขัดแย้งกันอยู่ อาจทำให้มีการตัดสินใจอีกครั้งหนึ่ง
4. ขั้นดำเนินการ (Implementation) เป็นขั้นของการเตรียมพร้อมในการไปชมภาพยนตร์ เช่น การเตรียมน้ำมันรถในการเดินทาง, การกำหนดวันที่จะไปชม จนไปถึงขั้นตอนที่จะเข้าไปนั่งในโรงภาพยนตร์
5. ขั้นยืนยัน (confirmation) เป็นขั้นที่แต่ละคนพยายามตอกย้ำความเชื่อมั่นในการตัดสินใจที่จะชมภาพยนตร์เรื่องนั้น หลีกเลี่ยงหรือลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในใจ

ขั้นตอนการชมภาพยนตร์เหล่านี้ เป็นกระบวนการตัดสินใจชมภาพยนตร์ ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้ชมภาพยนตร์ที่วางแผนการชมภาพยนตร์มาอย่างดี จะผ่านกระบวนการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น ขณะที่การชมภาพยนตร์บางครั้ง อาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้ผ่านกระบวนการทั้งหมด อาทิ ผู้ที่ไปโรงภาพยนตร์ โดยที่ยังไม่รู้ว่าจะไปชมภาพยนตร์เรื่องใด จะไม่ผ่านขั้นตอนการดำเนินการ (implementation) เพราะจะตัดสินใจชมภาพยนตร์จากที่โรงภาพยนตร์ทันที

Bruce A. Austin (1988) ยังระบุถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ ได้แก่

1. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (advertising and publicity) ซึ่ง The Public Appraises Movies (1957) สำรวจถึงสื่อที่ใช้โฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่มีความน่าเชื่อถือ พบว่า ได้แก่ ภาพยนตร์ตัวอย่างที่ฉายในโรงภาพยนตร์, โฆษณาในนิตยสาร, หนังสือพิมพ์, โทรทัศน์, วิทยุ, โปสเตอร์, สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ติดหน้าหรือภายนอกโรงภาพยนตร์, บิลบอร์ด เป็นต้น
2. บทวิจารณ์ (review) Bruce A. Austin (1988) กล่าวว่า บทวิจารณ์ภาพยนตร์มีความสำคัญ 3 ประการ คือ สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับภาพยนตร์, ให้ข้อมูลที่หลากหลาย และ ประเมินหรือแนะนำภาพยนตร์เรื่องนั้น
3. อิทธิพลจากบุคคลอื่น (personal influence) หมายถึง คำแนะนำจากบุคคลอื่นที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ Elihu Katz และ Paul Lazarsfeld ศึกษาถึงอิทธิพลของบุคคล (personal influence) ต่อบทบาทการเป็นผู้นำความคิดต่อการชมภาพยนตร์ พบว่าผู้นำความคิดเป็นบุคคลที่เราติดต่อกับทุกวัน เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของเรา สำหรับบุคคลที่เป็นผู้นำความคิดในการชมภาพยนตร์นั้น ไม่ได้เป็นผู้ที่ต้องไปชมภาพยนตร์มากกว่าคนอื่นๆ แต่เป็นบุคคลที่สนใจเรื่องราว

และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์มากกว่าคนอื่นๆ และเป็นผู้ที่คอยติดตามกิจกรรมและหาข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์จากหนังสือพิมพ์และนิตยสารอยู่เสมอ

4. เนื้อเรื่องและประเภทของภาพยนตร์ (story and type) Bruce A. Austin (1988) ระบุว่า โครงเรื่องและประเภทของภาพยนตร์มีผลส่วนหนึ่งต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ แม้จะยังไม่มีการวิจัยที่แน่ชัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความชอบโครงเรื่อง และประเภทของภาพยนตร์กับพฤติกรรมการชมภาพยนตร์ก็ตาม เนื่องจากผู้สนใจชมภาพยนตร์จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงเรื่องและประเภทของภาพยนตร์จากโฆษณาหรือบทวิจารณ์ แล้วจึงนำไปตัดสินใจว่าจะชมภาพยนตร์เรื่องนั้นหรือไม่

5. การผลิต (production elements) Bruce A. Austin (1988) จัดประเภทการผลิตเป็น 3 กลุ่มคือ

ผู้อยู่เบื้องหลังการถ่ายทำ (offscreen production personnel) อาทิ ผู้ตัดต่อภาพยนตร์, ผู้ถ่ายภาพ, ผู้ออกแบบเสื้อผ้า รวมทั้งผู้ผลิต, ผู้อำนวยการผลิต และผู้เขียนบท เป็นต้น

ผู้อยู่เบื้องหน้า (onscreen production personnel) ได้แก่นักแสดง ส่วนประกอบของการผลิตภาพยนตร์ (production value) เช่นดนตรีประกอบภาพยนตร์ การจัดแสงและเทคนิคพิเศษ เป็นต้น

สำหรับผู้ผู้อำนวยการผลิต (director) นั้น หนังสือ The film director as Superstar กล่าวว่าผู้ชมภาพยนตร์ที่มีอายุ 16-25 ปี เกินครึ่งหนึ่ง จะทราบว่า ผู้ผู้อำนวยการผลิตภาพยนตร์เรื่องที่เขาไปชมนั้นคือใคร และมีผลงานอย่างไร

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์เหล่านี้ จะเป็นแนวทางวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแสว่าประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง และปัจจัยดังกล่าว เหมือนหรือแตกต่างจากการชมภาพยนตร์ในกระแส อย่างไร

สำหรับการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ทั่วไป Bachmann (1997) สรุปพฤติกรรมการชมภาพยนตร์ว่า ผู้ชมเป็นผู้เลือกภาพยนตร์ที่ต้องการชมเอง ทั้งๆ ที่ปัจจุบันมีเทคโนโลยีต่างๆ ที่สามารถช่วยอำนวยความสะดวก ให้สามารถชมภาพยนตร์จากที่บ้านได้ เพราะภาพยนตร์บางเรื่องมีอิทธิพลสาธารณะ (public pull) ให้เราต้องไปชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ และสิ่งที่เกิดขึ้น

จากการไปชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ คือ “ประสบการณ์ที่ได้รับจากการชมภาพยนตร์” (cinematic experience) “ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะการชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์เท่านั้น

นอกจากนี้ยังพบว่า คนไปชมภาพยนตร์เพราะความต้องการทางสังคม (social experience) เพราะคนต้องการมีส่วนร่วมทางสังคม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และต้องการได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งถือเป็นค่านิยมของคนอเมริกันในปัจจุบัน นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญและน่าสนใจคือ ผู้ชมจะเลือกชมภาพยนตร์บนพื้นฐานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ได้เลือกจากพื้นฐานของตัวเอง กล่าวคือ ตัวภาพยนตร์ที่แตกต่างกันในแต่ละเรื่องไม่ได้มีความสำคัญต่อการเลือกชมภาพยนตร์มากไปกว่าความต้องการชมภาพยนตร์ เนื่องจากจุดมุ่งหมายสำคัญของการไปชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ คือการที่ผู้ชมไปรับประสบการณ์ทางสังคม บรรยากาศในการชมภาพยนตร์ การมีส่วนร่วมทางสังคมนั่นเอง นอกจากนี้ ยังมีเหตุผลที่ผู้ชมไปชมภาพยนตร์เพียงเพราะต้องการไปดูเทคนิคพิเศษของโรงภาพยนตร์ เช่นโรงภาพยนตร์ IMAX ที่เป็นโรงภาพยนตร์ที่เน้นเทคนิคพิเศษ และมีราคาบัตรชมภาพยนตร์ที่ราคาค่อนข้างแพง แต่ผู้ชมภาพยนตร์ก็ยังยินดีที่จะไปชม โดยที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับภาพยนตร์เรื่องที่ฉายมากไปกว่าเทคนิคที่น่าสนใจในโรงภาพยนตร์ ซึ่ง Bachmann จึงสรุปว่า คนไปชมภาพยนตร์เพราะต้องการประสบการณ์และบรรยากาศในการชม แล้วจึงค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องที่ต้องการชม

พฤติกรรมการชมภาพยนตร์ดังที่กล่าวมานี้ เป็นพฤติกรรมชมภาพยนตร์ของผู้ชมทั่วไปที่ต้องการบรรยากาศของโรงภาพยนตร์ เห็นได้จาก การแข่งขันด้านเทคโนโลยี ระบบเสียง ความสะดวกสบายและบรรยากาศ ของโรงภาพยนตร์ต่างๆ ในปัจจุบัน ขณะที่ภาพยนตร์นอกกระแสเป็นภาพยนตร์ที่มีการฉายอยู่ในวงจำกัด และฉายในโรงภาพยนตร์ไม่กี่แห่ง ซึ่งเป็นโรงภาพยนตร์ที่ไม่ได้เน้นเรื่องความทันสมัย หรือเทคโนโลยี แต่ก็มีผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสกลุ่มหนึ่งติดตามไปชมภาพยนตร์ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ผู้ชมกลุ่มนี้น่าจะชมภาพยนตร์โดยมุ่งที่ตัวเนื้อหาสาระของภาพยนตร์ มากกว่า บรรยากาศของการไปชมภาพยนตร์ (cinematic experience)

ในแง่ของความสนใจร่วมกันในการชมภาพยนตร์นั้น Milles (1996) เสนอแนวคิดว่า คนแต่ละคนจะมีความสนใจในข้อมูลข่าวสารของภาพยนตร์เป็นของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา และประสบการณ์ชีวิต พิจารณาจากการสร้างภาพยนตร์ รวมทั้งลักษณะนิสัยส่วนตัวในการชมภาพยนตร์ ผู้ชมภาพยนตร์อย่างจริงจังจะมีวัตถุประสงค์ใน 2 ด้านแรก เพื่อพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ภาพยนตร์ และชมภาพยนตร์เพื่อดูว่าภาพยนตร์นั้นสะท้อนความเป็นไปในสังคมอย่างไร

อย่างไรก็ตาม Bruce A. Austin (1989) กล่าวว่า งานวิจัยในอเมริกาหลายงาน สัมผัสถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชมภาพยนตร์ของนักเรียนอเมริกันพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้อยู่เบื้องหลังการถ่ายทำ ได้แก่ ผู้ผลิต, ผู้อำนวยการผลิต และผู้เขียนบท มีผลอยู่ในขั้นต่ำที่สุดต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์

ขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับผู้รับสารของภาพยนตร์นอกกระแสยังมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยถึงพฤติกรรมของผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเฉพาะ โดยระบุว่า สถานที่จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส ถูกเรียกว่า “อาร์ตเฮ้าส์” เป็นสถานที่จัดฉายภาพยนตร์ของประเทศต่างๆ, ภาพยนตร์คลาสสิกของฮอลลีวูด, สารคดี รวมถึงภาพยนตร์นอกกระแสอื่นๆ สำหรับผู้ชมเฉพาะกลุ่ม

Pauline Kael (อ้างจาก Bruce A. Austin 1989) ระบุว่า กลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ศิลปะ (art films) เป็นกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาสูง และเป็นผู้ที่ชอบร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการชมภาพยนตร์ (Research on moviegoing motives)

การศึกษาในปี 1977 พบว่า แรงจูงใจในการไปชมภาพยนตร์นั้น มาจากความต้องการพักผ่อน ความบันเทิง การเข้าสังคม การเพิ่มพูนประสบการณ์และการเรียนรู้

Andre deMaday (1929) ศึกษาถึงเหตุผลในการชมภาพยนตร์ของเด็กนักเรียนหญิงและชาย ชาวสวิสเซอร์แลนด์ อายุ 8-15 ปี ที่อาศัยในเมือง Neuchatel และ Lausanne โดยตั้งคำถามว่า ทำไมถึงชอบไปชมภาพยนตร์ มีตัวเลือก 6 ข้อ คือ เพราะให้ความรู้, น่าสนใจ, สนุกสนาน, ฆ่าเวลา, สวยงาม, ฉาก ซึ่งสะท้อนถึงแรงจูงใจ 3 ด้าน คือ การศึกษา, ความบันเทิง และสุนทรียศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า เหตุผลในการชมภาพยนตร์ของเด็กหญิง และเด็กชายอันดับแรกคือ ความน่าสนใจ ต่อมาคือ ความสวยงาม และความสนุกสนาน ตามลำดับ

Rudolf Lassner (1944) ศึกษาถึงความพึงพอใจระหว่างการชมละครเวที กับภาพยนตร์ โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ชาวเวียนนา จำนวน 336 คน ถึงเหตุผลในการชมภาพยนตร์และละครเวที 6 ประการ คือ แรงบันดาลใจ, ความรู้, ความเพลิดเพลิน, การพักผ่อน, การถูกชักจูง, ความงดงาม ผลการวิจัยพบว่า เหตุผลที่คนชมละครเวทีมาจากความสนุกสนาน, แรงบันดาลใจ, ความรู้, การพักผ่อน, ความงดงาม และการถูกชักจูง ตามลำดับ ส่วนเหตุ

ผลที่คนชมภาพยนตร์มาจาก ความสนุกสนาน, การพักผ่อน, แรงบันดาลใจ, ความรู้, ความงดงาม และการถูกชักจูง ตามลำดับ

Felice D.Gaer (1974) ศึกษาถึงแรงจูงใจในการชมภาพยนตร์ของชาวโซเวียต จำนวน 3, 571คน พบว่า แรงจูงใจในการชมภาพยนตร์อันดับแรก คือ เพื่อการพักผ่อน ร้อยละ 32, เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ ร้อยละ 29, เนื้อเรื่องที่ดี ร้อยละ 12, การแสดงของนักแสดง ร้อยละ 9, ดนตรีประกอบ ร้อยละ 5, เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการใช้เวลาว่าง ร้อยละ 4, การถ่ายทำ ร้อยละ 3, และไม่มีคำตอบ ร้อยละ 6

การศึกษาของ Felice D.Gaer ทำให้ได้ข้อสังเกตว่า แรงจูงใจในการชมภาพยนตร์นั้นมาจากความต้องการพักผ่อนหรือหลีกหนีเป็นอันดับแรก มากกว่าความต้องการความรู้, การเข้าสังคม และการได้รับความสุนทรีย์

The Motion Picture Association of America (MPAA) (1957) ศึกษาถึงแรงจูงใจในการชมภาพยนตร์ของชาวอเมริกัน โดยการสัมภาษณ์วัยรุ่นอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 5,021 คน ใช้คำถามว่า “คุณคิดว่าเหตุผลสำคัญของการไปชมภาพยนตร์ของคนทั่วไปคืออะไร” และ “เหตุผลที่คุณไปชมภาพยนตร์เรื่องล่าสุดคืออะไร” ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจที่ทำให้ไปชมภาพยนตร์ แบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้ คือ กลุ่มที่ 1 เพื่อความสนุกสนานและพักผ่อน, เป็นนิสัย กลุ่มที่ 2 เพื่อชมภาพยนตร์เรื่องที่ตนเองสนใจโดยเฉพาะ, เพื่อชมดารานักแสดง, เพื่อได้รับความรู้ทางด้านการศึกษาและวัฒนธรรม, อ่านหนังสือภาพยนตร์แล้วต้องการชม, โฆษณา, มีผู้แนะนำ และกลุ่มที่ 3 เพื่อหลีกหนีความจำเจ, ความเบื่อหน่ายในชีวิตประจำวัน, เพื่อฆ่าเวลา, เบื่อการชมโทรทัศน์ และกลุ่มที่ 4 เป็นกิจกรรมทางสังคม เช่นไปกับเพื่อน, ฉลองวันเกิด, วันครบรอบแต่งงาน, ได้พบปะผู้คน เป็นกิจกรรมที่ไม่แพงเมื่อเทียบกับกิจกรรมบันเทิงอื่นๆ, ได้รับบัตรฟรี เป็นต้น

The Newspaper Advertising Bureau (1978) สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 604 คน ถึงเหตุผลในการชมภาพยนตร์ พบเหตุผล 5 ประการ ที่ชมภาพยนตร์ คือ เพื่อความสนุกสนาน, เพื่อทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น, เพื่อหลีกหนีปัญหาในชีวิตประจำวัน, เพื่อให้ทันสมัย, เพื่อพัฒนาตนเอง ตามลำดับ

Bruce A. Austin (1986) ศึกษาถึงปัจจัยในการชมภาพยนตร์ โดยสำรวจกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนมหาวิทยาลัยจำนวน 500 คน ถึงเหตุผลที่ชมภาพยนตร์ พบเหตุผล 7 ประการ คือ เพื่อความสนุกสนาน, เพื่อให้ได้ความรู้, เพื่อหลีกเลี่ยง, เพื่อฆ่าเวลา, เพื่อแก้เหงา, เพื่อให้ได้รู้จักตนเองดีขึ้น และเพื่อให้เข้ากับคนอื่นได้

Bruce A. Austin ยังได้ศึกษาถึงลักษณะของผู้รับสารภาพยนตร์อาร์ต (portrait of an art film audience) ในอเมริกา พบว่า ผู้ชมภาพยนตร์อาร์ตในอเมริกามีความตื่นตัวในการวางแผนชมภาพยนตร์มากขึ้น ซึ่งคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูง และมีความกระตือรือร้นในการไปชมภาพยนตร์ในฐานะที่เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง

Twomey ให้คำจำกัดความของภาพยนตร์อาร์ตว่า เป็นภาพยนตร์ที่มาจากประเทศอื่น, การนำภาพยนตร์ฮอลลีวูดหรือคลาสสิกกลับมาทำอีก รวมถึงภาพยนตร์จากค่ายอิสระที่เป็น offbeat themes โดยสรุปแล้ว กล่าวคือ เป็นภาพยนตร์ที่อยู่นอกเหนือภาพยนตร์กระแสหลักอย่างฮอลลีวูด ซึ่งในสมัยนั้น ภาพยนตร์อาร์ตนั้น เป็นโรงภาพยนตร์ที่จัดฉายสำหรับกลุ่มผู้รับสารกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ซึ่งภาพยนตร์ที่ฉายนั้นไม่เป็นที่สนใจจากคนทั่วไป

จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,005 คน ในปี 1973 พบว่า ร้อยละ 71 ให้ความเห็นว่าภาพยนตร์จะต้องให้ความบันเทิงเป็นอันดับแรก อีกร้อยละ 11 ให้ความเห็นว่าภาพยนตร์ต้องเป็นการแสดงที่มีศิลปะ และร้อยละ 10 เห็นว่า จะต้องประกอบด้วย 2 ลักษณะ สำหรับความคิดเห็นที่ว่า ภาพยนตร์จะต้องเป็นการแสดงที่เป็นศิลปะนั้น มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา และความถี่ของการเข้าร่วมชมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับอายุและรายได้

งานวิจัยผู้รับสารที่เป็นผู้ชมภาพยนตร์ art film ปี 1950 พบว่า แฟนของภาพยนตร์อาร์ตเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง, มีความกระตือรือร้นที่จะไปชมภาพยนตร์, อายุน้อย และมีการศึกษาสูง นอกจากนี้ แฟนภาพยนตร์อาร์ต จะให้ความสำคัญกับชื่อเสียงของผู้ผลิต หรือผู้อำนวยการสร้าง และการแนะนำจากเพื่อน และผู้เขียนบทวิจารณ์ และผู้รับสารจะเป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการไปชมภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ มีการเลือกเรื่องภาพยนตร์ที่จะไปชม และทราบบทมิหลังของภาพยนตร์เรื่องนั้นๆ มาก่อน

Christine Ogan (1990) ศึกษาเรื่อง ผู้รับสารของภาพยนตร์ต่างประเทศในสหรัฐอเมริกา (The audience for foreign film in the United States) พบว่า ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภาพยนตร์ต่างประเทศได้รับความนิยมอย่างยิ่งในอเมริกา โดยเฉพาะภาพยนตร์จากผู้กำกับที่มีชื่อเสียงอย่าง Federico Fellini, Ingmar Bergman, Jean-Luc Godard, Michelangelo Antonioni และ Francois Truffaut มี art theater เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ และเล็ก โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัย เพื่อจัดฉายภาพยนตร์ แต่เมื่อสิ้นสุดยุค renaissance ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 art theater กลับหายาก และภาพยนตร์ต่างประเทศกลับไม่ค่อยพบ first-run theaters แต่กลับไปพบในรูปแบบของวีดีโอแทน เหตุที่ทำให้ภาพยนตร์ต่างประเทศได้รับความนิยมลดลง เนื่องจากคนอเมริกาปฏิเสธการอ่าน subtitle, ไม่ชอบการพากย์ และคุณภาพการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐานของฮอลลีวูด

ปี 1953 Smythe, Lusk, Lewis ได้ศึกษาผู้รับสารของ art theater ที่ Champaign-Urbana, Illinois จำนวน 728 คน พบว่า ผู้รับสารมักเป็นคนหนุ่มสาว ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย เป็นนักเรียนมหาวิทยาลัย จากผลการวิจัยพบว่า ผู้รับสารของภาพยนตร์อาร์ต มีลักษณะที่แตกต่างไปจากผู้รับสารภาพยนตร์ทั่วไปอย่างแน่นอน

กรอบทฤษฎี แนวคิด เกี่ยวกับผู้รับสาร ปัจจัย และแรงจูงใจที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์ สามารถนำมาอธิบายถึงลักษณะของกลุ่มผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส ว่า กลุ่มผู้ชมกลุ่มนี้เป็นผู้ชมที่ชมภาพยนตร์ในกระแสด้วยหรือไม่ ปัจจัย และแรงจูงใจที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์ในกระแสและภาพยนตร์นอกกระแสแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และพฤติกรรมการชมภาพยนตร์ของกลุ่มผู้ชมกลุ่มนี้เป็นอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส” ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการถามคำถามปลายเปิด (open-ended Question) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการอธิบาย ลักษณะของผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส พฤติกรรมของผู้รับสาร รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส

ผู้ให้ข้อมูล (Key informants) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่ชื่นชอบและติดตามชมภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำและผู้จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสของหน่วยงานต่างๆ จำนวน 32 คน ประกอบด้วย

- ผู้ที่สนใจติดตามซื้อ หรือวีดีโอ วีซีดี และดีวีดี จากร้านจำหน่าย หรือร้านเช่าทั่วไป เช่น ร้านเฟม ท่าพระจันทร์, ร้านแว่น จตุจักร, ร้านฮ็อต จตุจักร, ร้านลูกแมว มานูญครอง ร้านบูมเมอแรง ห้างสรรพสินค้าฟอร์จูน รัชดาฯ ฯลฯ
- ผู้ที่ติดตามชมภาพยนตร์ที่จัดฉายตามสถาบันวัฒนธรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ได้แก่

สมาคมฝรั่งเศส (alliance-francaise)

สถาบันเกอเธ่ (Goethe Institute)

ศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น (Japanese Foundation)

- ผู้ที่ติดตามชมภาพยนตร์ที่จัดฉายในเทศกาลภาพยนตร์ ได้แก่

เทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพ (Bangkok Film Festival)

เทศกาลภาพยนตร์อังกฤษ (British Film Festival)

เทศกาลภาพยนตร์ยุโรป (European Film Festival)

เทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่น

เทศกาลภาพยนตร์เกย์ และเลสเบี้ยน (Bangkok Pride Gay\$Lesbian International Film and video Festival)

- _ ผู้ที่ติดตามชมภาพยนตร์นอกกระแสที่โรงภาพยนตร์
โรงภาพยนตร์ลิโต้
โรงภาพยนตร์ในเครือสหมงคลฟิล์ม
- _ ผู้จัดจำหน่ายภาพยนตร์นอกกระแสในรูปแบบวีดีโอ วีซีดี และดีวีดี และผู้ที่เกี่ยวข้อง
กับการกระจายภาพยนตร์ของสถาบันวัฒนธรรม และเทศกาลภาพยนตร์ ที่กล่าวมา
ข้างต้น

ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเลือกศึกษาโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และ Snowball Sampling โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากการสังเกต และสอบถามถึงพฤติกรรมชมภาพยนตร์นอกกระแส ทั้งจากร้านจำหน่าย และเช่า ภาพยนตร์นอกกระแส สถาบันวัฒนธรรม โรงภาพยนตร์ และสถานที่จัดเทศกาลภาพยนตร์

นอกจากนี้ยังให้ผู้ให้ข้อมูลแนะนำคนอื่นต่อไป โดยผู้วิจัยจะสอบถามถึงความถี่ ความต่อเนื่อง และการติดตามชมภาพยนตร์นอกกระแส ว่าอยู่ในเกณฑ์หรือไม่ แล้วคัดเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยโทรศัพท์นัดหมาย และส่งรูปแบบคำถาม ให้ผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า และระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การบันทึกเทปและการจดบันทึก

1. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ชมที่ติดตามภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับภาพยนตร์ ได้แก่

1.1.1 นายปิยะศักดิ์ ชมจันทร์

ผู้จัดการฝ่ายการตลาดบริษัทมูวีสี่เชียร์จำกัด

บริษัททำธุรกิจเว็บไซต์ภาพยนตร์ www.movieseer.com

สัมภาษณ์วันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2545

1.1.2 นายสามารถ อิ่มขำ

นักแปลอิสระ แปลบทภาพยนตร์ และเขียนเรื่องย่อภาพยนตร์
สัมภาษณ์วันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2545

1.1.3 นายอมรเทพ สุขมานนท์

ผู้เขียนบทภาพยนตร์อิสระ
สัมภาษณ์วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2545

1.1.4 นายสุภาพ หริมเทพาธิป

บรรณาธิการนิตยสารภาพยนตร์ไบออสโคป (Bioscope)
สัมภาษณ์วันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2545

1.1.5 นางสาวดวงพร เมธสวัสดิ์

นักเขียนประจำนิตยสารภาพยนตร์ Starpics
สัมภาษณ์วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2545

1.1.6 นายชรัณยู จิราลักษณ์

ผู้สร้างสรรค์ภาพยนตร์โฆษณา
ผู้ช่วยผู้กำกับภาพยนตร์ เรื่อง 2499, ฟ้ายะลวยใจ, นางนก, จินดารา
สัมภาษณ์วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2545

1.1.7 นายวุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ

นักศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, นักเขียนอิสระ
สัมภาษณ์วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2545

1.1.8 นางสาวศรีนิตี สุวรรณศักดิ์

กองบรรณาธิการนิตยสารเนชั่นจูเนียร์,
นักเขียนอิสระนิตยสาร Movietime
สัมภาษณ์วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2545

- 1.1.9 นางสาวโสภณา เชาววิวัฒน์กุล
นักเขียนอิสระ นิตยสารซีเนี่ยมิก
สัมภาษณ์วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2545
- 1.1.10 นายธีปนนท์ เพ็ชรศรี
นักเขียนอิสระ นิตยสารซีเนี่ยมิก
สัมภาษณ์วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2545
- 1.1.11 นายนันทขว้าง สิริสุนทร
นักวิจารณ์ภาพยนตร์
สัมภาษณ์วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2545
- 1.1.12 นายโมไนย ธาราศักดิ์
ผู้ช่วยผู้กำกับภาพยนตร์
สัมภาษณ์วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2545
- 1.1.13 นายทรงยศ แวงหงษ์
อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
สัมภาษณ์วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2545
- 1.1.14 นายโตมร ศุขปรีชา
นักเขียนอิสระ
สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2545
- 1.1.15 นายธรณินทร์ มีเพียร
อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศสคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สัมภาษณ์วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2545

1.1.16 นายกัลพล นำธรรมชาติ

นักวิจารณ์ภาพยนตร์

สัมภาษณ์วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

1.1.17 นายกิตติ โกศลพิพัฒน์

นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สัมภาษณ์วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2545

1.1.18 นายนพดล บุญนริสรางกูร

นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สัมภาษณ์วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2545

1.2 กลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับภาพยนตร์

1.2.1 นางสาวรัตติกรรณ์ สังข์บุญลือ

ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มติชน ฝ่ายข่าวต่างประเทศ

รับผิดชอบคอลัมน์ “เกร็ดต่างแดน”

สัมภาษณ์วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2545

1.2.2 นายอลงกรณ์ คล้ายศรีแก้ว

นิสิตระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2545

1.2.3 นายวีระศักดิ์ ศรีสีคว

นักลงทุน

สัมภาษณ์วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2545

1.2.4 นายคมสันต์ บุญญะวิตร

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สัมภาษณ์วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2545

1.2.5 นายศิโรต อโนมะศิริ

พนักงานบริษัทธุรกิจการเงิน

สัมภาษณ์วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2545

1.2.6 นายปัญญาพงษ์ คงคาน้อย

ผู้จัดการฝ่ายผลิต บริษัทบิกิบลู ครีเอชั่น จำกัด

สัมภาษณ์วันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2545

1.2.7 นางสาวชุตี งามประเสริฐ

บรรณารักษ์ เนชั่นจิวเอียร์อินเทอร์เน็ต

สัมภาษณ์วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2545

1.2.8 นางสาวอัมพันธ์ กวาน

ผู้ช่วยดีไซน์เนอร์

สัมภาษณ์วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2545

1.2.9 นายอนันต์ ชูจิตต์บุตร

พนักงานธนาคาร

สัมภาษณ์วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2545

1.2.10 นายมโนธรรม เทียมเทียบรัตน์

นักวิจัยรณภาพยตร์

สัมภาษณ์วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2545

2. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้จำหน่าย หรือจัดจำหน่ายยาพยนตร์นอกระแส มีดังนี้

2.1 เจ้าของร้านแว่นวีดีโอ จตุจักร

สัมภาษณ์วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2545

2.2 นายธานี จิริยะสิน

ผู้จัดการร้านเฟม วีดีโอ ท่าพระจันทร์
สัมภาษณ์วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2545

2.3 นางสาวชลิตา เอื้อบำรุงจิต

มูลนิธิหนังไทย
สัมภาษณ์วันที่ 18 กันยายน 2545

2.4 นายทรงพล วงษ์คนดี

เจ้าหน้าที่การตลาดและประชาสัมพันธ์ บริษัทนนทบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2545

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2546 รวมระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 เดือน โดยผู้ให้ข้อมูลที่ให้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) มีจำนวน 15 คน ได้แก่

1. นายปิยะศักดิ์ ชมจันทร์
2. นายโมไนย ธาราศักดิ์
3. นายทรงยศ แวหงษ์
4. นายธรรณินทร์ มีเพียร
5. นายกิตติ โกศลพิพัฒน์
6. นางสาวรัตติกกรณ์ สังข์บุญลือ
7. นายวีระศักดิ์ ศรีสีคิ้ว
8. นายปัญญาพงษ์ คงคาน้อย
9. นางสาวอัมพันธ์ กวาน
10. นายอนันต์ ชูจิตต์บุตร
11. นายธานี จิริยะสิน
12. นางสาวชลิตา เอื้อบำรุงจิต
13. นายวุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ
14. นางสาวชุศรี งามประเสริฐ
15. เจ้าของร้านแว่น วีดีโอ

ผู้ให้ข้อมูล 3 จาก 15 คน ข้างต้น คือ นายวุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ, นางสาวชูศรี งามประเสริฐ และเจ้าของร้านแว่น วีดีโอ ได้แนะนำผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ และเกิดการแนะนำคนอื่นๆ ที่เป็นคณาจารย์นอกระยะต่อๆ ไป ทำให้ผู้วิจัยได้ แหล่งข้อมูลเพิ่มอีก 17 คน จึงเป็นการใช้วิธีวิจัยแบบ snowball sampling มาศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกระยะ โดยผู้ให้ข้อมูลที่ได้จากการ snowball sampling คือ

1. นายโตมร ศุขปรีชา
2. นางสาวศรีนิตี สุวรรณศักดิ์
3. นายชรัณญ์ จิราลักษณ์
4. นายศิโรช อโนมะศิริ
5. นายสามารถ อิมขำ
6. นายอมรเทพ สุขมานนท์
7. นายอลงกรณ์ คล้ายศรีแก้ว
8. นายนพดล บุญนริศรางกูร
9. นายกัลพล นำธรรมชาติ
10. นายคมสันต์ บุญญะวิตร
11. นางสาวโสภณา เซาวีวิวัฒน์กุล
12. นายฐิปปันท์ เพ็ชรศรี
13. นายทรงพล วงษ์คนดี
14. นายสุภาพ หริมเทพาธิป
15. นางสาวดวงใจ เมธสวัสดิ์
16. นายมนเฑียรธรรม เทียมเทียบรัตน์
17. นายนันทขว้าง สิริสุนทร

การแนะนำผู้ให้ข้อมูลต่อๆ กัน อธิบายได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นายวุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ แนะนำ นายโตมร ศุขปรีชา ซึ่งเป็นผู้ที่เป็นคณาจารย์นอกระยะ เนื่องจากทั้งสองคนเป็นนักเขียนประจำนิตยสารจีเอ็มที่สนใจภาพยนตร์นอกระยะเช่นเดียวกัน

กลุ่มที่ 2 นางสาวชุตี งามประเสริฐ อาชีพบรรณาธิการเนชั่นจูนีเยอร์ อินเทอร์เน็ต แนะนำเพื่อนร่วมงาน คือ นางสาวศรินิธิ สุวรรณศักดิ์ เนื่องจาก นางสาวศรินิธิเป็นผู้ที่ติดตามภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ และเป็นนักเขียนประจำนิตยสารภาพยนตร์ มูวี่ส์ไทม์ (movietimes) ด้วย

กลุ่มที่ 3 เจ้าของร้านแว่น แนะนำให้สัมภาษณ์ นายศิโรต อโนมะศิริ, นายชรัณยู จิราลักษ์ม, นายอมรเทพ สุขมานนท์ และนายสามารถ อิมขำ เนื่องจากทั้ง 4 คน เป็นลูกค้าที่มาซื้อแว่นเป็นประจำ และต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 3 ปี

เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์นายอมรเทพแล้ว นายอมรเทพยังแนะนำให้สัมภาษณ์นายันทขว้าง สิริสุนทร ซึ่งเป็นลูกค้าประจำของร้านแว่นวีดีโอ และเป็นผู้ที่นายอมรเทพรู้จักเป็นการส่วนตัว นอกจากนี้ นายอมรเทพ ยังแนะนำให้สัมภาษณ์นายอลงกรณ์ คล้ายศรีแก้ว เพื่อนของนายอมรเทพ ที่เป็นลูกค้าประจำของร้านแว่นวีดีโอ เช่นกัน

ต่อจากนั้น นายอลงกรณ์แนะนำให้ข้อมูลเพิ่มเติม อีก 4 คน คือ นายนพดล บุญนริศรางกูร เป็นผู้ที่มาร้านแว่น วีดีโอเป็นประจำ, นายคมสันต์ บุญญะวิตร เป็นผู้มาร้านแว่น วีดีโอเป็นประจำ เช่นกัน, นายกัลพล นำธรรมชาติ เป็นผู้ที่นายอลงกรณ์รู้จักมาก่อนหน้านี้ จากการเป็นคอลัมน์นิตยสารนอกกระแสเช่นเดียวกัน และนางสาวโสภณา เชาววิวัฒน์กุล เป็นเพื่อนร่วมงานของนายอลงกรณ์

นางสาวโสภณา ยังแนะนำให้ข้อมูลเพิ่มเติม คือ นายธีปนันท์ เพ็ชรศรี ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงานที่นิตยสารซีเนแม็กซ์ (cinemax) ต่อจากนั้น นายธีปนันท์ ยังได้แนะนำให้สัมภาษณ์ นายทรงพล วงษ์คนดี ซึ่งเคยติดต่อประสานงานกันมาก่อนหน้านี้

กลุ่มที่ 4 นางสาวภัทราภา พันธุ์ฤกษ์ โปรดิวเซอร์รายการถอดรหัสไอทีวี ไม่ได้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้ แต่ได้แนะนำให้ผู้วิจัย ไปสัมภาษณ์ นายสุภาพ หริมเทพาธิปไตย บรรณาธิการนิตยสารไปโฮสโคป และนางสาวดวงใจ เมธสวัสดิ์ นักเขียนประจำนิตยสารสตาร์พิคส์

โดยนายสุภาพ หริมเทพาธิปไตย ยังได้แนะนำให้สัมภาษณ์นายมนิธรรม เทียมเทียบรัตน์ ต่อไปด้วย เนื่องจากทั้งสองเคยเป็นกลุ่มที่ไปดูภาพยนตร์ตามสถาบันวัฒนธรรมเหมือนกัน

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลเป็นการกำหนดแนวคำถามจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการพิจารณาจากคำตอบที่ต้องการศึกษา โดยประเด็นคำถามหลักจะใช้รูปแบบเดียวกัน

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างสมบูรณ์ครบถ้วน และจดบันทึกประเด็นคำตอบสำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้เพื่อสรุปประเด็นรวมทั้งใช้ในการถาม เน้นถึงจุดสำคัญของประเด็น จากนั้นถอดเทปบันทึกเสียง เพื่อเก็บรายละเอียดและสรุปประเด็น แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล

การกำหนดประเด็นคำถาม ได้นำกรอบแนวคิดมาจากทฤษฎีและแหล่งข้อมูลเอกสาร เพื่อศึกษาประเด็นหลัก ประเด็น คือ

1. ลักษณะของผู้รับสารที่เป็นคณาพยนตร์นอกกระแส
2. พฤติกรรมการชมภาพยนตร์นอกกระแส
3. ปัจจัย และแรงจูงใจที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส

เมื่อได้คำตอบที่ต้องการจากการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปแจกแจงรายละเอียดและจัดประเภทคำตอบให้เป็นระบบ ตามแนวคิด และทฤษฎี ที่ได้ศึกษารวบรวมไว้ในบทที่ 2 เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล

การจัดระเบียบข้อมูลเพื่อนำเสนอในงานวิจัยเรื่อง“ลักษณะของผู้รับสารที่เป็นคณาพยนตร์นอกกระแส” จัดเรียงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย และนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส” เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรม และปัจจัยการชมภาพยนตร์นอกกระแส โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำจำนวน 28 คน และผู้เผยแพร่ภาพยนตร์นอกกระแส 4 คน รวม 32 คน การศึกษาใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎี การวิเคราะห์ผู้รับสาร แรงจูงใจ และพฤติกรรมการชมภาพยนตร์ เพื่อศึกษาว่า มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์ และผู้รับสารที่เป็นผู้สนใจภาพยนตร์เฉพาะกลุ่มนี้ มีพฤติกรรมการชมภาพยนตร์อย่างไร แตกต่างจากผู้รับสารที่ชมภาพยนตร์ทั่วไปหรือไม่ อย่างไร

บทที่ 4

พัฒนาการการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสน

การจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสนในประเทศไทย มีจุดเริ่มต้นจากการจัดฉายตามสถาบันวัฒนธรรม จนปัจจุบันการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสน ค่อยๆ ขยายพื้นที่ไปสู่พื้นที่สาธารณะ คือ การขยายไปสู่โรงภาพยนตร์ทั่วไป เมื่อพิจารณาตามสถานที่ที่จัดฉายภาพยนตร์ สามารถแบ่งพัฒนาการการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสน เป็น 2 ช่วง คือ

1. ยุคภาพยนตร์นอกกระแสนในสถาบันวัฒนธรรม
2. ยุคภาพยนตร์นอกกระแสนขยายตัวสู่โรงภาพยนตร์ทั่วไป

1. ยุคภาพยนตร์นอกกระแสนในสถาบันวัฒนธรรม

นอกจากภาพยนตร์ที่จัดฉายในโรงภาพยนตร์ทั่วไปแล้ว สถาบันวัฒนธรรมหลายแห่งเริ่มจัดฉายภาพยนตร์ หลังจากที่มีการตั้งสถาบันวัฒนธรรม โดยการจัดฉายภาพยนตร์ในยุคแรกเป็นการฉายภาพยนตร์ที่สถาบันวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมของภาพยนตร์ของชาติตนเอง สถาบันวัฒนธรรมที่มีการจัดฉายภาพยนตร์เป็นประจำ ได้แก่ สมาคมฝรั่งเศส ฉายภาพยนตร์ฝรั่งเศส, สถาบันเกอเธ่ จัดฉายภาพยนตร์เยอรมัน, สำนักข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพฯ หรือ เอยูเอ จัดฉายภาพยนตร์สหรัฐอเมริกา, บริติชเคาน์ซิล จัดฉายภาพยนตร์อังกฤษ, มูลนิธิญี่ปุ่น จัดฉายภาพยนตร์ญี่ปุ่น โดยในปีพ.ศ. 2515 สำนักข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพฯ จัดฉายภาพยนตร์ underground ของอเมริกา สำหรับผู้ชมจากสถาบันการศึกษา และต่อมาจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องหนังของเยาวชน

การจัดฉายภาพยนตร์เป็นประจำในแต่ละสัปดาห์ที่สถาบันวัฒนธรรมแต่ละแห่ง ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันสถาบันวัฒนธรรมก็มีการเผยแพร่ภาพยนตร์ด้วยการจัดเทศกาลภาพยนตร์ในวาระพิเศษเป็นครั้งคราว การจัดเทศกาลภาพยนตร์ของแต่ละสถาบัน มีการจัดงานในโรงภาพยนตร์ของสถาบันแต่ละแห่ง รวมถึงการเริ่มจัดงานเทศกาลภาพยนตร์โดยใช้โรงภาพยนตร์นอกสถาบัน โดยในปีพ.ศ. 2521 มูลนิธิญี่ปุ่น ร่วมกับสถานทูตญี่ปุ่นจัดเทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่นเป็นครั้งแรก ที่โรงภาพยนตร์สิริเจียเตอร์ ในโรงแรมดุสิตธานี ฉายภาพยนตร์ร่วมสมัย 5 เรื่อง โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เทศกาลครั้งนี้ถือได้ว่าได้รับความสำเร็จอย่างสูง เพราะมีแฟนภาพยนตร์แห่ไปชมภาพยนตร์ล้นหลามโรงหนังเล็กๆ

ต่อมา ปีพ.ศ. 2522 มูลนิธิญี่ปุ่นจึงร่วมกับสถานทูตญี่ปุ่น จัดฉายเทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่น อีกเป็นครั้งที่ 2 ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2522 และครั้งที่ 3 ในเดือนกันยายน

เดือนมีนาคม ปี 2523 มีการจัดเทศกาลภาพยนตร์ครั้งที่ 4 โดยได้ย้ายมาจัดที่หอประชุม เอเชีย ซึ่งเป็นโรงภาพยนตร์ที่มีขนาดใหญ่กว่าโรงภาพยนตร์สิริเรียมเตอร์ ทำให้ผู้ชมได้มากกว่า โดยครั้งนี้จัดฉายภาพยนตร์ 5 เรื่อง เป็นภาพยนตร์เก่าทั้งหมด ไม่ได้จัดฉายภาพยนตร์ร่วมสมัย เหมือนครั้งที่ผ่านมา

เดือนพฤศจิกายน ปี 2523 เทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่นครั้งที่ 5 ถูกจัดขึ้น โดยจัดฉายภาพยนตร์ 4 เรื่อง ของผู้กำกับเพียงคนเดียว คือ อคิระ คูโรซาวา คือ เรื่อง “อิคิริ” หรือ “ก่อนจะถึงวาระสุดท้าย” (2495) เป็นเรื่องราวของหัวหน้าส่วนงานเทศบาล ใกล้เกษียณคนหนึ่งพบว่า ตัวเองกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็ง, “คุณหมอบุรุษแดง” (2501) เรื่องของหมอผู้อุทิศตัวให้กับคนยากไร้, “เจ็ดเซียนซามูไร” (2497) และ “ใจดีสู้เสือ” (2488) เป็นหนังคล้ายละครคาบูกิ

สถาบันวัฒนธรรมต่างๆ จัดฉายภาพยนตร์เรื่อยมา จนประมาณปีพ.ศ. 2528 จนถึง พ.ศ. 2535 ถือเป็นยุคเฟื่องฟูของภาพยนตร์ที่ฉายตามสถาบันวัฒนธรรม เพราะเกิดกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ที่ติดตามภาพยนตร์ตามสถาบันวัฒนธรรมต่างๆ อย่างเหนียวแน่น สุภาพ หรือเทพาธิปไตย บรรณานิกานิตยสารภาพยนตร์ ไบโอสโคป (สัมภาษณ์, วันที่ 11 กันยายน 2545) กล่าวว่า “เมื่อประมาณปี 2530 จะมีเพื่อนที่สนใจหนังประเภทนี้จะชักชวนกันไปดู มีมโนธรรม นรา สันธยา ดุลยสิทธิ์ ธรรม และคนอื่นๆ ที่ไม่ได้อยู่ในแวดวงนี้ ประมาณ 20 คน ที่ไปชมภาพยนตร์แล้วเจอกัน วันจันทร์ที่สมาคมฝรั่งเศส อังคารบริติชเคาน์ซิล วันพุธ เกอเธ่ วันพฤหัสบดีเอเชีย เอเชีย วันศุกร์ที่หอภาพยนตร์ มูลนิธิญี่ปุ่น สมาคมฝรั่งเศส และวันเสาร์ที่สมาคมฝรั่งเศส ก็เจอกัน”

การที่สถาบันวัฒนธรรมต่างๆ หลายสถาบันจัดฉายภาพยนตร์ ทำให้เกิดกลุ่มผู้ชมกลุ่มหนึ่งที่เป็นคอภาพยนตร์สถาบันอย่างเหนียวแน่น จะแวะเวียนไปชมภาพยนตร์ตามสถาบันต่างๆ เป็นประจำ

เดือนตุลาคม ปีพ.ศ. 2532 กลุ่มประเทศประชาคมยุโรป หรือ EEC ร่วมกันจัด “เทศกาลภาพยนตร์ประชาคมยุโรป” ครั้งที่ 1 จัดฉายภาพยนตร์ 6 เรื่อง เป็นภาพยนตร์ฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ และเยอรมัน โดยเปิดให้ชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เทศกาลภาพยนตร์ครั้งนี้จัดขึ้นสมาคมฝรั่งเศส และสถาบันเกอเธ่ นับเป็นเทศกาลภาพยนตร์ ที่จัดโดยกลุ่ม

องค์กรวัฒนธรรมอีกกลุ่มหนึ่ง ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่มประเทศในประชาคมยุโรป

เทศกาลภาพยนตร์ประชาคมยุโรป หรือ EEC ยังจัดเทศกาลภาพยนตร์ โดยใช้สถาบันวัฒนธรรมเป็นสถานที่จัดฉายภาพยนตร์เรื่อยมา จนเมื่อเกิดการรวมตัวของกลุ่มประเทศประชาคมยุโรปใหม่ จึงมีการเปลี่ยนชื่อการจัดเทศกาลภาพยนตร์ตาม ชื่อประชาคมที่เปลี่ยนไปด้วย เป็นเทศกาลภาพยนตร์ประชาคมยุโรป หรือ “EU Film Festival”

ต่อมาปี พ.ศ. 2536 สถาบันวัฒนธรรมร่วมมือกันจัดเทศกาลภาพยนตร์เป็นครั้งแรก คือ เอยูเอ, สมาคมฝรั่งเศส, บริติชเคาน์ซิล และสถาบันเกอเธ่ ร่วมกันจัดเทศกาลภาพยนตร์ “Hollywood and Europe A Love and Hate Relationship” ระหว่างวันที่ 4 – 12 กุมภาพันธ์ 2536 มีภาพยนตร์ 18 เรื่อง จากยุโรปและอเมริกา ฉายกว่า 30 รอบ โดยจัดฉายทั้งที่หอประชุมเอยูเอ สมาคมฝรั่งเศส บริติชเคาน์ซิล สถาบันเกอเธ่ และหอภาพยนตร์ นับเป็นความร่วมมือของสถาบันวัฒนธรรมต่างๆ ในการร่วมกันจัดฉายภาพยนตร์เป็นครั้งแรก ขณะที่ยังมีการจัดฉายภาพยนตร์ประจำสัปดาห์ในแต่ละสถาบันเป็นประจำเช่นเคย

จนถึงปี 2537 british council หยุดการฉายภาพยนตร์ พร้อมกับ เอยูเอ และ หอภาพยนตร์ เนื่องจากย้ายมูลนิธิไปอยู่ที่ศาลายา

ทำให้มีสถาบันวัฒนธรรมที่ยังจัดฉายภาพยนตร์เป็นประจำทุกสัปดาห์เพียง 3 แห่ง คือ สมาคมฝรั่งเศส, สถาบันเกอเธ่ และมูลนิธิญี่ปุ่น

2. ยุคภาพยนตร์นอกกระแสขยายตัวสู่โรงภาพยนตร์ทั่วไป

ปีพ.ศ. 2539 เกิดการขยายตัวของการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสขึ้นกว่าแต่ก่อน กล่าวคือขณะที่สถาบันวัฒนธรรมต่างๆ ได้แก่ สมาคมฝรั่งเศส สถาบันเกอเธ่ มูลนิธิญี่ปุ่น ยังจัดฉายภาพยนตร์เป็นประจำทุกสัปดาห์ อาทิสมาคมฝรั่งเศสยังคงฉายภาพยนตร์ฝรั่งเศสอย่างต่อเนื่องโดยเดือนตุลาคม นำเสนอภาพยนตร์ฝรั่งเศส ผลงานของ **คล็อด ซาโบรล** ซึ่งเป็นผู้กำกับในกลุ่มนิเวศ ภาพยนตร์ที่นำมาฉายได้แก่ *Les bonnes femmes*, *Une affaire des femme*, *Madame Bovary*, *Les Cousins*, *Le boucher*, *Le beau Serge*, *A double Tour*, *La rupture*, *Que la bete meure* และในเดือนธันวาคม เสนอผลงานของผู้กำกับหญิงคนสำคัญของฝรั่งเศส **อาญีส วาร์ดา**

ศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น จัดงาน หนึ่งเพื่อระลึกถึงคิโยชิ อ็ตซึมิ ไทราชังผู้ล่วงลับ ระหว่างวันที่ 6 – 27 กันยายน 2539 ต่อมาจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่น ในหัวข้อ ผู้กำกับคลื่นลูกใหม่ โดยเน้นการนำเสนอผลงานผู้กำกับหน้าใหม่ที่คนดูในเมืองไทยยังไม่รู้จักนัก โดยเทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่นครั้งนี้ จัดขึ้นระหว่างวันที่ 19 ตุลาคม – 10 พฤศจิกายน 2539

การจัดงานเทศกาลภาพยนตร์สหภาพยุโรปอย่างต่อเนื่อง แต่ในปีนี้ กลุ่มสมาชิกสหภาพยุโรปได้เปลี่ยนสถานที่ที่จัดเทศกาล ภาพยนตร์สหภาพ ยุโรป เป็นที่โรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง โดยจัดฉายภาพยนตร์โดยไม่เก็บค่าเข้าชม ใช้วิธีให้ผู้ชมรับบัตรหน้าโรงภาพยนตร์ จึงนับได้ว่า การเปลี่ยนสถานที่จัดเทศกาลภาพยนตร์ มาสู่โรงภาพยนตร์ทั่วไป ทำให้การชมภาพยนตร์มาสู่พื้นที่สาธารณะ และผู้ชมที่ชมภาพยนตร์ก็ไม่ได้อยู่ในวงจำกัด เพียงผู้ชมที่ติดตามชมภาพยนตร์จากสถาบันวัฒนธรรมกลุ่มเดียวเท่านั้น

นอกจากปีนี้ กลุ่มสมาชิกสหภาพยุโรป จะย้ายสถานที่จัดเทศกาลภาพยนตร์ที่อยู่ จากสถาบันวัฒนธรรม มาเป็นโรงภาพยนตร์ทั่วไปแล้ว ทำให้ภาพยนตร์ยุโรปเป็นที่รู้จักของกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ทั่วไปมากขึ้นแล้ว ยังเกิดหน่วยงานที่จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส เพิ่มขึ้นอีกหลายกลุ่มด้วย ได้แก่

เครือข่ายมณฑลฟิล์ม ริเริ่มโครงการโรงหนังอาร์ตเฮ้าส์ โรงหนังเพื่อคนรักหนัง ที่ โรงภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด 1 และโรงภาพยนตร์เมอริคิงส์ ปิ่นเกล้า จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสโดยเก็บค่าบัตรเข้าชม 50 บาททุกที่นั่ง

และปีเดียวกันนี้เองดวงกมลฟิล์มเฮ้าส์ จัดฉายภาพยนตร์ทุกคืนวันเสาร์เวลา 20.00 น. โปรแกรมนิทรรศการเดือนธันวาคม มีชื่องานว่า ห้องเธอคืออนาคต หรือ “Future is a woman's room”

นอกจากโรงหนังอาร์ตเฮ้าส์ของมณฑลฟิล์ม และดวงกมลฟิล์มเฮ้าส์ จะเป็นแหล่งดูภาพยนตร์นอกโรงหนังสถาบัน ยังมีแนวร่วมของผู้จัดฉายภาพยนตร์อีกแห่งหนึ่งคือ คือ About (Photography) Gallery แกลลอรี่ บริเวณสี่พระยา เปิดพื้นที่บางส่วนเป็นโรงภาพยนตร์ชั่วคราว จัดฉายภาพยนตร์ในรูปของวีดีโอ ให้ผู้สนใจได้ชมกันพร้อมกับจัดนิทรรศการภาพถ่ายไปด้วย โดยมี คุณสุรพล ลีลาภาณุมาศ ซึ่งเป็นผู้คัดเลือกวีดีโอ จะมาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ปี 2540 เป็นปีที่มีหน่วยงานหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะสถานทูตประเทศต่างๆ จัดเทศกาลภาพยนตร์ โดยมีการร่วมกันจัดงานกับโรงภาพยนตร์ทั่วไปมากขึ้น โดยปีนี้บริติช เคานซิล จัดฉายภาพยนตร์ 7 เรื่อง ให้ชมฟรี โดยจัดฉายที่โรงภาพยนตร์เฉลิมกรุงเป็นครั้งแรก

นอกจากนี้ ยังมีการจัดเทศกาลภาพยนตร์ศิลปะนานาชาติ หรือ Bangkok International Art Film Festival โดยถูกจัดขึ้นเนื่องในปีที่ครบรอบ 100 ปีของภาพยนตร์ในประเทศไทย มีหน่วยงานที่ร่วมกันจัดงานคือโปรเจ็ค 304 มูลนิธิหนังไทย มูลนิธิญี่ปุ่น และมูลนิธิฝรั่งเศส “เทศกาลภาพยนตร์ศิลปะนานาชาติ” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 29 มีนาคม – 6 เมษายน 2540 เพื่อกระตุ้น ความสนใจผู้ชมให้หันมาสนใจภาพยนตร์ศิลปะมากขึ้น รวมทั้งต้องการกระตุ้นให้เกิดบทสนทนาระหว่างผู้กำกับภาพยนตร์ของไทยและต่างประเทศ ภาพยนตร์ที่จัดฉายเป็นภาพยนตร์จำนวน 48 เรื่อง เป็นภาพยนตร์จากออสเตรเลีย 4 เรื่อง, ฟินแลนด์ 2 เรื่อง, ฝรั่งเศส 6 เรื่อง, ฮังการี 1 เรื่อง, อินเดีย 1 เรื่อง, อิสราเอล 3 เรื่อง, ญี่ปุ่น 6 เรื่อง, เกาหลี 2 เรื่อง, นอร์เวย์ 3 เรื่อง, ฟิลิปปินส์ 2 เรื่อง, สโลวัก 1 เรื่อง, ไต้หวัน 3 เรื่อง, ไทย 9 เรื่อง และ สหรัฐอเมริกา 5 เรื่อง การจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นเวทีสำคัญของการนำภาพยนตร์ของนักศึกษาภาพยนตร์ในต่างประเทศมาเผยแพร่ในไทยอย่างเป็นทางการ

ดวงกมลฟิล์มเฮ้าส์ ยังจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสอย่างต่อเนื่องทุกคืนวันเสาร์เวลา 20.00 น. นอกจากฉายภาพยนตร์แล้ว ยังจัดกิจกรรมการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงทิศทางความเป็นไปได้ของคนทำภาพยนตร์อิสระในประเทศไทย ในวันที่ 2 มีนาคม 2540 ด้วย

ปี 2541 สถาบันวัฒนธรรม 3 แห่ง ยังจัดฉายภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง สถาบันเกอเธ่ ฉายภาพยนตร์ทุกวันพุธ เวลา 18.30 น. สมาคมฝรั่งเศส ฉายภาพยนตร์ทุกวันอังคาร เวลา 19.00 น. และวันเสาร์เวลา 16.00 น. โดยเดือนกุมภาพันธ์ เป็นงานหนึ่งย้อนรำลึกถึงนักแสดงชื่อดังอย่าง **โรมี ชไนเดอร์, มิเชล พิคโคลี, ฉอง หลุยส์ แตรติยองต์** และมูลนิธิญี่ปุ่น จัดฉายภาพยนตร์ทุกวันศุกร์ เวลา เวลา 19.00 น.

ขณะที่มีการจัดเทศกาลภาพยนตร์ศิลปะนานาชาติ จัดเทศกาลภาพยนตร์อีกครั้ง แต่เปลี่ยนชื่อเป็น “เทศกาลหนังทดลอง กรุงเทพฯ” โดยเพิ่มสถานที่จัดฉายเป็นการฉายภาพยนตร์กลางแจ้ง ที่สวนสาธารณะที่สี่แยก ปทุมวัน ฉายภาพยนตร์ของ **บรูซ เบลลี** และ **มาร์ติน อาร์โนลด์** พร้อมกับจัดฉายที่โรงภาพยนตร์ของสถาบันวัฒนธรรมเหมือนเดิม โดยครั้งนี้ฉายภาพ

ยนตร์ประมาณ 150 เรื่อง พร้อมกับมีผู้กำกับ 15 คน จากหลายประเทศ อาทิอเมริกา แคนาดา อังกฤษ ออสเตรเลีย มาเลเซีย และญี่ปุ่น แต่กลุ่มคนดูมีจำนวนจำกัด

ขณะที่ยังมีการจัดเทศกาลภาพยนตร์อังกฤษ ที่ศาลาเฉลิมกรุง ระหว่างวันที่ 17- 18 ตุลาคม 2541 ฉายภาพยนตร์ 6 เรื่อง ได้แก่ The winter guest, Woodlanders, Circle of friend, Keep Aspidistra Flying, A night to remember, The General

นอกจากนี้ ยังมีการจัดเทศกาลหนังรักทางเลือก (Alternative Love Film Festival) จัดฉาย ระหว่าง วันที่ 9-11 ตุลาคม 2541 ที่ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมแสงอรุณ จัดฉายภาพยนตร์จากหลายประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ แคนาดา ฟิลิปปินส์ ไทย อังกฤษ นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น ได้วันจำนวน 17 เรื่อง นอกจากนี้ยังมีการจัดเสวนาภาพยนตร์ร่วมกับนักวิจารณ์ภาพยนตร์ และผู้กำกับภาพยนตร์ด้วย ราคาบัตรวันเปิดงาน 100 บาท, ราคาบัตรวันธรรมดา 50 บาท

เทศกาลภาพยนตร์ตะวันออกครั้งที่ 1 (Oriental Film Festival) จัดโดยโรงเรียนภาษาและภูมิปัญญาตะวันออก (OKLS) และกลุ่ม Sweet Eyes จัดฉายภาพยนตร์ 12 เรื่อง ระหว่างวันที่ 2-3 และ 9 – 10 มิถุนายน 2544 ที่ชั้น 4 ศูนย์การค้าเสรีเซ็นเตอร์

มีภาพยนตร์อาทิ postman in the mountain เป็นภาพยนตร์จีนแผ่นดินใหญ่ ผลงานกำกับของ จางอิ๋หมว เนื้อเรื่องเกี่ยวกับบุรุษไปรษณีย์ผู้เป็นพ่อ ที่รู้ตัวว่าอายุมาก เลยให้ลูกชายรับหน้าที่รับไปรษณีย์จากหมู่บ้านต่างๆ ไปส่ง

ดวงกมลฟิล์มเฮ้าส์ จัดงานภาพยนตร์ในโอกาสครบรอบ 7 ปี ของดวงกมลฟิล์มเฮ้าส์ ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม – 18 กุมภาพันธ์ 2545 ทุกวันจันทร์ที่ห้องเรวัตติ พุทธิพันธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนหนึ่งมีการฉายผลงานของผู้กำกับ ไหวเสี่ยวเสี้ยน และสัตยาจิตเรย์ มีนัดพบผู้อ่าน และทีมงานหนังสือฟิล์มไวรัล

เทศกาลหนังทดลอง ครั้งที่ 3 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 21 พฤศจิกายน – 27 ธันวาคม 2544 ปี 2545 ภายใต้แนวคิด “ดิจิตอล ออร์จี” เน้นศิลปิน หรือคนทำหนังที่ทำงานด้วยกล้องดิจิทัล มีการแทรกโปรแกรมเข้ากับเทศกาลอื่นๆ เช่น เดือนแห่งภาพถ่าย ที่จัดขึ้นที่สมาคมฝรั่งเศส และสถานทูตฝรั่งเศส รวมทั้งกิจกรรมพิเศษ และนิทรรศการแอนิเมชัน ของสถาบันเกอเธ่ หอศิลป์

มีผลงานที่ร่วมแสดงจาก ประเทศเนปาล ปากีสถาน ไครเอเชีย จีน ญี่ปุ่น สวีเดน และอเมริกา และผลงานของผู้กำกับ **ฌอง ลูค โกดาร์ด**

ปี 2541 ถือเป็นจุดเปลี่ยนของการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส เพราะมีจัดเทศกาลภาพยนตร์ครั้งใหญ่ ภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานวัฒนธรรม และผู้ประกอบการธุรกิจโรงภาพยนตร์ โดยใช้โรงภาพยนตร์ในห้างสรรพสินค้า เป็นที่จัดเทศกาล และมีการเก็บค่าเข้าชม ในราคาเดียวกับภาพยนตร์ทั่วไป

จากปีพ.ศ. 2541 จนถึงปัจจุบัน เทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพฯ ถูกจัดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบ โดยเทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพฯ ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 18 – 26 กันยายน 2541 ที่โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ อาร์ติส เอ็มโพเรียม ค่าบัตรเข้าชม 70 บาท ฉายภาพยนตร์จากประเทศต่างๆ จำนวน 52 เรื่อง เป็นภาพยนตร์ไทย 8 เรื่อง ภาพยนตร์จากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 8 เรื่อง ภาพยนตร์จากเอเชียแถบอื่น 13 เรื่อง ในจำนวนนี้มีภาพยนตร์อิหร่าน 2 เรื่อง อินเดีย 4 เรื่อง ภาพยนตร์อเมริกัน 11 เรื่อง ภาพยนตร์ยุโรป 2 เรื่อง นิวซีแลนด์ 3 เรื่อง ออสเตรเลีย 1 เรื่อง แคนาดา 1 เรื่อง อาร์เจนตินา 1 เรื่อง โดยมุ่งหวังให้ Bangkok film festival เป็นเวทีสำหรับหนังอินดี้ หรือหนังอันเดอร์กราวด์ ในวันข้างหน้า ถ้าได้มีการจัดอย่างต่อเนื่อง (สัมภาษณ์ มโนธรรม เทียมเทียมรัตน์)

นอกจากนี้มีการแจกรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม และภาพยนตร์ยอดเยี่ยม 2 ประเภท คือ กลุ่มหนังสั้นไทย และหนังเรื่องยาว รางวัลผู้กำกับภาพยนตร์สั้นไทยยอดเยี่ยม บทภาพยนตร์สั้นไทยยอดเยี่ยม ภาพยนตร์นานาชาติยอดเยี่ยม ภาพยนตร์เอเชียยอดเยี่ยม ผู้สร้างภาพยนตร์ดีเด่น นอกจากนี้มีการแจกรางวัลพิเศษจากกองทุนสื่อ ราชภูมิ-เสมอ โดยใช้ชื่อรางวัล “รางวัลแสงนิมิต” และ best animation

เทศกาล Bangkok Film Festival 2000 เป็นการจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ครั้งที่ 3 มีภาพยนตร์จากอเมริกา ยุโรป เอเชีย และไทย จำนวน 60 เรื่อง จัดฉายตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน ถึง 1 ตุลาคม 2543 จัดฉายที่โรงภาพยนตร์ในเครือยูไนเต็ดอาร์ติส 2 แห่ง คือ ดิเอ็มโพเรียม และ เซ็นทรัลพลาซ่า 3 โดยบัตรเข้าชมเทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพฯ มีจำหน่ายที่หน้างาน ราคา 90 บาท ชื่อแบบ package 6 ใบ ราคา 500 บาท

เทศกาลภาพยนตร์ครั้งนี้มีการประกาศผลรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมในสาขาต่างๆ และมีการประกวดภาพยนตร์นานาชาติรางวัลช่างทอง

เทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพครั้งที่ 4 จัดขึ้นวันที่ 16-25 พฤศจิกายน 2544 โดยหลายหน่วยงานร่วมกันจัดขึ้น คือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการส่งออก สมาคมสมาพันธ์ภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ด อาร์ติส มีการจัดโปรแกรมภาพยนตร์ที่หลากหลาย ได้แก่

Asian Cinema เป็นโปรแกรมพิเศษของงานภาพยนตร์ มีภาพยนตร์คุณภาพเรื่องใหม่ๆ จากประเทศต่างๆ ในแถบเอเชีย เช่น *Departure*, *Kairo*, *Sun Flower* รวมถึงภาพยนตร์สะท้อนสังคมวัยรุ่น เรื่อง *Glass Tears* จากฮ่องกง, *Mirror Image* จากไต้หวัน นอกจากนี้ยังมีภาพยนตร์จากประเทศฟิลิปปินส์ เวียดนาม จีน อินเดีย และศรีลังกาด้วย

World Cinema เป็นโปรแกรมที่จัดฉายภาพยนตร์จากทุกมุมโลก ให้ผู้ชมได้เห็นวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ โดยมีทั้งภาพยนตร์จากกลุ่มประเทศยุโรป อาทิ *Transfer* ผลงานเรื่องล่าสุด ของ *Jean-Jacques Beineix* ผู้กำกับชาวฝรั่งเศส ที่โด่งดังจากเรื่อง *Betty Blue*, ภาพยนตร์จากนิวซีแลนด์ เรื่อง *The Price of Milk* และยังมีภาพยนตร์จากเยอรมันนี อิตาลี สเปน สวีเดน ตุรกี อาร์เจนตินา และบราซิล

New Thai Cinema โดยคัดเลือกภาพยนตร์ไทยในปีพ.ศ. 2544 มาฉายในเทศกาล โปรแกรมนี้จะเป็นการแนะนำ ความหลากหลายในงานด้านต่างๆ ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และกระตุ้นให้ผู้สร้างภาพยนตร์ไม่หยุดนิ่งในการพัฒนามาตรฐานภาพยนตร์ของตนเอง

นอกจากนี้ เทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพ ครั้งที่ 4 ยังจัดกิจกรรมพิเศษ ได้แก่

ความเปลี่ยนแปลงของหนังไทยในช่วง 3 ทศวรรษ นำเสนอหนังไทยคุณภาพ 12 เรื่อง ที่สร้างขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2513-2544 เช่น *บุกบุย* และ *ฟ้าทะลายโจร* โดยจะมีการนำภาพยนตร์ไทยเหล่านี้มาทำพรีนตีใหม่ และใส่บทบรรยายภาษาอังกฤษ

โปรแกรมหนังสือสารคดีจากทั่วโลก เช่น *Gaea Girls* สารคดีสนุกเกี่ยวกับนักมวยปล้ำหญิงในญี่ปุ่น, สารคดีจากกัมพูชา เรื่อง *The land of the Wandering Souls* ผลงานของ *ฤทธิ พาน* นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอสารคดีเจาะลึกเกี่ยวกับแง่มุมต่าง ๆ ของการสร้างภาพยนตร์ เช่น ประวัติศาสตร์ที่น่ารู้เกี่ยวกับภาพยนตร์อิหร่าน รวมทั้งเรื่องราวของผู้กำกับชื่อดัง เช่น *Fellini* ผู้กำกับชื่อก้องของอิตาลี เป็นต้น

โปรแกรมประกวดหนังสั้นไทย และการฉายหนังสั้นจากต่างประเทศ ซึ่งเทศกาลครั้งนี้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการเปิดเวทีสร้างสรรคของผู้กำกับรุ่นใหม่

การจัดการประกวดภาพยนตร์ที่เข้าฉายในเทศกาล ตัดสินจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในและต่างประเทศ เช่น **จafa ปานาธิ** ผู้กำกับชาวอิหร่านผู้สร้างภาพยนตร์เรื่อง **The Circle** และ **ซัค สตีเวน** ชาวอเมริกัน

กิจกรรมเสวนา และกิจกรรมพิเศษ เกี่ยวเนื่องกับการฉายภาพยนตร์ สถานที่จัดฉายภาพยนตร์ในเทศกาล คือ โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ด อาร์ทิส ดิเอ็มโพเรียม และโรงภาพยนตร์แกรนด์อัสจีวี สยามดิสคัฟเวอร์ โดยมีพิธีเปิดในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2544 ที่โรงแรมอิมพีเรียล ควีนส์ ปาร์ค และฉายภาพยนตร์เรื่อง **In the Mood for Love** ผลงานของผู้กำกับ **หว่อง คาไว** และมี เหลียง ฉา เหว่ย เป็นดารานำภาพยนตร์ ที่โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ด อาร์ทิส ดิเอ็มโพเรียม

ปี 2546 มีการจัดงานเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ ในชื่อ “ Bangkok International Film Festival ครั้งที่ 1” ระหว่างวันที่ 10 - 21 มกราคม 2546 โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดงานหลัก การจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสร้างสรรคให้เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ กรุงเทพฯ ดึงดูดกลุ่มผู้สร้างภาพยนตร์ ผู้จัดจำหน่ายภาพยนตร์จากประเทศต่างๆ ให้สนใจธุรกิจภาพยนตร์ในประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ให้มาสนใจภาพยนตร์เป็นพิเศษ ขณะเดียวกันจะเป็นการพัฒนาธุรกิจบันเทิงโดยมุ่งหวังให้ทัดเทียมกับระดับนานาชาติ และสามารถขยายตัวรองรับความต้องการของตลาดได้ ทั้งยังเป็นการสร้างความเป็นเมืองภาพยนตร์ของเอเชียด้วย

เทศกาลภาพยนตร์ถูกจัดขึ้นที่โรงภาพยนตร์หลายแห่งบริเวณศูนย์การค้า สีแยกปทุมวัน สยามแสควร์ เวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ ได้แก่ โรงภาพยนตร์เมเจอร์ ซินีเพล็กซ์ เวิลด์เทรดเซ็นเตอร์, โรงภาพยนตร์แกรนด์อัสจีวี สยามดิสคัฟเวอร์, โรงภาพยนตร์เอสเอฟ ซีนีมาซิตี มาตรฐาน และโรงภาพยนตร์ลิโต้ มีภาพยนตร์เข้าฉายทั้งหมด 128 เรื่อง เป็นภาพยนตร์ไทย 22 เรื่อง ภาพยนตร์ต่างประเทศ 106 เรื่อง

นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมพิเศษ ด้วย โดยมีการเชิญดารานักแสดงและบุคคลสำคัญในวงการภาพยนตร์มาร่วมพิธีเปิด, การจัดตลาดซื้อขายเกี่ยวกับภาพยนตร์, การฉายภาพ

ยนตร์สั้นและแอนิเมชัน, การจัดนิทรรศการโปสเตอร์หนังนานาชาติ พิธีมอบรางวัล กิรี ในสาขาต่างๆ ให้กับภาพยนตร์ที่มีผลงานดีเด่น

นอกจากการจัดงานเทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพฯ ที่จัดต่อเนื่องกันมาถึง 6 ปีแล้ว หน่วยงานวัฒนธรรม และสถานทูตต่างๆ ยังร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจโรงภาพยนตร์ จัดเทศกาลภาพยนตร์ในโอกาสต่างๆ โดยเปลี่ยนสถานที่จัดฉายภาพยนตร์จากโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง มาเป็นโรงภาพยนตร์ยูไนเต็ด อาร์ติส และอีจิว ด้วย อาทิ

เทศกาลหนังฮ่องกง จัดที่สยามดิสคัฟเวอรี ในวันที่ 8-9 กรกฎาคม 2543 ฉายวันละ 4 เรื่อง เรื่องละ 30 นาที ซึ่งบัตรชุดชุดละ 4 เรื่อง ราคา 100 บาท

เทศกาลภาพยนตร์อังกฤษ 2000 จัดขึ้นวันที่ 20-28 กรกฎาคม 2543 ที่โรงภาพยนตร์แกรนด์อีจิว และโรงภาพยนตร์วิสต้า 12 ห้วยแก้ว เชียงใหม่ วันที่ 10 – 14 กรกฎาคมด้วย ฉายภาพยนตร์ 7 เรื่อง เช่น A night to remember

ปี 2544 เทศกาลหนังยุโรป ก็ย้ายการจัดฉายภาพยนตร์จากโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง มาจัดที่โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ด อาร์ติส ที่ดิเอ็มโพเรียม และเซ็นทรัลพลาซ่า 3

เทศกาลภาพยนตร์และโทรทัศน์ปีซี 2001

สถานีวิทยุปีซี ภาคภาษาไทย ร่วมกับ บริติช เคานซิลจัดเทศกาลหนังและรายการโทรทัศน์จากปีซีล้วนๆ เป็นครั้งแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 25 – 28 ตุลาคม 2544 ที่โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ด อาร์ติส ดิเอ็มโพเรียม โดยมีภาพยนตร์อังกฤษจากผลงานของผู้กำกับชื่อดัง การจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ครั้งนี้เพื่อเป็นการฉลองการก่อตั้งครบ 60 ปีของปีซีภาคภาษาไทย โดยมีภาพยนตร์ที่เข้าฉาย อาทิ

Billy Elliot ผลงานระดับรางวัล BAFTA ของอังกฤษ ซึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นภาพยนตร์ที่สะท้อนชีวิตของ Billy Elliot เด็กชายลูกคนงานเหมืองแร่ ที่มีพรสวรรค์ด้านบัลเลต์

Ratcatcher ภาพยนตร์ของลินน์ แรมซีย์ ที่นักวิจารณ์หนังสือชื่อดังของฝรั่งเศส มิเชล ซีมองต์ (Michel Ciment) ยกย่องว่าเป็นผลงานภาพยนตร์แจ้งเกิดที่ยอดเยี่ยมที่สุดในรอบ 15 ปีของบรรดาผู้กำกับหน้าใหม่ชาวอังกฤษ

Born Romantic ของเดวิด เคน ภาพยนตร์รักเบาสมองที่เก็บบรรยากาศกรุงลอนดอนของคนหนุ่มสาวยามพระอาทิตย์ตกดินไปแล้วอย่างมีสีสัน

นอกจากภาพยนตร์แล้ว ปีปีซียังนำรายการโทรทัศน์ยอดนิยมจากอังกฤษมีจัดแสดงด้วย ทั้งการ์ตูน สารคดี และภาพยนตร์ตลก อาทิ Tweenies and Wallace and Gromit, สารคดี ไดโนเสาร์ชุดพิเศษ

เทศกาลภาพยนตร์ได้หวัน สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทยประจำประเทศไทย จัดเทศกาลภาพยนตร์ได้หวัน 2001 จัดฉายภาพยนตร์ 4 เรื่อง ได้แก่ อั้งยี่ ภาพยนตร์ที่ได้หวันร่วมกันสร้างกับไทย นำแสดงโดย อัมพล ลำพูน, Crouching Tiger Hidden Dragon หรือพยัคฆ์ระห่ำ มังกรผยองโลก, Eat Drink Man Woman หรือ “คนเดินดิน”, Betelnut Beauty หรือ “รักกันเธอและฉัน”

เทศกาลภาพยนตร์ได้หวัน จัดที่โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ด อาร์ติส เซ็นทรัล พระราม 3 เข้าชมฟรี ตั้งแต่วันที่ 2-4 พฤศจิกายน 2544

ขณะเดียวกัน ในส่วนของผู้ประกอบการโรงภาพยนตร์ มีผู้ประกอบการโรงภาพยนตร์ 2 แห่ง คือ สหมงคลฟิล์ม และโรงภาพยนตร์เอเพ็กซ์ เล็งเห็นถึงการฉายภาพยนตร์นอกกระแส เพื่อทดลองตลาด และเพิ่มทางเลือกให้กับผู้ชมมากขึ้น

ปี 2541 นี้ เป็นปีที่ถือว่า สหมงคลฟิล์ม จัด โครงการอาร์ตเฮ้าส์โปรเจ็ค โดยเปลี่ยนสถานที่ฉายหนังจากที่โรงภาพยนตร์ฮอลลีวูด และเมอริคิงส์ ปิ่นเกล้า มาเป็นโรงภาพยนตร์เวิร์ลด์เทรต มีการฉายภาพยนตร์แบบต่อเนื่องและยืนโรง (ซีนี่แม็ก หน้า 86 ปักษ์หลังธันวาคม 2541)

ภาพยนตร์ที่นำมาฉายเป็นภาพยนตร์ที่ทางบริษัทมีสต็อกอยู่แล้ว ส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์เก่าประมาณ 2-3 ปี มีบางเรื่องเท่านั้นที่ถือว่าเป็นภาพยนตร์ใหม่ของปีนั้นเลย โครงการหนังอาร์ตเฮ้าส์ ประเดิมโรงภาพยนตร์เวิร์ลด์เทรต ด้วยการจัด”เทศกาลหนังรางวัลนานาชาติ” ฉายภาพยนตร์เรื่อง Big night, The starman, Le Confessional, Ridicule, Breaking the waves

ผลจากการฉาย สรุปว่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะโรงภาพยนตร์เวิร์ลด์เทรตอยู่ศูนย์กลางเมือง ซึ่งเสียค่าเช่าโรงสูงมาก แต่คนดูมีเพียงกลุ่มเดียว จึงขาดทุนค่าเช่าโรง (ซีนี่แม็ก

หน้า 86 ปีกร์หลังธันวาคม 2541) ภาพยนตร์ที่ถือว่าประสบความสำเร็จในโครงการอาร์ตเฮ้าส์ของ
ปีนี้อาทิ Soong Sisters, Breaking the waves, Le confessional, Fire

โครงการอาร์ตเฮ้าส์โปรเจ็คดำเนินมาเป็นเวลา 2 ปี จึงเลิกไป แต่ยังมีกรขายภาพยนตร์
นอกกระแสเป็นโปรแกรมไป แต่ไม่ยื่นโรงตลอด เป็นการขายแทรกกรอบ แต่ไม่มีโรงถาวร ซึ่งจะมี
ภาพยนตร์หมุนเวียน เปลี่ยนจากสัปดาห์ละเรื่อง เป็นเดือนละเรื่อง

ปี 2543 สหมงคลฟิล์ม ริเริ่มโครงการ “ Little big film project” ด้วยแนวคิดเดิม แต่
เปลี่ยนรูปแบบกรขายภาพยนตร์ เป็นการขายภาพยนตร์เวียนตามโรงภาพยนตร์ทั่วไป

Little Big Film Project 2 ระหว่างวันที่ 1 กันยายน – 5 ตุลาคม 2543 จัดขายภาพยนตร์
ในโรงภาพยนตร์ในเครือ ยูเอ็มจี ยูไนเต็ด อาร์ทิส ดีเอ็มโพเรียม, ลิโต้

ภาพยนตร์ที่เข้าขายมี 5 เรื่อง ได้แก่ Angela’s assess, lose’s labour’s lost, Prince of
glory, East palace west palace, Million dollar hotel

งาน Little Big Film Project 3 Women Sense จัดขายภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์เมเจอร์
รัชโยธิน อีจิว ปิ่นเกล้า ยูไนเต็ด อาร์ทิส พระราม 3 ลิโต้ ยูเอ็มจี อาร์ซีเอ ระหว่างวันที่ 20 – 26
เมษายน โดยภาพยนตร์ที่จัดขายได้แก่ ONEGIN, Passion of Mind, Mansfield Park,
Wonderland, Ma Vie Rose

โครงการภาพยนตร์คุณภาพของมงคลภาพยนตร์ใน ชื่อ Little Big Film จัดเป็นครั้งที่ 4
ขายภาพยนตร์ 5 เรื่อง ได้แก่ Don’t cry Nanking, Your friends and Neighbours, Small Time
Crooks, Sweet and Lowdown, Bamboozled ภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่อง จัดขายที่โรงภาพยนตร์ 5
โรง ในเครือ ยูเอ็มจี, เมเจอร์ซีเนเพล็กซ์, สยาม ยูเอ ใช้เวลาทั้งหมด 5 สัปดาห์, ขายเวียนทั้ง 5 โรง
สัปดาห์ละ 1 เรื่อง ตั้งแต่วันที่ 20 กรกฎาคม ถึง 23 สิงหาคม

งาน Little big film ครั้งที่ 5 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 19-23 พฤษภาคม 2545 จัดขายภาพ
ยนตร์ 5 เรื่อง ได้แก่ Hilary and Jackie, Flowless, Dancing at the blue eguna, Iris, Hedwig
and the angry inch

The Little Big Films Project 6 : Ban the Hollywood จัดขายที่โรงภาพยนตร์ลิโต้ มัลติ
เพล็กซ์ ระหว่างวันที่ 13 ธันวาคม 2545 ถึง 7 กุมภาพันธ์ 2546 มีภาพยนตร์จากหลายประเทศ
เช่น One Fine Spring Day ภาพยนตร์จากเกาหลีใต้, La Spagnola ภาพยนตร์ออสเตรเลีย

มีกิจกรรม work shop กับผู้กำกับ เฮอ จิน โฮ จากเรื่อง One Fine Spring Day ร่วมนำ
การทำ work shop โดย นันทขว้าง สิริสุนทร ในวันพุธที่ 11 พฤศจิกายน 2545

นอกจากนี้ ปี 2544 โรงภาพยนตร์เครือเอเพ็กซ์ เปิดตัวโครงการ APEX Exclusive ด้วยการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส 1 โรง ในเครือเอเพ็กซ์ บริเวณสยามแสควร์ โดยภาพยนตร์จะถูกฉายในโรงภาพยนตร์โรงใดโรงหนึ่งในเครือเอเพ็กซ์ ได้แก่ ลิโต้ 1 ลิโต้ 2 และโรงภาพยนตร์สกาลา ทั้งนี้แล้วแต่ภาพยนตร์แต่ละเรื่องจะถูกกำหนดให้ฉายในโรงใด โดยโรงภาพยนตร์ลิโต้ 1 สามารถจุคนได้ 100 ที่นั่ง, โรงภาพยนตร์ลิโต้ 2 สามารถจุคนได้ 200 ที่นั่ง, และโรงภาพยนตร์สกาลา สามารถจุคนได้ 800 ที่

วิธีการเลือกภาพยนตร์ที่เข้าฉายในโรงภาพยนตร์ เอเพ็กซ์ Exclusive เกิดจากแนวคิด การนำภาพยนตร์คุณภาพที่ผู้ชมภาพยนตร์ไม่ค่อยรู้จักมานำเสนอ โดยบริษัทจะเป็นผู้คัดเลือกภาพยนตร์ต่างๆ ด้วยตัวเอง และนำมาฉายโดยใช้ copy เดียว และภาพยนตร์แต่ละเรื่อง จะคงความเป็น original soundtrack ไว้

ปัจจุบันภาพยนตร์แต่ละเรื่อง ยืนโรงอยู่เป็นเวลาประมาณ 1 - 2 สัปดาห์ต่อเรื่อง ซึ่งถือว่ามีความถี่มากขึ้นจากปีก่อน โดยปีแรก คือ ปี 2544 ระยะเวลายืนโรงของภาพยนตร์แต่ละเรื่องประมาณ 2 เดือนต่อ 1 เรื่อง ปี 2545 ภาพยนตร์แต่ละเรื่องยืนโรงอยู่เป็นระยะเวลาประมาณ 2 สัปดาห์ต่อเรื่อง ขณะที่ ปี 2546 มีภาพยนตร์ให้ชมหลากหลายขึ้น และภาพยนตร์แต่ละเรื่องยืนโรงอยู่ประมาณ 1 สัปดาห์ต่อเรื่อง ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ภาพยนตร์ได้รับการตอบรับจากผู้ชมดีขึ้นกว่าในอดีต โดยผู้จัดภาพยนตร์จะกำหนดรอบฉายภาพยนตร์ และระยะเวลายืนโรงของภาพยนตร์แตกต่างกันไป โดยดูกลุ่มเป้าหมาย และการตอบรับของผู้ชมในสัปดาห์แรกเป็นหลัก นายสุชาติ วุฒิวิชัย (สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2546) ที่ปรึกษาฝ่ายสร้างสรรค์ (creative consultant) โรงภาพยนตร์ลิโต้ กล่าวว่า พยายามจัดภาพยนตร์ตามเวลาชมภาพยนตร์ของผู้ชมทั่วไป คือ รอบบ่าย ถึง เย็น จนถึงรอบ 20.30 น. โดยถ้าเป็นภาพยนตร์แนววัยรุ่น เช่น ภาพยนตร์เรื่อง *The way home, lavender* จะจัดให้อยู่ในช่วงกลางวัน นอกจากนี้ ภาพยนตร์ที่อยู่ในตารางฉายวันเสาร์และอาทิตย์จะได้รับการตอบรับจากผู้ชมดีกว่าวันธรรมดา

ขณะที่ระยะเวลายืนโรงของภาพยนตร์แต่ละเรื่องไม่สามารถกำหนดได้แน่นอน ขึ้นอยู่กับการตอบรับของผู้ชม เช่น ภาพยนตร์เรื่อง *Children of Heaven* ภาพยนตร์อิหร่าน และภาพยนตร์เรื่อง *Amelie* เป็นภาพยนตร์ที่ได้รับการตอบรับอย่างสูง จนมีผู้ชมเต็มโรงติดต่อกันเป็นเวลาเกินกว่า 2 สัปดาห์ ทำให้ผู้จัดต้องขยายระยะเวลายืนโรงออกไป ภาพยนตร์เรื่อง *Amelie* เป็นภาพยนตร์ที่ยืนโรงนานที่สุด คือ ยืนโรงอยู่เป็นเวลากว่า 10 สัปดาห์

นอกจากนี้ ผู้จัดภาพยนตร์ยังสังเกตเห็นว่า กลุ่มผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสยังขยายตัวต่อไปได้อีก จึงยังคงแนวคิดโรงภาพยนตร์เอเพ็กซ์ exclusive เพื่อฉายภาพยนตร์นอกกระแสต่อไป และจัดการส่งเสริมการตลาด (promotion) กับผู้ชมภาพยนตร์กลุ่มนี้ โดยที่ผ่านมาได้จัดชมรม “คนรักหนัง เอเพ็กซ์ exclusive “ ขึ้น เมื่อปี 2545 เพื่อแจ้งข่าวสารให้สมาชิกทราบ ปัจจุบันมีสมาชิกในชมรมนี้ ประมาณ 3,000 คน สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษา

นอกจากนี้ยังมีการจัดการส่งเสริมการตลาดด้วยการจัดนิทรรศการที่หน้าโรงภาพยนตร์ เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์ที่ฉายด้วย

ปี 2545 และปี 2546 ยังมีการจัดฉายภาพยนตร์เป็นประจำ และในวาระพิเศษ อีกหลายงาน ได้แก่ภาพยนตร์ที่สถาบันเกอเธ่ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2545 สถาบันเกอเธ่ จัดจัดภาพยนตร์ควบ 2 เรื่อง ทุกบ่ายวันเสาร์ บัตรเข้าชมราคา 60 บาท (นักเรียน นักศึกษา ชมฟรี)

เทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่น จัดฉายภาพยนตร์ที่ดิเอ็มโพเรียม ระหว่างวันที่ 18-27 มกราคม เป็นภาพยนตร์ชามูไร ทั้งใหม่และเก่า

งานสัปดาห์ภาพยนตร์ฝรั่งเศส ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จัดโดยสาขาวิชานิติศาสตร์ร่วมกับสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย จัดฉายระหว่างวันที่ 1-3 มีนาคม 2545

เทศกาลภาพยนตร์ยุโรปอียู 2002 จัดที่โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ด อาร์ทิส ดิเอ็มโพเรียม ฉายภาพยนตร์ 7 เรื่อง ตั้งแต่วันที่ 13-23 มิถุนายน 2545 ได้แก่

the grand father (Spain) หนังสืวิตเข้มข้นจากสเปน เรื่องราวของคุณปู่ เมื่อลูกชายของเขาตายไป และทิ้งหลานสาวไว้ เขาจึงจากสเปนมาตามหาหลานสาวในอเมริกา

Bread and Tulip (Italian) หนังสือิตาลีที่พูดถึงหญิงสาวคนหนึ่งที่ตั้งงานเมื่ออายุน้อย และเธอกำลังตามหาความรักที่แท้จริง

Everybody famous (Belgium) เรื่องราวของชายคนหนึ่งที่มีความฝันจะเป็นนักแสดงเพลง และอยากให้ลูกสาวของเขาเป็นนักร้อง เป็นหนังที่พูดถึงความฝันและความรักที่บริสุทธิ์

In July (Germany) หนังสืตลกโรแมนติค เป็นเรื่องราวการเดินทางของชายคนหนึ่งที่ไม่เชื่อในความรักผ่านสถานที่ต่างๆ และทำให้เขาก่อเกิดความรัก

Balkanisateur (Greece) หนังสืกรีกสองคนเดินทางไปบัลแกเรีย และสวิส โดยหวังว่าจะได้เงินจากค่าเงินที่เพิ่มขึ้นจากประเทศอื่น

With Great Joy (Holland) พุดถึงการค้นพบระหว่างความสัมพันธ์ของพี่น้องที่พลัดพรากจากกัน

Sentimentals destinies (Italian) ภาพยนตร์ของผู้กำกับชื่อดัง Oliver Assayas หนึ่งที่ได้ติดตามรอย Luciano Viconti ปรมจารย์นักทำหนัง Neo-Romance

เทศกาล British Film and TV Festival จัดโดย British Council เป็นการฉายภาพยนตร์อังกฤษ ตั้งแต่วันที่ 25 – 28 กรกฎาคม 2545 ที่โรงภาพยนตร์ ยูไนเต็ด อาร์ติส (UA) เอ็มโพเรียม ค่าบัตรชมภาพยนตร์ 70 บาท มีภาพยนตร์อาทิ About A Boy (ต้องมีบัตรเชิญ), My sonthe Fanatic, Wild About Harry, Nobody Someday, Clocking off, Man and Boy

สัปดาห์ภาพยนตร์ญี่ปุ่น มูลนิธิญี่ปุ่น และมูลนิธิหนังไทย ร่วมกันฉายภาพยนตร์ญี่ปุ่นในแนวคิด “ความสุขแบบญี่ปุ่น” “Sense of Happiness in japan” ฉายภาพยนตร์ญี่ปุ่น 6 เรื่องระหว่างวันที่ 9-14 กันยายน 2545 ที่ ห้องประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ภาพยนตร์ที่ฉาย ได้แก่

Misty Kid of the Wind (มะตะซาบุโร่ จ้าวแห่งลม) (1989)

Free and Easy Special Version (บันทึกไต่บาดตปลาภาคพิเศษ) (1994)

Haunted School (โรงเรียนผีสิง) (1995)

Tsugumi (ซึงุมิ) (1990)

Shall we dance ? (มาเต้นรำกันดีกว่า) (1996)

The Ugetsu Story (อุเกทสึ) (1953)

นอกจากนี้ยังมีการสนทนาวิจารณ์โดย ศาสตราจารย์ โยโมตะ อินุอิโกะ

เทศกาลภาพยนตร์เกย์และเลสเบียน

เทศกาล “Bangkok Pride Gay\$Lesbian International Film and Video Film Festival” จัดโดย Bangkok Pride Coalition, ผู้ผลิตภาพยนตร์เกย์, ผู้คัดสรรภาพยนตร์ และสถาบันเกอเธ่ กรุงเทพฯ งานเทศกาลครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รักในภาพยนตร์ กลุ่มเกย์และเลสเบียนในกรุงเทพฯ ได้เสพผลงานภาพยนตร์จากศิลปินผู้ผลิตภาพยนตร์ วิดีโอเกย์ และเลสเบียนระดับโลก

โดยฉายภาพยนตร์ทุกสัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 5 ตุลาคม 2545 – 16 พฤศจิกายน 2545 ที่สถาบันเกอเธ่ และมีการจัดงาน pink in the park ที่สวนลุมพินี ในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2545

ปี 2546 เกอเธ่จัดฉายภาพยนตร์เยอรมันทุกวันพุธ โดยมีการจัด “ชมรมคนรักภาพยนตร์ วันพุธที่สถาบันเกอเธ่” มีการจัดพูดคุยหลังชมภาพยนตร์ ชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

เทศกาลภาพยนตร์ออสเตรเลีย

สถานเอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทย จัดงานเทศกาลภาพยนตร์ออสเตรเลีย ครั้งที่ 2 โดยร่วมมือกับ โรงภาพยนตร์อิมจีวี และทราฟฟิค คอนเนอร์เรดิโอ นำภาพยนตร์ออสเตรเลียหลากหลายแนว ทั้งภาพยนตร์ที่โด่งดังไปทั่วโลก และภาพยนตร์สารคดีที่ให้ความรู้

จุดเด่นของภาพยนตร์ที่นำมาฉายในเทศกาลครั้งนี้ คือ การนำมุมมองทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม มานำเสนอผ่านการผสมผสานอย่างลงตัวของการวางโครงเรื่อง อารมณ์ขัน เทคนิคการถ่ายภาพที่เป็นเอกลักษณ์ และเนื้อหาของภาพยนตร์ที่ประกอบด้วยเรื่องราวความรัก ครอบครัว และชีวิต ในแนวทางและมุมมองแบบชาวออสเตรเลีย

ภาพยนตร์ที่นำมาจัดฉายในเทศกาลครั้งนี้ มี 10 เรื่อง อาทิ Lantana ซึ่งเป็นภาพยนตร์เขย่าขวัญและเรื่องราวความรักที่ได้รับความนิยมทั่วโลก, The dish ภาพยนตร์ตลกที่ใช้ชนบทของออสเตรเลียเป็นฉากในการถ่ายทำ, YoIngu Boy เรื่องราวของเด็กชายชาวอะบอริจินส์ 3 คน และการเลือกเส้นทางชีวิตที่แตกต่างกันระหว่างสองวัฒนธรรม, Mullet เรื่องราวสะท้อนชีวิตของชาวออสเตรเลีย, La Spagnola ภาพยนตร์เกี่ยวกับแม่และลูกสาวที่อพยพไปอยู่ในถิ่นทุรกันดารของออสเตรเลีย, Chopper ภาพยนตร์แนวแอ็คชั่น

โครงการภาพยนตร์นานาชาติ จัดโดยภาควิชาศิลปะการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดฉายภาพยนตร์อินเดีย, ฝรั่งเศส, ใต้หวัน, อเมริกา, ตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม – 7 กุมภาพันธ์ 2546 ที่อาคารบรมราชกุมารี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชมฟรี ทุกรอบมีเสวนากับวิทยากรหลังชมภาพยนตร์

ศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น กรุงเทพฯ จัดฉายภาพยนตร์ญี่ปุ่นสุดสัปดาห์ ในหัวข้อว่าด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับ “วัยดรุณ” โดยมีภาพยนตร์ให้ชมทุกวันศุกร์ สัปดาห์ละเรื่อง ตลอดเดือน เมษายน 46 ภาพยนตร์ทุกเรื่องมีคำบรรยายภาษาไทย และชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ภาพยนตร์ที่จัดฉายได้แก่

วัยรุ่นน่ารัก เป็นเรื่องรักๆ ใครๆ ของวัยรุ่น ที่เป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้เล่าเรื่องที่ถูกรายล้อมไปด้วยเพื่อนๆ ที่ต่างก็มีประสบการณ์ความรักที่ไม่ซ้ำแบบกันเลย ในที่สุดตัวเองก็ตื่นขึ้นมาพร้อมกับความรู้สึกของตนเองในฐานะหญิงสาวคนหนึ่ง

หน้าต่างบานนี้เป็นของเธอ เรื่องราวความรักของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในนจังหวัดยามานาชิ โยโกะกำลังจะย้ายตามครอบครัวเธอไป ดังนั้นจึงใช้เวลาที่เหลือกับเพื่อนในกลุ่มที่เธอรักและผูกพันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คืนวันสุดท้ายที่พวกของเธอมารวมกันที่บ้านของทาโร่เพื่อชมดอกไม้ไฟด้วยกัน

รักข้ามเวลา คะซึโกะ นักเรียนโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งเป็นลมในห้องปฏิบัติการทางเคมีที่โรงเรียน พร้อมกับได้กลิ่นดอกกลาเวนเดอร์ หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว เธอก็มักจะสับสนเรื่องเวลา เธอได้เล่าเรื่องนี้ให้คะซึโอะเพื่อนชายฟัง และเมื่อเธอไปที่โรงเพาะชำต้นไม้ของเขา เธอก็ได้กลิ่นดอกกลาเวนเดอร์พร้อมกับหมดสติไปอีก กลับมาที่ห้องปฏิบัติการทางเคมีที่โรงเรียนกับคะซึโอะ คาคึโกะได้เห็นเขาในร่างของนายแพทย์ที่มาจากปี 2660 11 ปีต่อมา ทั้งสองได้พบกันอีก ทว่าต่างก็จากกันไปเหมือนกับไม่มีอะไรเกิดขึ้นระหว่างเขาทั้งสอง

ซึเहरु มุจิโกะ เป็นเด็กสาวซื่ออายุที่ถูกเลี้ยงให้เติบโตมาในชนบท เธอไม่กล้าติดต่อสัมพันธ์กับคนรอบตัว วันหนึ่งมีคนบอกเธอว่า มารดาของเธอร้ายรำได้สวยงามมาก เธอตั้งใจที่จะรำให้สวยอย่างมารดาบ้าง ในงานโรงเรียน เธอรำรำอย่างมีความสุขเป็นครั้งแรกในชีวิต

การศึกษาพัฒนาการและทิศทางของการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส เห็นได้ว่า การจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสในระยะเริ่มแรก มีหน่วยงานที่จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสคือ สถาบันวัฒนธรรม จัดฉายภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ของสถาบัน โดยไม่แสวงกำไร เป็นการจัดฉายภาพยนตร์เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ หน่วยงานวัฒนธรรมที่จัดฉายภาพยนตร์เป็นประจำได้แก่ สมาคมฝรั่งเศส สถาบันเกอเธ่ บริติชเคาน์ซิล เอเชีย มูลนิธิญี่ปุ่น และหอภาพยนตร์ จนถึงปัจจุบัน บริติชเคาน์ซิล เอเชีย และหอภาพยนตร์ เลิกการฉายภาพยนตร์ไปแล้ว ขณะที่สมาคมฝรั่งเศส หยุดฉายภาพยนตร์ชั่วคราว เนื่องจากอยู่ระหว่างการปรับปรุงโรงฉายภาพยนตร์ หน่วยงานวัฒนธรรมที่จัดฉายภาพยนตร์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน จึงเหลือเพียงสถาบันเกอเธ่ และมูลนิธิญี่ปุ่น

นอกจากการฉายภาพยนตร์ที่สถาบันวัฒนธรรมเป็นประจำแล้ว สถาบันวัฒนธรรมแต่ละแห่งยังมีการจัดเทศกาลภาพยนตร์ในวาระพิเศษต่างๆ และมีการร่วมกันจัดงานเทศกาลภาพยนตร์เป็นครั้งคราวด้วย กลุ่มผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์สถาบันจึงมีโอกาสแวะเวียนไปชมภาพยนตร์ตามสถาบันวัฒนธรรมต่างๆ

การจัดฉายภาพยนตร์ขยายตัวมาสู่พื้นที่สาธารณะมากขึ้น เมื่อสถาบันวัฒนธรรมเริ่มจัดฉายภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ทั่วไป โดยโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง ถูกใช้เป็นสถานที่จัดงานเทศกาลภาพยนตร์หลายเทศกาลในช่วงปี 2539 – 2540 อาทิ งานเทศกาลภาพยนตร์ประชาคมยุโรป หรืออียู, เทศกาลภาพยนตร์ฝรั่งเศส, เทศกาลภาพยนตร์อังกฤษ, เทศกาลภาพยนตร์นอร์ดิก เมื่อเปลี่ยนสถานที่จัดฉายภาพยนตร์เป็นโรงภาพยนตร์ทั่วไป ทำให้เกิดกลุ่มผู้ชมที่สนใจชมภาพยนตร์ประเภทนี้มากขึ้น กล่าวคือ มีทั้งกลุ่มผู้ชมกลุ่มที่ติดตามภาพยนตร์สถาบันวัฒนธรรมเป็นประจำ และกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ทั่วไป ที่เริ่มติดตามภาพยนตร์จากเทศกาลภาพยนตร์ก็เพิ่มขึ้นด้วย

การขยายตัวของกลุ่มผู้ชมที่ชมภาพยนตร์นอกกระแสขยายตัวเพิ่มขึ้นอีก เมื่อมีการจัดเทศกาลภาพยนตร์ครั้งใหญ่ ในชื่อว่า “เทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพฯ ครั้งที่ 1” โดยใช้โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ดอาร์ทิส ดิเอ็มโพเรียมเป็นสถานที่จัดฉายภาพยนตร์ การจัดฉายภาพยนตร์จำนวนกว่า 50 เรื่อง ในโรงภาพยนตร์ทั่วไปในเทศกาลครั้งนี้ นับเป็นเวทีแรกที่ทำให้ผู้ชมทั่วไปได้ชมภาพยนตร์หลากหลายชาติจำนวนมาก จากโรงภาพยนตร์ทั่วไป และมีการเก็บค่าเข้าชมภาพยนตร์ราคา 70 บาท

หลังจากผู้จัดประสบความสำเร็จในการจัดฉายเทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพฯ ครั้งที่ 1 การจัดเทศกาลภาพยนตร์ของหน่วยงานวัฒนธรรมก็เปลี่ยนไป คือ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2541 เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวัฒนธรรม และผู้ประกอบการโรงภาพยนตร์ ร่วมกันจัดเทศกาลภาพยนตร์ โดยใช้สถานที่ในโรงภาพยนตร์ที่อยู่ในย่านธุรกิจ ได้แก่ โรงภาพยนตร์ในเครือยูไนเต็ด อาร์ทิส ดิเอ็มโพเรียม และพระราม 3 , โรงภาพยนตร์แกรนด์อิมจีวี สยามดิสคัฟเวอร์ และโรงภาพยนตร์ในบริเวณสยามแสควร์ เป็นสถานที่จัดเทศกาล ขณะที่การจัดฉายภาพยนตร์ในหน่วยงานวัฒนธรรมก็ยังมีอยู่เป็นประจำที่มูลนิธิญี่ปุ่น และสถาบันเกอเธ่ รวมทั้งมีหน่วยงานที่จัดฉายภาพยนตร์ในวาระพิเศษเป็นครั้งคราว เพื่อเผยแพร่ภาพยนตร์โดยไม่แสวงกำไร

นอกจากเวทีของภาพยนตร์นอกกระแส จะมีอยู่ที่สถาบันวัฒนธรรม และงานเทศกาลภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ทั่วไปแล้ว ผู้ประกอบการโรงภาพยนตร์ 2 ราย คือ สหมงคลฟิล์ม และ เอ

เพ็ทซ์ ก็จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำด้วย โดยสหมงคลฟิล์มจัดโครงการ “Little Big Film” ซึ่งเป็นการนำโครงการโรงภาพยนตร์อาร์ตเฮ้าส์กลับมาทำใหม่ โดยจัดฉายภาพยนตร์ครั้งละ 5 เรื่อง เวียนรอบฉายตามโรงภาพยนตร์ทั่วไป ขณะที่เครือเอเพ็ทซ์ ทำโครงการ “เอเพ็ทซ์ Exclusive” จัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสที่โรงภาพยนตร์ลิโต้ และจัดกิจกรรมชมรม “คนรักหนัง” เพื่อเผยแพร่ข้อมูลการฉายภาพยนตร์ให้สมาชิก โดยปัจจุบัน มีสมาชิกจำนวนประมาณ 3,000 คน

ปัจจุบันจึงนับได้ว่ากลุ่มผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสได้ขยายตัวมากขึ้น ตามสถานที่จัดฉายภาพยนตร์จากที่จำกัดอยู่เพียงสถาบันวัฒนธรรม เป็นการขยายตัวมาสู่โรงภาพยนตร์ทั่วไป และการฉายภาพยนตร์ ที่มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมก็มีแนวโน้มเป็นการฉายภาพยนตร์ในเชิงพาณิชย์มากขึ้นด้วย

ขณะที่ผู้ชมยังสามารถติดตามภาพยนตร์ในรูปแบบของวิดีโอ วีซีดี และดีวีดี ด้วย ทำให้บริบทการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์เปลี่ยนไป เนื่องจากผู้ชมมีทางเลือกมากขึ้น โดยสามารถหาวิดีโอ วีซีดี และดีวีดีมาชมได้ง่ายขึ้นกว่าในอดีต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ลักษณะของภาพยนตร์นอกกระแส และรูปแบบพฤติกรรมกรเปิดรับและติดตามสื่อมวลชน

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ผู้รับสารที่เป็นภาพยนตร์นอกกระแส และรูปแบบพฤติกรรมกรเปิดรับและติดตามสื่อ การศึกษาคุณลักษณะของภาพยนตร์นอกกระแส ทำให้ทราบถึงแรงจูงใจ ปัจจัย ให้ผู้รับสารเลือกเปิดรับสารเพื่อติดตามภาพยนตร์นอกกระแส ตลอดจนศึกษาถึงความคาดหวัง และการใช้ประโยชน์จากภาพยนตร์นอกกระแสของผู้ชม โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1. คุณลักษณะผู้ชมที่เป็นภาพยนตร์นอกกระแส
2. พฤติกรรมกรเปิดรับและติดตามสื่อมวลชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแส

1. คุณลักษณะผู้ชมที่เป็นภาพยนตร์นอกกระแส

ผู้ให้ข้อมูลที่มีอาชีพเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแส สนใจภาพยนตร์นอกกระแสเพราะภาพยนตร์เป็นส่วนหนึ่งของอาชีพ ขณะที่ผู้ชมอีกกลุ่มหนึ่งมีจำนวน 10 คน เป็นผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพด้านภาพยนตร์ แต่มีความสนใจชมภาพยนตร์ ผู้ชมกลุ่มนี้มีพื้นฐานความสนใจภาพยนตร์ดังนี้

1.1 นางสาวรัตติกกรณ์ สังข์บุญลือ

นางสาวรัตติกกรณ์ สังข์บุญลือ ปัจจุบันอายุ 40 ปี เป็นผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มติชน ฝ่ายข่าวต่างประเทศ รับผิดชอบคอลัมน์ “เกร็ดต่างแดน” เริ่มสนใจชมภาพยนตร์ตั้งแต่สมัยเรียน โดยเริ่มติดตามชมภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดในโรงภาพยนตร์ทั่วไป ความสนใจชมภาพยนตร์นอกกระแสเริ่มจากการติดตามภาพยนตร์ในงานเทศกาลภาพยนตร์ Bangkok film festival ครั้งที่ 1 จากคำแนะนำของเพื่อน แล้วจึงติดตามชมภาพยนตร์ในงานเทศกาลเรื่อยมา โดยยังมีพฤติกรรมชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส สถานที่ที่ชมภาพยนตร์เป็นประจำ คือโรงภาพยนตร์ลิโด้ และโรงภาพยนตร์ยูไนเต็ด อาร์ติส เอ็มโพเรียม

1.2 นายอลงกรณ์ คล้ายศรีแก้ว

อายุ 25 ปี ปัจจุบันเป็นนิสิตระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออลงกรณ์สนใจชมภาพยนตร์ทั่วไปตั้งแต่เรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยเริ่มจากการชมภาพยนตร์ในโรงที่ภาพยนตร์ทั่วไปได้แก่ โรงภาพยนตร์สกาลา แม็คแคนน่า ขณะเดียวกันก็เป็นผู้อ่านหนังสือ นิตยสารเกี่ยวกับภาพยนตร์เป็นประจำ โดยนิตยสารภาพยนตร์ที่ซื้อเป็นประจำ ได้แก่

เอนเตอร์เทน, สตาร์พิกส์, หนังสือวีดีโอ, ฟิล์มวีว การอ่านนิตยสารภาพยนตร์ทำให้ได้รู้จักภาพยนตร์ที่หลากหลาย

ความสนใจภาพยนตร์นอกกระแส เริ่มขึ้นประมาณ ปี 2539 เมื่อมีผู้แนะนำให้ไปหาวีดีโอภาพยนตร์จากร้านเพม ท่าพระจันทร์ โดยในระยะแรกองค์กรจะเลือกเช่าวีดีโอ ที่เป็นภาพยนตร์คลาสสิกชื่อดัง ที่เคยเห็นผ่านตาในหนังสือ และเป็นภาพยนตร์ที่ไม่สามารถหาชมได้ในโรงภาพยนตร์หรือร้านเช่าวีดีโอทั่วไป เช่น citizen cane, seven samurai และ ภาพยนตร์ของผู้กำกับชื่อดังของญี่ปุ่น อย่าง **อภิระ** **คุโรซาวา** ต่อมาองค์กรเริ่มรู้ช่องทางหาวีดีโอภาพยนตร์มากขึ้น จากร้านนาซ่า ที่สะพานเหล็ก และร้านแว่น วีดีโอที่จตุจักร จึงหาภาพยนตร์ที่ต้องการชมได้สะดวกขึ้น

ร้านแว่นวีดีโอ เป็นช่องทางที่องค์กรติดตามหาวีดีโอภาพยนตร์นอกกระแสมากที่สุดในปัจจุบัน โดยเจ้าของร้านแว่น วีดีโอ มีบทบาทสำคัญที่ทำให้องค์กรและลูกค้าคนอื่น ๆ รู้จัก และติดตามภาพยนตร์มากขึ้น เนื่องจากเจ้าของร้านแว่น วีดีโอ เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส ที่รอบรู้เรื่องภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก จึงสามารถให้ข้อมูล และแนะนำภาพยนตร์เรื่องต่างๆ ได้ นอกจากนี้วีดีโอของร้านแว่นวีดีโอ ยังมีไปปิดพร้อมข้อมูลโดยย่อของภาพยนตร์แต่ละเรื่อง ทำให้ทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับภาพยนตร์มากขึ้น นอกจากนี้ ที่ร้านแว่นวีดีโอ ยังมีการจัดวีดีโอ เป็นชุด อาทิ ชุดภาพยนตร์ของผู้กำกับโกดาร์, ทูฟไฟต์ ทำให้ติดตามภาพยนตร์เรื่องต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

ปัจจุบัน องค์กรไปร้านแว่นวีดีโอทุกสัปดาห์ และรับงานเขียนข้อมูล และแปลภาพยนตร์ของร้านแว่นวีดีโอเป็นครั้งคราวด้วย

1.3 นายวีระศักดิ์ ศรีสีคิ้ว

ปัจจุบันอายุ 42 ปี ประกอบอาชีพนักลงทุน วีระศักดิ์สนใจชมภาพยนตร์ตั้งแต่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ประมาณปี 2521-2522 ได้ชมภาพยนตร์จากงานอภิปราย และสัมมนาของมหาวิทยาลัย หลังจากนั้นเมื่อได้ติดตามอ่านหนังสือภาพยนตร์ทำให้รู้จักภาพยนตร์เรื่องต่างๆ มากขึ้น หลังจากเรียนจบมหาวิทยาลัย ก็เริ่มติดตามภาพยนตร์จากสถาบันวัฒนธรรมทั้งสมาคมฝรั่งเศส สถาบันเกอเธ่ และสำนักข่าวสารอเมริกัน หรือเอยูเอ ต่อจากนั้น ก็เริ่มหาวีดีโอ ที่ร้านลูกแมว มาบุญครอง ร้านโรบอท เวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ และติดตามชมภาพยนตร์ตามงานเทศกาลภาพยนตร์ที่จัดขึ้นที่โรงภาพยนตร์ยูไนเต็ดอาร์ทิส พระราม 3 นอกจากนี้วีระศักดิ์ยังติดตามชมภาพยนตร์ที่ฉายตามสถาบันวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นประจำ อาทิ มูลนิธิญี่ปุ่น เนื่องจากวีระศักดิ์

ประกอบอาชีพนักลงทุน ซึ่งบริหารเวลาการทำงานได้สะดวก ทำให้วีระศักดิ์มีโอกาสชมภาพยนตร์ได้หน่วยงานวัฒนธรรมต่าง ๆ จัดฉาย โดยไม่มีปัญหาเรื่องเงื่อนเวลา

1.4 นายคมสันต์ บุญญะวิตร

อายุ 24 ปี ปัจจุบันศึกษาอยู่ระดับชั้นปีที่ 3 คณะศิลปศาสตร์ เอกเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นายคมสันต์สนใจภาพยนตร์นอกกระแสมาเป็นระยะเวลา 3 ปี โดยต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมหลายๆ ชาติ และรู้จักการทำภาพยนตร์ของคนที่หลากหลาย นายคมสันต์ติดตามทั้งภาพยนตร์ฮอลลีวูด ภาพยนตร์ไทย โดยเริ่มชมภาพยนตร์ตามเทศกาลภาพยนตร์เล็กๆ ที่ดูโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายได้แก่ ภาพยนตร์ที่จัดฉายที่หอภาพยนตร์แห่งชาติที่ฉายภาพยนตร์ไทยเก่าๆ และหาดูยาก นอกจากนั้นก็ยังติดตามตามงานเทศกาล โดยเฉพาะเทศกาลที่จัดขึ้นที่ห้องเรวัตี พุทธิพันธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาทิ งาน "คุยกับหนัง" ของอ.ทรงยศ แวงหงส์ เทศกาลหนังยุโรป นอกจากนี้นายคมสันต์ยังติดตามภาพยนตร์จากวิดีโอ โดยจะซื้อภาพยนตร์จากร้านแว่นเป็นประจำ

การติดตามภาพยนตร์ของนายคมสันต์ ส่วนใหญ่จะได้ข้อมูลจากรุ่นพี่ที่รู้จัก และการติดตามอ่านนิตยสารภาพยนตร์เป็นประจำตั้งแต่เด็ก อาทิ cinemax, starpics, ที่มีการแนะนำภาพยนตร์เก่าๆ หลายๆ เรื่อง ทำให้คมสันต์รู้จักและจดจำชื่อภาพยนตร์เรื่องต่างๆ ตั้งแต่เด็ก เมื่อช่องทางชมภาพยนตร์เปิดกว้างขึ้น จึงเริ่มแสวงหาภาพยนตร์เรื่องต่างๆ ที่เคยได้ยืมมาดู นอกจากนี้ ปัจจุบันยังหาข้อมูลของภาพยนตร์เป็นประจำ ทางอินเทอร์เน็ต จากเว็บไซต์ amazon.com และ google.com และ yahoo.com

จากความสนใจเรื่องภาพยนตร์ ทำให้คมสันต์เป็นผู้ริเริ่ม จัดโครงการภาพยนตร์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโครงการ "แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศ" ที่ห้องประชุมเรวัตี พุทธิพันธ์ โดยนำภาพยนตร์ของกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาจัดแสดง และมีการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในมุมมองสังคมที่สะท้อนจากภาพยนตร์ของแต่ละประเทศด้วย

1.5 นายศิโรช อโนมะศิริ

อายุ 38 ปี พนักงานบริษัทธุรกิจการเงินเริ่มสนใจหนังนอกกระแส เมื่อได้ดูหนังฮอลลีวูดมาได้ระยะหนึ่ง และเกิดความเบื่อ จะติดตามภาพยนตร์เป็นประจำเวลามีเทศกาลภาพยนตร์ ตั้งแต่ประมาณ ปี 2540-2541 เพราะเห็นภาพยนตร์พวกนี้จะหาดูค่อนข้างยาก ขณะที่ช่องทางอื่นก็

มีร้านแว่น วีดีโอ และยังชมภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดเป็นประจำ แนวคิดในการชมภาพยนตร์ คือการชมภาพยนตร์ที่ไม่ยึดติดกับตาราง จะดูผู้กำกับและคนทำภาพ

1.6 นายปัญญาพงษ์ คงคาน้อย

อายุ 28 ปี ผู้จัดการฝ่ายผลิต บริษัทบีบีบลู ครีเอชั่น จำกัด ปัญญาพงษ์สนใจภาพยนตร์ตั้งแต่เรียนมหาวิทยาลัยปี 1 โดยสาขาที่ศึกษาคือบริหารธุรกิจ เมื่อได้ชมภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดจำนวนมาก จึงรู้สึกเบื่อความซ้ำซากจำเจ ทำให้กลับมาศึกษาค้นคว้า แล้วทราบว่า มีภาพยนตร์แปลกๆ เป็นภาพยนตร์จากฝั่งยุโรปอีก ทำให้เริ่มหาแหล่งซื้อวีดีโอ โดยแหล่งที่หาซื้อวีดีโอเป็นประจำได้แก่ ร้านเพมท่าพระจันทร์ ร้านเอวีเอส ซอยคอนแวนท์ และร้านแว่นวีดีโอ จตุจักร

ภาพยนตร์ที่เป็นแรงบันดาลใจ ทำให้สนใจเทคนิควิธีการนำเสนอของภาพยนตร์ที่ต่างไปจากฮอลลีวู้ด คือภาพยนตร์เรื่อง **trainspotting** ซึ่งปัญญาพงษ์ได้ชมเมื่อ 7 ปีที่แล้ว ซึ่งเป็นช่วงที่ภาพยนตร์นอกกระแสกำลังเป็นที่นิยม และก่อกบฏเป็นช่วงวัยรุ่น ภาพยนตร์เรื่อง **trainspotting** เป็นภาพยนตร์ที่วัยรุ่นยุคนั้นสนใจ เพราะมีการตีแผ่สังคมวัยรุ่นโดยไม่ปิดบัง นอกจากนั้นยังมีภาพยนตร์เรื่อง **natural born killer** ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่ถ่ายทอดความรุนแรง หลังจากนั้นจึงหาภาพยนตร์

1.7 นางสาวชูศรี งามประเสริฐ

กองบรรณาธิการ เนชั่นจูนีเออร์อินเทอร์เน็ต ปัจจุบันอายุ 28 ปี สนใจชมภาพยนตร์ทั่วไปตั้งแต่เด็ก เริ่มสนใจชมภาพยนตร์อย่างจริงจังจนเป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสในช่วงเรียนมหาวิทยาลัย เนื่องจากสาขาวิชาที่เรียนมหาวิทยาลัยคือการเรียนเอกภาษาอังกฤษ และเรียนโทละคร ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ใช้การสื่อสาร และการแสดง เช่นเดียวกับภาพยนตร์ ขณะที่กลุ่มเพื่อนที่เรียนละครด้วยกัน ก็มีความสนใจภาพยนตร์อยู่แล้ว จึงเกิดการชักชวนและแนะนำให้ชมภาพยนตร์ ชูศรีบอกว่า ปกติสนใจอ่านหนังสือกับละคร แต่เมื่อได้ชมภาพยนตร์ ทำให้ช่วยขยายแนวคิดได้ จึงติดตามหาภาพยนตร์ประเภทต่างๆ มาชมเรื่อยๆ เพราะจะทำให้เห็นความคิด และวัฒนธรรมของผู้คน

ในระยะแรก ชูศรีสนใจภาพยนตร์คลาสสิก และมีพฤติกรรมหาวีดีโอมาชม ด้วยการหาตามร้านต่างๆ, แลกเปลี่ยนกับเพื่อน และสนใจภาพยนตร์นอกกระแสเพิ่มขึ้น เมื่อมาเรียนปริญญาโท ที่คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ ทำให้ได้รู้แหล่งที่มีภาพยนตร์เพิ่มขึ้น จากอาจารย์และเพื่อน ทำให้ทราบช่องทาง และติดตามภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำตั้งแต่นั้นมา

1.8 นางสาวอัมพันธ์ กวาน

อายุ 27 ปี ประกอบอาชีพผู้ช่วยดีไซน์เนอร์ เริ่มสนใจภาพยนตร์ตั้งแต่เด็ก โดยได้รับอิทธิพลจากบิดา เนื่องจาก บิดาของอัมพันธ์เป็นผู้ชอบชมภาพยนตร์ อัมพันธ์จึงได้ชมภาพยนตร์เก่า ภาพยนตร์ของปี 2520 ภาพยนตร์ขาวดำ ซาลี แซปปลิน ตั้งแต่นั้น ก็เริ่มพัฒนาการชมภาพยนตร์ไปเรื่อยๆ โดยสนใจภาพยนตร์ที่ไม่อยู่ในความนิยมของคนทั่วไป ช่องทางการชมภาพยนตร์ของอัมพันธ์ คือการเช่าวิดีโอที่ร้านเฟม ทำพระจันทร์ และการยืมเพื่อน โดยให้เพื่อนที่อยู่ต่างประเทศหาวิดีโอภาพยนตร์เรื่องต่างๆ มาให้ชม ต่อมาก็เริ่มหาภาพยนตร์จากร้านแว่น วิดีโอ ปัจจุบันร้านเฟม และร้านแว่น วิดีโอ ยังเป็นช่องทางสำคัญในการหาภาพยนตร์นอกกระแสมาชม

1.2.9 นายอนันต์ ชูจิตต์บุตร

อายุ 34 ปี ประกอบอาชีพพนักงานธนาคาร เริ่มสนใจภาพยนตร์จากการที่เพื่อนแนะนำให้ชมภาพยนตร์อื่นๆ นอกจากภาพยนตร์ฮอลลีวูด โดยเริ่มจากการเช่าวิดีโอที่ร้านเฟม และการติดตามชมภาพยนตร์จากงานเทศกาลภาพยนตร์ ภาพยนตร์ที่เป็นแรงบันดาลใจทำให้อยากชมภาพยนตร์นอกกระแสเรื่องอื่นๆ คือ ภาพยนตร์การ์ตูนของญี่ปุ่น เรื่อง Princess Mononoke อนันต์ยังเป็นผู้ที่สนใจในศิลปะเปิดภาพยนตร์ และได้รู้จักภาพยนตร์เรื่องต่างๆ จากข้อมูลบนใบปิดภาพยนตร์ ทำให้รู้จักภาพยนตร์มากขึ้น และติดตามภาพยนตร์นอกกระแสเรื่อยมา

1.10 นายมโนธรรม เทียมเทียบรัตน์

อายุ 38 ปี พนักงานธนาคาร มโนธรรมสนใจชมภาพยนตร์ตั้งแต่เด็ก เคยไปชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ทั่วไปคนเดียวตั้งแต่อายุ 12 ปี และหลังจากนั้นก็เริ่มตระเวนชมภาพยนตร์ตามสถาบันต่างๆ เรื่อยมา ก่อนหน้านั้นมโนธรรมสนใจภาพยนตร์โดยอ่านนิตยสารภาพยนตร์ และเปิดรับสื่อที่เกี่ยวกับภาพยนตร์อยู่แล้ว เช่นนิตยสารสตาร์พิคส์ ทำให้รู้จักผู้กำกับ ดารา และมีข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์มาก จึงต้องการชมภาพยนตร์เรื่องต่างๆ ตามที่เคยรับรู้มา นอกจากนี้ขณะที่มโนธรรมเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียน ภปร. ที่โรงเรียนมีการจัดฉายภาพยนตร์สัปดาห์ละเรื่อง ทำให้เกิดความชื่นชอบภาพยนตร์เรื่องต่าง ๆ โดยภาพยนตร์ที่เขาประทับใจในขณะนั้น ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง 80 วันรอบโลก, คุณครูคนใหม่ และ who are you

ความสนใจภาพยนตร์ตั้งแต่เด็ก ทำให้มโนธรรมอยากศึกษาด้านภาพยนตร์ โดยประสงค์จะเรียนคณะนิเทศศาสตร์ จุฬา แต่ด้วยขณะนั้นคณะนิเทศศาสตร์ จุฬา ต้องสอบด้วยวิชาคณิต. ขณะที่เขาเรียนมาทางด้านศิลปภาษาฝรั่งเศส ทำให้มโนธรรมเลือกเรียนที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ยังเป็นผู้สนใจภาพยนตร์ และติดตามภาพยนตร์ จนถึงปัจจุบัน มโน

ธรรมชาติการทำงานเป็นพนักงานธนาคาร แต่ยังมีผลงานการวิจารณ์ภาพยนตร์ และเขียนบทความเกี่ยวกับภาพยนตร์ออกมาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเป็นคณะกรรมการการจัดงานเทศกาลภาพยนตร์อีกหลายงานด้วย

จากการศึกษาพบว่า ผู้ชมทั้ง 2 กลุ่ม เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส 2 ลักษณะ คือ

- 1.1 เป็นผู้ติดตามชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส
- 1.2 เป็นผู้ติดตามชมเฉพาะภาพยนตร์นอกกระแส

1.1 เป็นผู้ติดตามชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ติดตามชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ได้แก่

- 1.1.1 นายปิยะศักดิ์ ชมจันทร์
- 1.1.2 นายอมรเทพ สุขมานนท์
- 1.1.3 นายสุภาพ หริมเทพาธิป
- 1.1.4 นางสาวดวงใจ เมธสวัสดิ์
- 1.1.5 นายชรัณยู จิราลักษ์ม์
- 1.1.6 นายวุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ
- 1.1.7 นางสาวศรีนิตี สุวรรณศักดิ์
- 1.1.8 นางสาวโสภณา เขาวีวัฒน์กุล
- 1.1.9 นายธีปนนท์ เพ็ชรศรี
- 1.1.10 นายนันทขว้าง สิริสุนทร
- 1.1.11 นายโมไนย ธาราศักดิ์
- 1.1.12 นายทรงยศ แวงหงษ์
- 1.1.13 นายโตมร ศุขปรีชา
- 1.1.14 นายธรรณินทร์ มีเพียร
- 1.1.15 นายกัลพล นำธรรมชาติ
- 1.1.16 นายกิตติ โกศลพิพัฒน์
- 1.1.17 นายนพดล บุญนริสรางกูร
- 1.1.18 นางสาวรัตติภรณ์ สังข์บุญลือ
- 1.1.19 นายอลงกรณ์ คล้ายศรีแก้ว
- 1.1.20 นายวีระศักดิ์ ศรีสีคิ้ว
- 1.1.21 นายคมสันต์ บุญญะวิต

- 1.1.22 นายศิโรช อโนมะศิริ
- 1.1.23 นายปัญญาพงษ์ คงคาน้อย
- 1.1.24 นางสาวชุตี งามประเสริฐ
- 1.1.25 นางสาวอัมพันธ์ กวาน
- 1.1.26 นายอนันต์ ชูจิตต์บุตร
- 1.1.27 นายมโนธรรม เทียมเทียบรัตน์
- 1.1.28 นางสาวชลิตา เอื้อบำรุงจิต

เมื่อศึกษาถึงพฤติกรรมกรรมการชมภาพยนตร์พบว่า ผู้ชมกลุ่มนี้เป็นผู้ที่สนใจและติดตามภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส โดยจะติดตามภาพยนตร์ทั้ง 2 ลักษณะเป็นจำนวนมาก และติดตามเป็นประจำ โดยจุดเริ่มต้นของการชมภาพยนตร์นอกกระแส เริ่มจากการชมภาพยนตร์ทั่วไปในโรงภาพยนตร์ก่อน ซึ่งภาพยนตร์เหล่านี้ล้วนเป็นภาพยนตร์จากสหรัฐอเมริกา หรือภาพยนตร์ฮอลลีวูด เมื่อชมภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่มีรูปแบบและวิธีการนำเสนอเหมือนกันจำนวนมาก ทำให้เกิดความเบื่อ จึงต้องหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจ ด้วยการแสวงหาภาพยนตร์ประเภทอื่นๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ชมได้ ผู้ชมจึงเลือกเปิดรับภาพยนตร์นอกกระแสด้วย

ผู้ชมกลุ่มนี้ระบุว่า ความเบื่อหน่ายความซ้ำซากจำเจของภาพยนตร์กระแสหลัก หรือภาพยนตร์ฮอลลีวูด เกิดจาก การนำเสนอเนื้อหาที่เป็นสูตรสำเร็จของภาพยนตร์ฮอลลีวูด ทำให้ผู้ชมที่ไม่รู้สึกตื่นเต้นกับเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ ขณะที่ภาพยนตร์นอกกระแส กลับมีวิธีการนำเสนอที่ต่างออกไป กล่าวคือ ภาพยนตร์จะพยายามกระตุ้นให้ผู้ชมต้องขบคิด และติดตาม จึงมีการดำเนินเรื่องที่ทำให้คาดเดาไม่ได้ และใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ในภาพยนตร์ ทำให้ผู้ชมติดตาม

“บางครั้งยอมรับว่า ในความลึกซึ้งของเนื้อหา หรือวิธีการ หนังสือหรือฮอลลีวูด ยังมีสูตรเฉพาะ และมีการนำเสนอมาตรฐานหนึ่งที่ไม่สามารถเล่นได้มากกว่านี้ ถ้าอยากดูแหวกกว่านี้ต้องดูหนังนอกกระแส ซึ่งจริงๆ ก็จะต้องดูทั้ง 2 อย่าง แต่จะดูว่า เราจะสนุกกับอะไรช่วงไหนเท่านั้นเอง”

(ดวงพร เมธสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

“เคยรู้สึกกับหนังฮอลลีวูดอยู่ช่วงหนึ่งว่ามันเหมือนอาหารสำเร็จรูป มันเหมือนอาหารกระป๋องมากๆ มันง่าย มันถูกเรา เลวร้ายตรงนั้น แต่มันก็ให้ความบันเทิง อย่างบางครั้งไปดูหนังโรแมนติคคอมเมดี้ 2 เรื่องติดกัน เพราะต้องการความบันเทิงสุดๆ แต่มันก็

ต้องสมดุล (balance) กัน บางทีเราอยากอ่านหนังสือการ์ตูน แต่เราก็อยากอ่านหนังสือที่มันซีเรียสหน่อย ที่ให้ความคิดเรา ไม่ดูถูกเรา”

(ชลิดา เอื้อบำรุงจิต, สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2545)

“ส่วนตัวไม่วางตัวเองเฉพาะนอกกระแส ดูหนังในกระแสก็เยอะและไม่แอนตี้ด้วย เพราะรู้สึกว่าคุณค่าต่างกันในกระแสมันให้คุณค่าต่างกัน ไม่ใช่ดูหนังนอกกระแสแล้วจะเกิดนิพพานสูงสุดในชีวิตไม่ใช่ มันแล้วแต่ว่าคุณแล้วได้แง่มุมอย่างไร”

(นันทขว้าง สิริสุนทร, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545)

“เรื่องจะง่าย ๆ ไม่ต้องใช้เงินสูง ฮอลลีวู้ดอาจจะเน้นเทคนิค และใช้เงินสูง แต่ว่าอย่างหนังนอกกระแส บางทีใช้ทุนต่ำ แต่ความหมายลึกซึ้ง อย่างเรื่อง *Postman* หนังสืออิตาลี เป็นเรื่องความผูกพันระหว่างกวี กับคนส่งไปรษณีย์ ทุนไม่ได้ใช้อะไรเลย หรือเรื่อง *Road Home* ที่เป็นเรื่องลูกชายกับแม่ หนังแบบนี้ดูแล้วประทับใจ ซาบซึ้ง ซึ่งหนังแบบนี้คงหาดูได้ยากในหนังฮอลลีวู้ด”

(วีระศักดิ์ ศรีสีคิ้ว, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

“หนังเมนสตรีมจะตอบสนองความต้องการเฉพาะหน้า ผิวเผิน เป็นรสนิยมกว้างๆ ของตลาด ไม่ช่วยให้คิดอะไรใหม่ แต่ตอบสนองต่อความมันส์ เช่นหนังทุกเรื่องของ **สตาโลโน** ตอบสนองต่อแมส (mass) อยากเห็นความรุนแรง แก้วแค้น หรือหนังประเภทใช้ special effect เพราะตอบสนองทางข้อจำกัดทางกายภาพของมนุษย์ เราไม่อาจเคลื่อนไหวเร็วกว่ากระสุน เหมือน *Matrix* ได้ หนังทำนองนี้ ตอบสนองต่อความต้องการ ความสุขที่คนทั่วไปอยากจะได้ อยากจะเป็น แต่หนังต่างกระแสช่วยให้แง่คิดบางอย่างที่ลึก และเป็นปัญหาสากล หนังบางเรื่องอาจช่วยตอบคำถามว่า ชีวิตคืออะไร มันมีคุณค่าอะไรที่จะดำเนินชีวิต มันมีเป้าหมายอะไรที่ยิ่งใหญ่กว่า เรื่องของอาหารที่อยู่บนโต๊ะ หรือการได้รับเงินเดือนเพิ่ม หรืออาจทำให้คิดถึงประเด็นปัญหาบางอย่างทำให้เราสูงงอมมากขึ้น เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น”

(ทรงยศ แววหงษ์, สัมภาษณ์, 24 กันยายน 2545)

“ หนังสือนอกกระแสคนดูต้อง take action ไปเรื่อยๆ ไม่หิวหรือหว่า ไม่ได้ effect เป็นหนังที่ลงทุนน้อย แต่เนื้อหาต่างๆ เป็นเรื่องใกล้ตัวเรา เสน่ห์เป็นเรื่องของคน เน้นที่จิตใจคน มากกว่า special หรือการปรุงแต่งให้สวยงาม”

(ศิโรตธ อโนมะศิริ, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545)

“คนทำหนังแบบนี้จะพยายามทดลองการเล่าเรื่องใหม่ๆ หรือว่าสิ่งที่ไม่ conventional ก็ช่วยระบบความคิดเรา ทำให้เรากว้าง มันมีความจริงมากกว่า เป็นหนังที่เราสัมผัสได้มากกว่า หนังสือนอกกระแสทั่วไป อย่างเราดู Airforce One สนุก แต่มันเหมือนขนมกินแล้วหมดไม่เหมือนอาหารสูตรโบราณที่เราอยากรู้ว่า มันทำด้วยอะไร อย่างไร เริ่มเมื่อไร แต่ถ้าฮอลลีวูด ดูแล้วมันจบเลย แต่พวกนี้มันไม่ลืม มันทำให้ต้องคิดว่า ทำอย่างไร คิดอย่างไร ทำให้เกิดความสนใจที่ว่า เขามีแรงบันดาลใจอะไร”

(ชรัณญ์ จิราลักษณ์, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545)

“เสน่ห์คือดูแล้วต้องคิด ดูไปคิดไปมันเลยไม่จบ อย่างหนังของไอตุ้ เค้าจัดแม้กระทั่งฉากหลัง ต้นไม้ที่ชี้ไป ทุกอย่างมีนัยยะหมด นี่คือการละเอียดอ่อนของคนทำหนัง ซึ่งไม่เหมือนหนังในกระแส ที่นายทุนจะไม่สนใจเรื่อง background ไม่สนใจรายละเอียด สนใจแต่ว่า ดาราใคร ใคร เท่านั้น”

(ปัญญาพงษ์ คงคาน้อย, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2545)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความแตกต่างของภาพยนตร์ในกระแสและภาพยนตร์นอกกระแสที่กลุ่มผู้ชมระบุ มีหลายด้าน ดังแสดงให้เห็นในตาราง 5.1

ตารางที่ 5.1

ความแตกต่างของภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแสในมุมมองของผู้ชม

ภาพยนตร์ในกระแส	ภาพยนตร์นอกกระแส
เนื้อหาเป็นสูตรสำเร็จ	เนื้อหาแปลก, แหวกแนว, ทดลองเล่าเรื่องด้วยวิธีใหม่ๆ
คาดเดาเนื้อเรื่องได้ง่าย	คาดเดาเนื้อเรื่องได้ยาก
ดูแล้วจบไป ไม่กระตุ้นให้ขบคิด	กระตุ้นให้ขบคิด
เน้นการใช้เทคนิคพิเศษ	ไม่เน้นการใช้เทคนิคพิเศษ
ใช้นักแสดงที่มีชื่อเสียง	ไม่เน้นนักแสดงที่มีชื่อเสียง
ให้ความสนุกสนานและบันเทิง	ให้ความสนุกสนาน, บันเทิง และความซาบซึ้งประทับใจ ได้ความคิดใหม่ๆ จากภาพยนตร์ชมภาพยนตร์เพื่อศึกษาหาความรู้

ความแตกต่างของภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแสตามการรับรู้ของผู้ชม ทำให้ผู้ชมเลือกชมภาพยนตร์ทั้งสองลักษณะ เพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อผู้ชมต้องการการพักผ่อน ความบันเทิง ผู้ชมจะเลือกชมภาพยนตร์ในกระแส เนื่องจากภาพยนตร์ในกระแส เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเข้าใจง่าย ไม่สลับซับซ้อน ขณะที่ผู้ชมจะชมภาพยนตร์นอกกระแส เพราะเบื่อแนวทางที่ซ้ำซากจำเจ ของภาพยนตร์ในกระแส ทั้งนี้เพราะภาพยนตร์นอกกระแสเป็นภาพยนตร์ที่มีการดำเนินเรื่องด้วยวิธีการใหม่ๆ ทำให้คาดเดาไม่ได้ และกระตุ้นให้ผู้ชมต้องขบคิด นอกจากนี้ผู้ชมยังได้รับความซาบซึ้ง ประทับใจมากกว่าการชมภาพยนตร์ในกระแส และผู้ชมยังชมภาพยนตร์นอกกระแสเพื่อเป็นการศึกษาหาความรู้จากภาพยนตร์ด้วย

การใช้ประโยชน์จากการชมภาพยนตร์

เมื่อศึกษาตามแนวคิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratifications) พบว่า ทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ตอบสนองความพึงพอใจ ด้านการให้ความบันเทิง การหลบเลี่ยงชั่วขณะ และการเข้าสังคม

ด้านความบันเทิง (entertain)

ผู้ชมจะใช้เวลาร่วมชมภาพยนตร์ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด ตอบสนองความต้องการพักผ่อน และความบันเทิง เมื่อผู้ชมมีความต้องการด้านความบันเทิง ผู้ชมจะเลือกเปิดรับภาพยนตร์โดยไม่จำกัดว่าเป็นภาพยนตร์ในกระแส หรือภาพยนตร์นอกกระแส เพราะภาพยนตร์ทั้ง 2 ลักษณะ ล้วนทำหน้าที่ให้ความบันเทิงได้เหมือนกัน

นันทขว้าง สิริสุนทร (สัมภาษณ์) ระบุว่า ภาพยนตร์ฮอลลีวูด ถูกสร้างขึ้นเพื่อเน้นความบันเทิง ผู้สร้างจะเล่าเรื่องแบบเคลียร์ชัดชัดเจน เน้นความสนุกสนานของพล็อตเรื่อง โดยอาจสร้างความขัดแย้ง เช่น ร็อคก็คักต้องไปต่อมวยกับฝ่ายศัตรู ธรรมะกับอธรรมสู้กัน ทำให้ผู้ชมสนุกสนานไปกับเนื้อเรื่อง

ขณะที่ ศิโรช อโนมะศิริ, ธิพนันท์ เพ็ชรศรี และอนันต์ ชูจิตต์บุตร (สัมภาษณ์) ระบุตรงกันว่า ทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแสล้วนให้ความบันเทิง โดยนอกจากความสนุกสนานแล้ว การชมภาพยนตร์ยังให้ความซาบซึ้งประทับใจด้วย

“อย่างเรื่อง *no man's land* หรือ *Shape of love* เป็นหนังอีหร่านน่าสนใจ มันเป็นเรื่องที่เราสัมผัสได้ หรืออย่างเรื่อง *viva* เกี่ยวกับเรื่องผู้หญิงที่ไปแต่งงาน และเรื่อง *colour of paradise* ที่เด็กตาบอด มันมีวิธีจับที่ประทับใจ ดูแล้วจะยิ้มไปกับหนังได้ อย่างเรื่อง *white balloon*, *Children of Heaven* ที่ Roger ebert วิเคราะห์ว่า หนัง *for kids* แต่หนังเรื่องนี้จะให้มากกว่า มันเป็นเรื่องเกี่ยวกับ *philanthropy* มันเป็นเรื่องของการรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เช่น พี่น้อง น้องถอดรองทำให้พี่ เพื่อที่จะไปเรียน ซึ่งเราดูแล้ว ทำให้เราคิดว่า เขาก็มีความสุขของเขา ทั้งที่ครอบครัวยากจน พอดูจบแล้วก็ประทับใจ”

(ศิโรช อโนมะศิริ, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545)

“ดูแล้วมีความสุข พอใจแล้ว หนังเล็กๆ แต่ดูออกมาแล้วยิ้ม มันมีความสุขอย่างหนึ่งออกจากโรงทำให้เรายิ้มได้ สนุกได้ ดูแล้วยังติดหัวอยู่เลย อย่างเรื่อง *รอยัล แทมเบอร์นาน* ถ่ายภาพสวย แล้วสนุก มันมีความสุขของตัวเอง มันเป็นการคลายเครียด ถ้าเป็นหนังดี มันเป็นการดูเพื่อผ่อนคลาย”

(อนันต์ ชูจิตต์บุตร, สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2545)

“อย่างหนึ่งฝรั่งเศสหลายเรื่อง ดูแล้วซาบซึ้ง ดูแล้วอาจไม่มีอะไร แต่พอมันจบเรื่องไปแล้ว มันจะประทับใจ อย่างปีที่แล้วมีหนังเรื่อง *under the Sand* เป็นหนังเกี่ยวกับชีวิตคนวัยกลางคนที่ไม่มีลูก พักผ่อนอยู่ที่ชายทะเล นอนอาบแดด แล้วผู้หญิงพบว่า ผัวหายไป เรื่องมีแค่นี้ก็ทำใจไม่ได้ ก็จินตนาการว่าผัวยังอยู่ ก็พูดกับตัวเองอย่างเดียว เรื่องไม่มีอะไรเลย แต่ดูแล้วเศร้าจังเลย คิดเรื่องนี้ไปหลายวัน”

(ธีปนนท์ เพ็ชรศรี, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

ความคาดหวังด้านความบันเทิงจากภาพยนตร์ ทำให้ผู้ชมเลือกเปิดรับภาพยนตร์ โดยทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ต่างทำหน้าที่ให้ความบันเทิงกับผู้ชม ทำให้ผู้ชมได้รับความสนุกสนาน ได้รับความซาบซึ้งประทับใจ และผ่อนคลายจากความตึงเครียด

ด้านการหลีกหนี (escape)

นอกจากผู้ชมจะชมภาพยนตร์เพื่อความบันเทิง และต้องการพักผ่อนแล้ว ผู้ชมยังใช้ประโยชน์จากภาพยนตร์เพื่อการหลีกหนีจากสภาพชีวิตประจำวันชั่วขณะ ซึ่งทั้งภาพยนตร์นอกกระแส และภาพยนตร์ในกระแส ต่างทำหน้าที่ให้ผู้ชมหลีกหนีจากสภาพความเป็นจริงได้เหมือนกัน โดยโตมร ศุขปรีชา(สัมภาษณ์) ระบุว่า ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ประเภทใด ภาพยนตร์ต่างมีส่วนช่วยให้ผู้ชมหลบหนีไปจากชีวิตประจำวันได้ชั่วขณะเช่นกัน

“ชีวิตของคนเรามันเครียดอยู่แล้ว บางทีดูหนังไม่ว่าจะเป็นหนังอะไร หนังช่วยให้เราลืมโลกไปช่วงหนึ่ง ไปอยู่กับสิ่งที่อยู่ตรงหน้า ก็ช่วยทำให้เราหลุดจากโลกได้ชั่วขณะ”

(โตมร ศุขปรีชา, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2545)

เมื่อผู้ชมมีความต้องการหลีกหนีจากสภาพชีวิตประจำวัน ผู้ชมจะไม่เลือกชมประเภทใดประเภทหนึ่ง เพราะทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแสต่างตอบสนองความต้องการที่จะหลีกหนีได้เหมือนกัน

ด้านสังคม (social)

ภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ต่างทำหน้าที่ ด้านสังคม ได้เหมือนกัน โดยการชมภาพยนตร์ทำให้มีกิจกรรมทำร่วมกัน ได้เพื่อน ได้เครือข่ายของผู้ชมภาพยนตร์ที่มีความสนใจแบบเดียวกันทำให้มีหัวข้อสนทนา และสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยการชมภาพยนตร์ใน

กระแส จะตอบสนองของความต้องการเข้าสู่สังคมในหมู่เพื่อน ในแง่ที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับผู้อื่น ไปพูดคุย และไปให้คนอื่นเห็น

“ไปดูหนัง นอกจากจะได้ดูหนังแล้ว แต่ไปเจอคนอื่นด้วย บางทีจะรู้สึกว่าคุณจะได้เห็นเรา แล้วเราก็ได้ไปเจอเพื่อนด้วย”

(โตมร ศุขปรีชา, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2545)

ขณะที่การชมภาพยนตร์นอกกระแส ก็ตอบสนองของความต้องการด้านสังคม อีกด้านหนึ่งคือ เมื่อไปชมภาพยนตร์นอกกระแสที่สถาบันวัฒนธรรม จะได้พบกับกลุ่มผู้ชมที่ชมภาพยนตร์นอกกระแสเช่นกัน ทำให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพยนตร์กับผู้ที่มีรสนิยมแบบเดียวกัน และเกิดเครือข่ายของผู้ที่สนใจภาพยนตร์นอกกระแสเช่นเดียวกันด้วย

“หนังนอกกระแสทำให้มีกลุ่มเพื่อนที่พูดคุย มีความสนใจเรื่องเดียวกัน”

(สุภาพ ทริมเทพาธิป, สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2546)

“ช่วยให้เรามีเรื่องที่เราจะไปคุยกับใครได้เหมือนกัน เพราะการที่เราจะไป approach คนๆ หนึ่ง แล้วเรามีความสนใจร่วมกัน ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ”

(ศิโรช อินมะศิริ, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545)

ภาพยนตร์ทั้งภายในกระแสและภาพยนตร์นอกกระแสต่างช่วยสนองความต้องการด้านสังคม โดยถ้าผู้ชมต้องการพบปะผู้คน และมีกิจกรรมทำร่วมกันคนอื่น ผู้ชมจะเลือกชมภาพยนตร์ในกระแส ขณะที่ หากผู้ชมต้องการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสเหมือนกัน ผู้ชมจะเลือกชมภาพยนตร์นอกกระแส

ด้านเสริมสร้างสติปัญญา (Intellectual)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ล้วนตอบสนองความต้องการด้านความบันเทิง ด้านการหลีกเลี่ยง และด้านสังคม ได้เหมือนกัน ขณะที่ จากการศึกษาค้นคว้าความต้องการด้านการเสริมสร้างสติปัญญา ผู้ชมระบุว่า ภาพยนตร์ในกระแสไม่ได้เสริมสร้างความต้องการด้านสติปัญญา เพราะการนำเสนอที่เป็นสูตรสำเร็จตายตัว ของภาพยนตร์ในกระแส ทำให้ผู้ชมไม่ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ขณะที่ภาพยนตร์นอกกระแส เป็นภาพยนตร์ที่มีการทดลองสิ่งใหม่ๆ ทำให้ผู้ชมได้ขบคิด และตอบสนองของความต้องการด้านการเสริมสร้างสติปัญญา

ได้อย่างมาก ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสจึงชมภาพยนตร์เพื่อเป็นการศึกษา เพราะนอกจากภาพยนตร์จะมีการใช้สัญลักษณ์ นัยยะ ในภาพยนตร์แล้ว การดำเนินเรื่องด้วยวิธีการใหม่ๆ ทำให้ผู้ชมเกิดอยากติดตาม และเป็นการเรียนรู้เทคนิคที่ภาพยนตร์ใช้ด้วย

“เราไปเรียนของเก่า อย่างเช่นเราไปดูหนังที่สมาคมฝรั่งเศส เพราะว่าเราไปดูหนัง *Truffaut* ไปหา *Claude Chabrol* ซึ่งสมัยนี้จะไปหาดูที่ไหน เราไปดูหนังญี่ปุ่น เพราะว่าอยากดูหนังเก่า ไปเจอเขาไปหาหนังเยอรมันเก่าๆ ไป *Nosferatu* หนังสมัยขาวดำ เราไปศึกษาของเก่าด้วย”

(ดวงพร เมธสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

“บางทีผลพลอยได้คือมุมมองใหม่ๆ ไอเดียใหม่ๆ ส่วนหนึ่งใช้ทำงานได้ เพราะหลายเรื่องจะมีมุมมองที่แปลก อย่างหนังอเมริกันมีหนังเรื่อง *Pie* กับ *for a Dream* ผู้กำกับคนนี้จะมาทำ *batman* ภาคใหม่ ทางภาพจะดี มุมแปลกๆ อย่างเรื่อง *For a dream* เป็นเรื่องของคนเสพยา ก็จะมีมุมมองใหม่ๆ แต่ภาพสวย”

(อมรเทพ สุขมานนท์, สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2545)

นอกจากจะการเรียนรู้เรื่องเทคนิค และวิธีการนำเสนอ ของภาพยนตร์แล้ว ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสยังระบุด้วยว่า สิ่งที่ได้จากการชมภาพยนตร์อีกประการหนึ่ง คือการได้เรียนรู้วัฒนธรรมของผู้ที่อยู่ในประเทศต่างๆ ผ่านเรื่องราวในภาพยนตร์ ด้วย เพราะภาพยนตร์นอกกระแส เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาจากหลายชาติ หลายภาษา ทำให้ผู้ชมได้เห็นวิถีคิด สภาพความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากที่เคยเห็นมาด้วย ซึ่งการได้เรียนรู้วัฒนธรรมจากภาพยนตร์ ก็เป็นความรู้ที่เป็นผลพลอยได้ จากการชมภาพยนตร์ด้วย

“หนังนอกกระแสจะสะท้อนความคิด วัฒนธรรมของคนๆ นั้น หนังในกระแสจะรู้ว่า คนประเทศนี้มีทัศนคติกับมุมมอง ความคิดสังคมยังไง แต่หนังนอกกระแสไม่ได้สะท้อนจุดนั้น มันอาจจะสะท้อน เช่น เรารู้ว่าคนญี่ปุ่นโรคจิต แต่เราไม่รู้ว่า คนฝรั่งเศสโรคจิตเหมือนคนญี่ปุ่น เราดูจากหนัง เราดูจากหนัง หนังในกระแสอาจจะบอกว่ากรุงเทพไม่มีโสเภณี แต่นอกกระแสจะบอกว่า บ้านเราโสเภณีเยอะ ยาเสพติดเยอะ มีชายตัว เราดูหนังฮอลลีวูด เราดูรู้สึกว่า คนอเมริกา เป็นฮีโร่ แต่ถ้าหนังนอกกระแส จะบอกว่า บางทีอเมริกาไม่ใช่พระเอกซะทีเดียว หนังนอกกระแสจะสะท้อนอะไรที่อีกด้านหนึ่ง ซึ่งไม่แมสมาก”

(อมรเทพ สุขมานนท์, สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2545)

“มันได้เห็นอะไรที่ต่างไปบ้าง ได้เห็นมุมมองใหม่ๆ เพราะหนังนอกกระแสมันไม่ใช่อเมริกันชีวิตอเมริกันเราเห็นมาเยอะ พอดูหนังนอกกระแส ก็ได้เห็นอะไรที่ต่างไปบ้าง เราได้ดูหนังฝรั่งเศส เราถึงได้รู้ว่า คนฝรั่งเศสกินกาแฟแบบชา ใช้แก้ว ถ้าไม่ได้ดูเราจะรู้ได้ยังไง”

(ธิปนนท์ เพ็ชรศรี, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

การตอบสนองด้านการเสริมสร้างสติปัญญา เป็นความต้องการที่ผู้ชมไม่สามารถหาได้จากภาพยนตร์ในกระแส หรือภาพยนตร์ฮอลลีวูด ขณะที่ภาพยนตร์นอกกระแสสามารถตอบสนองความต้องการด้านนี้ได้ เพราะลักษณะที่แตกต่างของการนำเสนอภาพยนตร์ โดยภาพยนตร์นอกกระแสมักกระตุ้นให้ผู้ชมขบคิด และมีส่วนร่วมไปกับภาพยนตร์ ขณะที่ภาพยนตร์ในกระแสจะป้อนความคิดให้ผู้ชม ทำให้ผู้ชมได้รับแต่ความบันเทิงอย่างเดียว

ผู้ชมชมภาพยนตร์นอกกระแส โดยมุ่งประโยชน์เพื่อเป็นการศึกษา ช่วยเปิดโลกทรรศน์ เรียนรู้วัฒนธรรม และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วย ซึ่งความต้องการเหล่านี้เป็นสิ่งที่หาได้เฉพาะในภาพยนตร์นอกกระแส ไม่สามารถหาได้จากภาพยนตร์กระแสหลัก

จากการศึกษายังพบว่า ผู้ชมชมภาพยนตร์เป็นอาชีพ เนื่องจากผู้ชมกลุ่มนี้เป็นผู้ที่กำลังศึกษาทางด้านภาพยนตร์ หรือประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับภาพยนตร์ ได้แก่ ผู้เขียนบทภาพยนตร์ ผู้แปลบทภาพยนตร์ ผู้กำกับ ผู้ช่วยผู้กำกับภาพยนตร์ และนักวิจารณ์ เป็นต้น การชมภาพยนตร์นอกกระแส จึงเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบอาชีพ และทำให้ผู้ชมกลุ่มนี้ได้มุมมองใหม่ๆ จากภาพยนตร์ โดยคาดหวังว่า จะนำสิ่งที่ได้จากภาพยนตร์มาปรับใช้ในการทำงาน

“การดูหนังส่วนหนึ่งเป็นความบันเทิงส่วนตัว แต่อีกอย่างหนึ่งคือ ดูเพื่อหามุมมองใหม่ ๆ หาไอเดียใหม่ๆ เพื่อมาใช้ในการทำงาน เพราะบางครั้งต้องการความคิดใหม่ๆ มาใส่ในหนัง อันนี้สำคัญมาก อย่างเรื่อง *For a dream* เป็นเรื่องของคนเสพยา ก็จะมีมุมก่อกองเมาๆ แต่ภาพสวย ก็จะถูกเป็น reference”

(อมรเทพ สุขมานนท์, สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2545)

“การดูหนังมีส่วนช่วยในการทำงานด้วย ในแง่ที่เป็นข้อมูลในการทำงาน เพราะอาจจะต้องแปลข่าวเกี่ยวกับหนังเรื่องนี้”

(รัตติกรณ์ สังข์บุญลือ, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2545)

ผู้ชมที่ใช้ประโยชน์จากภาพยนตร์ นอกเหนือจากความบันเทิง ผ่อนคลายแล้ว ยังชมภาพยนตร์เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในอาชีพการทำงาน เป็นกลุ่มผู้ชมที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับภาพยนตร์ ได้แก่ นักวิจารณ์ภาพยนตร์ ชมภาพยนตร์นอกกระแสเพื่อให้ข้อมูล และวิจารณ์ภาพยนตร์เรื่องนั้น, ผู้ทำงานด้านการผลิตภาพยนตร์ ได้แก่ ผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้ช่วยผู้กำกับภาพยนตร์ และผู้เขียนบทภาพยนตร์ คุภาพยนตร์ในด้านการผลิต (production) เพื่อนำแนวคิดและวิธีการผลิตภาพยนตร์มาปรับใช้ในงานของตนเอง ขณะที่ผู้สื่อข่าว หรือคอลัมนิสต์ ชมภาพยนตร์เพื่อเป็นข้อมูลในการเขียนข่าว

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า คอภาพยนตร์นอกกระแส คือผู้ชมที่สนใจ และติดตามชมภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์นอกกระแส และภาพยนตร์ในกระแส โดยแม้จะติดตามชมภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำแล้ว ก็ยังชมภาพยนตร์กระแสหลัก เนื่องจากภาพยนตร์ทั้ง 2 ลักษณะ ตอบสนองความต้องการ และการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันไป สอดคล้องกับที่ Clevenger (1996) กล่าวไว้ว่า ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารมีความต้องการเปิดรับสาร เพื่อทดแทนสิ่งที่ตนขาดหายไป โดยผู้ชมจะชมภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์ในกระแสและภาพยนตร์นอกกระแส เพื่อเป็นการพักผ่อน ผ่อนคลาย และเข้าสังคม ขณะที่ผู้ชมจะเลือกชมภาพยนตร์ในกระแสเพื่อมุ่งหวังจะช่วยพัฒนาความสามารถด้านสติปัญญา และเสริมทักษะในอาชีพการทำงานด้วย

แรงจูงใจให้ผู้ชมสนใจและติดตามภาพยนตร์นอกกระแส

ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสกลุ่มนี้ จะสนใจและติดตามภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ โดยมีลักษณะพฤติกรรมการตัดสินใจเปิดรับและติดตามภาพยนตร์นอกกระแส จากแรงจูงใจที่ต่างกัน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้รับสาร ได้แก่ ความสนใจในภาพยนตร์นอกกระแสของตนเอง
2. ปัจจัยด้านภาพยนตร์ ได้แก่
 - 2.1 เนื้อหาสาระของภาพยนตร์
 - 2.2 ผู้กำกับภาพยนตร์
 - 2.3 นักแสดง
 - 2.4 สัตว์ชาติของภาพยนตร์

- 2.5 ไปสเตอร์หรือไปปิดภาพยนตร์
- 2.6 เครดิตของภาพยนตร์
- 3. ปัจจัยด้านคำแนะนำจากบุคคลอื่น
 - 3.1 บทวิจารณ์ภาพยนตร์
 - 3.2 คำแนะนำจากบุคคลอื่น

1. ปัจจัยด้านผู้รับสาร ได้แก่ความสนใจในภาพยนตร์นอกกระแสของตนเอง

การเข้ามาเป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส เกิดจากความสนใจส่วนบุคคล ซึ่งเป็นภาวะที่เกิดกับตัวผู้รับสาร จากการศึกษาพบว่า ผู้รับสารแต่ละคน มีความเป็นมาของความสนใจ และมีแรงจูงใจที่แตกต่างกัน บางคนเริ่มสนใจตั้งแต่เด็ก บางคนเริ่มสนใจเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งความสนใจนี้มีส่วนปมเพาะมาจากสภาพแวดล้อม และการติดตามอ่านหนังสือเกี่ยวกับภาพยนตร์มาเป็นเวลานานของตัวผู้ชม เห็นได้จากผู้ชมจะเริ่มรู้จักภาพยนตร์ต่างๆ จากการอ่านหนังสือ และนิตยสารภาพยนตร์ ได้แก่ นิตยสาร เอนเตอร์เทน พิล์มิว หนึ่งและวีดีโอ

“บ้านเป็นกึ่งๆ ร้านหนังสือ เลยทำให้อ่านหนังสือเกี่ยวกับภาพยนตร์ เ็นเตอร์เทน ข่าวสารส่วนมากเป็นหนังสืออเมริกัน จากที่เคยอ่านทั้งเล่มก็เริ่มเบื่อ เพราะไม่มีอะไรใหม่ ช่วงหลังมีฟิล์มวิวที่มีแนะนำหนังแปลกๆ ก็เริ่มไปหาดู แล้วตอนหลังได้มาเรียนการวิจารณ์ภาพยนตร์รุ่นเจ็ด ที่ชมรมวิจารณ์บันเทิงเปิดสอน ก็เริ่มศึกษา หาตำราภาษาอังกฤษมาอ่าน”

(ทรงพล วงษ์คนดี, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545)

“เริ่มสนใจตอนเรียนมหาวิทยาลัย ที่มนุษยศาสตร์เกษตร ประมาณปี 35 ช่วงแรกเริ่มสนใจละครเวทีก่อน ทำมากๆ แล้วเริ่มเบื่อ พอได้ดูหนังที่ไม่ใช่ฮอลลีวูดมากๆ มันก็ตบสนองคล้ายๆ กัน เพราะอย่างละครเวทีมันไม่ได้ mass มันมีขีดจำกัด และเป็นความคิดที่แปลก พอดูหนังก็ชอบ ก็เริ่มติดตามเรื่อยๆ”

(ชรัณยู จิราลักษณ์, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545)

“เริ่มดูหนังมาตั้งแต่แม่.ปลาย รุ่นผมโตมากับวีดีโอ ตอนม.ต้น เริ่มไปร้านวีดีโอทุกอาทิตย์ แล้วเข้ามาทีละ 2-3 ม้วน แล้วเมื่อก่อนมีนิตยสาร พวก เอนเตอร์เทน หนึ่งและวีดีโอ ซึ่งจะมีข้อมูลหนังในกระแส และหนังนอกกระแส ก็อ่านหมด แล้วจะไปเช่า แต่ส่วนมาก

จะหาได้แต่หนังในกระแส หนังนอกกระแสมันไม่มี เริ่มมาได้ดูหนังนอกกระแสจริงๆ ที่ร้านเฟม ประมาณปีพ.ศ. 2530-2532 ซึ่งผ่านมาเป็น 10 ปีแล้ว”

(วุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2545)

ข้อมูลจากนิตยสาร และหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ช่วยหล่อหลอมให้ผู้รับสารเกิดความสนใจชมภาพยนตร์ แม้ขณะนั้น อาจยังไม่มีช่องทางหาชมภาพยนตร์ได้มาก ขณะที่พื้นฐานจากสภาพแวดล้อมก็มีส่วนกระตุ้นความสนใจชมภาพยนตร์ด้วย เห็นได้จาก ผู้ชมที่มีคนในครอบครัวสนใจภาพยนตร์อยู่แล้ว หรือ มีบ้านอยู่ใกล้โรงภาพยนตร์ จะมีความสนใจชมภาพยนตร์ด้วย

“เริ่มจากดูหนังเก่า ตั้งแต่เด็กๆ เพราะคุณพ่อชอบดูหนังเก่า หนึ่งปี 20 หนึ่งขวาดำ อย่างซาลี แชนปลิน จากนั้นก็ติด ก็เริ่มสนใจ แล้วพัฒนาไปเรื่อยๆ ก็เริ่มดูหนังที่ไม่อยู่ในความนิยมของคน ก็เอาหนังอิสราเอล หนังที่ไม่เข้าในบ้านเรามาดู”

(อัมพันธ์ กวาน, สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2545)

“ตั้งแต่แรกดูหนังตามโรงปกติ แล้วบ้านอยู่ใกล้โรงหนัง ก็มีหนังควบก็ดูมาตลอด แล้วต่อมาก็เริ่มไปดูหนังตามสถาบันตอนเข้าเรียนมหาวิทยาลัย แล้วประมาณปี 2527- 2528 ก็เริ่มมีช่องทางจากร้านเฟม พระจันทร์”

(ดวงใจ เมธสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

ปัจจัยด้านผู้รับสาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีเป็นแรงจูงใจให้เปิดรับภาพยนตร์ ทั้งภาพยนตร์ในกระแสและภาพยนตร์นอกกระแส สอดคล้องกับแนวคิดของ Schramm (1973 : 121-122) ที่กล่าวว่า ผู้รับสารจะเลือกรับสารตามภูมิหลัง ประสบการณ์ การศึกษาและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านภาพยนตร์ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านภาพยนตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแสของผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส ได้แก่

2.1 เนื้อหาสาระของภาพยนตร์

เนื้อหาของภาพยนตร์เป็นปัจจัยด้านภาพยนตร์ ที่มีส่วนในการตัดสินใจชมภาพยนตร์ได้อย่างมาก โดยเนื้อหาของภาพยนตร์ที่ดึงดูดให้กลุ่มผู้ชมตัดสินใจชมภาพยนตร์ คือ เนื้อหาที่

กระตุ้นให้ผู้ชมขบคิด จากการศึกษานี้ทำให้ทราบว่า ปัจจัยด้านภาพยนตร์ ในส่วนเนื้อหาของสาระของภาพยนตร์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ของกลุ่มผู้ชม โดยผู้ชมกลุ่มนี้ จะพิจารณา แนว และประเภทของภาพยนตร์ ที่กำลังตัดสินใจชม เพื่อพิจารณาว่า เป็นแนว หรือประเภทที่ตนเองสนใจหรือไม่ ถ้าเป็นแนวหรือประเภทของภาพยนตร์ที่ผู้ชมมีความชื่นชอบอยู่แล้ว ก็จะทำให้ตัดสินใจชมภาพยนตร์ได้ง่ายขึ้น

แนวภาพยนตร์ที่ผู้ชมสนใจ ได้แก่

บู๊ (Action)

การ์ตูน (Animation)

ภาพยนตร์ที่มีสาวก (Cult)

ชีวิต (drama)

ขำขัน ตลก (comedy)

ฟิล์ม noir (noir)

หนังเพลง (musical)

ประวัติศาสตร์ ตำนาน (period)

สยอง ระทึกขวัญ (Horror-Thriller)

ผจญภัย (Adventure)

หนังคลาสสิก (Classic)

สารคดี (Documentary)

เด็กและครอบครัว (family)

รักซึ้ง (Romantic)

รักกึ่งตลก (Romantic-Comedy)

ไซไฟ-แฟนตาซี (Sci-fi and Fantasy)

สงคราม (War)

อาชญากรรม สืบสวนสอบสวน (Crime-Detective-Mystery)

อันธพาล (gangster)

ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสจะชมภาพยนตร์ที่หลากหลายประเภท ไม่จำกัดเนื้อหาแบบใดแบบหนึ่ง แต่จะมีแนวหรือเนื้อหาที่ชอบเป็นพิเศษ เช่น

ภาพยนตร์แนวสยองขวัญ

อมรเทพ สุขมานนท์ กล่าวถึง แนวของภาพยนตร์ที่ต้องติดตามเป็นประจำ คือภาพยนตร์สยองขวัญเกรดบี หรือ Cult film ว่า จุดเด่นของ Cult film อยู่ที่ เป็นภาพยนตร์สยองขวัญที่มีกลุ่ม

ผู้ชมติดตามชมเป็นประจำ อมรเทพเรียกว่าผู้ชมกลุ่มนี้ว่า “สาวกของหนังคัลท์” เส้นหนึ่งของภาพยนตร์สยองขวัญแนวนี้ที่ทำให้ผู้ชมติดตาม คือ ฉากที่สยดสยอง น่ากลัว ซึ่งเป็นการผลิตที่ไม่เคยมีในภาพยนตร์ในกระแส

“หนังสยองขวัญจะถ่ายทอดความคิด ความแรง ความรู้สึกเก็บกด กดดันของผู้กำกับ อย่างเรื่อง *Dead Alive* มีฉากเป็นบ้านที่มีชอมบี้จัดงานปาร์ตี้กัน แล้วมีคนหนึ่งเป็นชอมบี้ ถูกขังอยู่ในห้องใต้ดิน มันก็กัดคนหนึ่ง แล้วก็กัดคนอื่น ๆ พระเอกเอาเครื่องตัดหญ้าอันใหญ่ๆ ตัดจนเลือดกระเซ็น อย่างนี้เป็นสิ่งที่เราไม่เห็นในฮอลลีวูด”

(อมรเทพ สุขมานนท์, สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2545)

ภาพยนตร์แนวดราม่าคอมเมดี้

ปัญญาพงษ์ คงคาน้อย กล่าวถึง ภาพยนตร์ที่ติดตามเป็นประจำ คือภาพยนตร์แนวดราม่าคอมเมดี้ ซึ่งมีทั้งภาพยนตร์นอกกระแส และภาพยนตร์ในกระแส แต่ถ้าเป็นภาพยนตร์ในกระแสแนวดราม่า คอมเมดี้ จะมีสูตรเฉพาะตายตัว ทำให้ได้รับเพียงความสนุกสนาน แต่ไม่ได้รับความซาบซึ้ง ขณะที่ภาพยนตร์นอกกระแสที่เป็นภาพยนตร์แนวดราม่า คอมเมดี้ จะมีพล็อตเรื่องที่น่าติดตาม และให้ความซาบซึ้งประทับใจ เพราะ ได้รับอิทธิพลจากเนื้อเรื่องที่มีหลายรสชาติ โดยภาพยนตร์เรื่องเดียวให้ความรู้สึกทั้งสนุก ตื่นเต้น เศร้า

“เคยดูหนังเรื่องหนึ่ง *Legend of Nineteen Hundred* ที่ทิม รอสส์ เล่น ล่าสุดทำหนังเรื่อง *Marina* ทำหนังให้คนสนุก แต่กลับมาบ้านแล้วนั่งร้องไห้ ผู้กำกับทำให้เห็นความสวยงามอีกแง่มุม ไม่น่าเชื่อว่า มารีน่าจะเป็นโสเภณีขายตัว แล้วผู้กำกับทำให้เห็นความสวยงามของโสเภณีคนนี้ได้ ดูแล้วก็หัวเราะ”

(ปัญญาพงษ์ คงคาน้อย, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2545)

ภาพยนตร์แนวดราม่า

วีระศักดิ์ ศรีสีคิ้ว กล่าวถึงแนวภาพยนตร์ที่ติดตามชมเป็นประจำว่า เป็นภาพยนตร์ชีวิตที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคน ไม่ว่าจะ เป็นภาพยนตร์นอกกระแส หรือภาพยนตร์ในกระแส ถ้ามีเนื้อหาเป็นแนวดราม่าก็จะชมทันที แต่ภาพยนตร์แนวดราม่า ที่เป็นภาพยนตร์นอกกระแส จะมีความซาบซึ้งประทับใจมากกว่าภาพยนตร์ดราม่าที่เป็นภาพยนตร์ในกระแส เพราะภาพยนตร์ในกระแสจะมีสูตรสำเร็จ ทำให้คาดเดาได้ แต่ภาพยนตร์นอกกระแสไม่สามารถคาดเดาได้ ทำให้เกิดความต้องการติดตาม

“อย่างเรื่อง *Road Home* ต้องดู เป็นเรื่องลูกชายกับแม่ ที่รู้ข่าวว่าพ่อเสียชีวิต แม่ยืนยันว่า ต้องไปเอามา โดยแม่บอกว่าต้องเดินด้วยเท้าเปล่า ลูกชายก็ไม่เข้าใจว่า ทำไมต้องขนมาไกล เพราะแม่มีความผูกพันกับพ่อระหว่างเส้นทาง หนังสือนี้ดูแล้วประทับใจใจดูแล้วซาบซึ้ง ทำให้เราอารมณ์อ่อนไหวไปกับหนังสือ มันเกิดความรู้สึกดี มีความสุข ซึ่งหนังสือแบบนี้คงหาดูไม่ได้ในหนังสือตู้”

(วิระศักดิ์ ศรีสีคิว, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

แนวของภาพยนตร์ที่กล่าวมาข้างต้น คือภาพยนตร์แนวสยองขวัญ แนวรามาคอมเมดี้ และแนวรามา เป็นแนวของภาพยนตร์ที่มีทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส โดยผู้ชมชมทั้งภาพยนตร์เหล่านี้ทั้งจากภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส แต่ผู้ชมมักต้องการชมภาพยนตร์นอกกระแสมากกว่า เพราะถ้าเป็นภาพยนตร์ในกระแส ก็จะมีสูตรสำเร็จตายตัว ซึ่งทำให้คาดเดาได้ และไม่ได้อรรถรส ในทางกลับกัน ภาพยนตร์นอกกระแส จะมีแนวทางที่แตกต่างไปจากภาพยนตร์ฮอลลีวูด กล่าวคือ มีฉากที่น่าสยดสยอง น่ากลัว ที่หาไม่ได้ในภาพยนตร์ฮอลลีวูด มีเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของคน และมีเนื้อหาที่มีหลายรสในเรื่องเดียว ทำให้ผู้ชมภาพยนตร์ติดตามชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเหล่านี้

อย่างไรก็ดี การศึกษาถึงเนื้อหาสาระของภาพยนตร์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแส พบว่า ผู้ชมจะมีแนวภาพยนตร์ที่ตนเองชื่นชอบ และจะติดตามชมเป็นพิเศษ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น นอกจากนั้น ถ้าไม่ใช่แนวภาพยนตร์ที่ผู้ชมชอบเป็นพิเศษ ผู้ชมก็จะเลือกเปิดรับภาพยนตร์โดยไม่จำกัดแนว และประเภท แสดงให้เห็นว่า ผู้ชมกลุ่มนี้เป็นผู้ชมที่มีความกระตือรือร้นในการชมภาพยนตร์อย่างสูง ทำให้มีความต้องการชมภาพยนตร์มาก สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากการชมภาพยนตร์ของผู้ชมกลุ่มนี้ ที่นอกจากชมภาพยนตร์เพื่อความบันเทิง ผ่อนคลายและเข้าสังคมแล้ว ยังชมเพื่อการศึกษา จึงทำให้มีการเปิดรับภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาสาระที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามรสนิยมการชมภาพยนตร์ของแต่ละคน ได้แก่ ผู้ชมบางคนชอบชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอธิบายถึงพฤติกรรม และความสัมพันธ์ของมนุษย์, ผู้ชมบางคนชอบเนื้อหาที่เกินจริง เช่น แนวภาพยนตร์สยองขวัญ ด้วยเหตุนี้ จึงสรุปได้ว่า ผู้ชมมีแนวของภาพยนตร์ที่ตนเองชื่นชอบเป็นพิเศษ และจะติดตามเนื้อหาสาระที่ตอบสนองความต้องการชมของตนเอง นอกจากนี้ ผู้ชมยังเลือกชมภาพยนตร์ต่างๆ ไปด้วย เพื่อการและผู้ชมจะพิจารณาควบคู่กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย

2.2 ผู้กำกับภาพยนตร์

ผู้กำกับภาพยนตร์ เป็นปัจจัยที่มีผลอย่างมากต่อความสนใจชมภาพยนตร์นอกกระแสของผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส เพราะผู้ชมกลุ่มนี้ จะมีผู้กำกับที่ชื่นชอบและจะติดตามผลงานของผู้กำกับที่โปรดปรานอยู่แล้ว เห็นได้จากผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสทุกคนสามารถระบุชื่อผู้กำกับภาพยนตร์ และผลงาน ที่ตนเองชื่นชอบได้ทั้งหมด ผู้กำกับภาพยนตร์ที่ผู้ชมยกตัวอย่างว่า เป็นผู้กำกับที่ติดตามผลงานอยู่ตลอด อาทิ Tim Burton, Takashi Kitano, Atom Egoyan, Jim Jamuch, Guy Ricchi เป็นต้น

ผู้ชมเกือบทั้งหมด ระบุว่า ผู้กำกับภาพยนตร์เป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้นๆ ที่มีส่วนช่วยตัดสินใจชมภาพยนตร์ได้อย่างมาก โดยถึงแม้ผู้ชมจะไม่มีข้อมูลอื่นใดของภาพยนตร์ แต่เมื่อทราบข้อมูลว่าเป็นผู้กำกับที่ตนเองชื่นชอบ ก็จะตัดสินใจชมภาพยนตร์เรื่องนั้นทันที โดยไม่พิจารณาปัจจัยอื่น

“ผู้กำกับที่ชอบมีหลายคน เป็นแฟนพันธุ์แท้ต้องตามดูหนังที่เค้าสร้าง อย่าง tim burton เค้าก็กำกับหนัง หนังที่เค้าทำจะไม่ซ้ำแนว แต่เหมือนเป็นเรื่องเดียวกันหมด คือทำหนังซูเปอร์ฮีโร่ บรรยากาศเหมือนกับ fairy tale อย่าง Edward scissorhand บรรยากาศไม่ต่างกัน หรือทำแบบอวกาศผจญภัย อย่าง ออฟดิเอม ภาพรวมเหมือนกันหมด หรือการ์ตูนอย่าง nightmare before Christmas เขาทำหนังหลายแนว แต่ความเป็นตัวเองของเขา มันอยู่ในหนังเกือบทุกแบบ หนังดราม่า หนังแบบ Ed Wood ก็ยังมีความเป็นตัวเองของเขา”

(ทรงพล วงษ์คนดี, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545)

“ผู้กำกับที่ชอบ คือผู้กำกับญี่ปุ่น ชื่อ ทาเคชิ คิตาโน มันตลก เราขำกิ้ง เพราะมันเคยอย่างนี้มาแล้วเรื่องนั้น แล้วพอมันโหด เราก็จะเจ็บมาก โหดมาก เวลาเศร้าก็เศร้ามาก เหมือนเราตามเค้ามาตลอด”

(ดวงพร เมธสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

“ผู้กำกับที่ชอบอย่างอะตอม ก็จะเดาได้ ก็จะตามดู อากาบบแบบนี้จะมาในช่วงๆ แดนนี่ บอยส์ ที่เคยเป็นอินดี้ช่วงหนึ่ง คริสโตเฟอร์ โนแลนด จิมจามูส ตัวเองชอบดูหนังโคหนังสื่อสารกันไม่ค่อยได้ อย่างเรื่องเชกส์ เกย์ สื่อสารกันไม่ได้ อย่างแดนนี่ บอยส์ อย่าง

Shallow Grave ก็จะกวน ถ้าอย่างอะตอม สีที่ใช้จะเป็นเมืองหนาวตลอดเวลา เป็นผ้าบางๆ วิธีเล่าเรื่อง จะเป็นโยนจิ๊กซอว์ออกมาทีละชิ้น แล้วให้เราปะติดปะต่อกันเอาเอง”

(ศรินิติ สุวรรณศักดิ์, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

“ผู้กำกับ Y Tu Mama ชื่อว่า **อันฟรอนโซ** จะมีวิธีการเล่าเรื่องที่ค่อนข้างแปลก และแตกต่าง คือไม่ได้เล่าเรื่องในสิ่งที่เห็นในหนังทุกๆ ไป สิ่งหนึ่งที่ชอบคือมันแสดงให้เห็นถึงความพ่ายแพ้ของมนุษย์ต่อกีเลสตัณหา ไปปรารถนา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะอยู่ในหนังของ 3 คนนี้ แต่ผู้กำกับในดวงใจจะชอบ **จางอิ๋หมว** เพราะเค้าทำหน้าที่ได้หลายๆ แนว และเขาชอบใช้ grammar ไวยากรณ์ของหนังอย่างง่ายๆ อย่างบางเรื่อง แอบเอากล้องไว้ในตลาด เพื่อให้คนเห็นพฤติกรรมของคนในตลาดจริงๆ”

(นันทขว้าง สิริสุนทร, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545)

“ผู้กำกับมีส่วนมาก อย่างจิม จามุส ต้องลองดูว่า เขาจะเอาอะไรมาฉายให้เราอีก ู๊ดดี้อัลเลน ในกรณีแบบนี้ชื่อผู้กำกับการันตี ยิ่งถ้าเป็นหนังนอกกระแส เขาจะใช้ดาราที่ยังไม่เป็นดารา เพราะฉะนั้นผู้กำกับน่าจะสำคัญที่สุด แต่ถ้าหนังในกระแส ดารากับผู้กำกับมีน้ำหนักเท่าๆ กัน ”

(ทรงยศ แวงหงษ์, สัมภาษณ์, 24 กันยายน 2545)

“เรื่อง **Smoking Barrels** ก่อนเรื่อง **Snatch** ที่กาย ริชชีเป็นคนทำ เรื่องนั้นดีมาก แต่คนไทยไม่รู้จัก พอดูเรื่องนั้นแล้วก็อยากดู **snatch** เห็นผลงานเรื่องนั้นแล้ว เราพอจะคาดเดาแนวของผู้กำกับได้บ้าง ในสูตรของผู้กำกับคนนี้ ถ้า กาย ริชชี ทำหนังรักโรแมนติก ก็อาจแบบกวนๆ แต่ถ้าเป็น **tim burton** ดูทุกเรื่อง **no matter what** อย่าง **nightmare before Christmas** กราฟฟิกเป็นแนว **god** มากๆ แล้วชอบด้วยดีไซน์ ความคิด ไม่มีใครทำเรื่องกวนๆ ได้สวยเท่ากับ **tim burton** อีกแล้ว น่าสนใจมากๆ ก็ยังมี **soderberg** กับ **tarantino** ทุกอย่างขึ้นต้นและจบที่ร้านกาแฟ เป็น **trademark**”

(ชูศรี งามประเสริฐ, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

“บางครั้งเราเห็นชื่อผู้กำกับ หนังเป็นยังไงก็ช่าง ชื่อไปก่อน ดีไม่ดีก็ว่ากันไป ผู้กำกับต้องเป็น **ไมเคิล อันเจโล อันโตนิโอนี** เป็นผู้กำกับอิตาลีเลียน บูชามาก เป็นผู้กำกับรุ่นเดียวกับ **เฟอเดอริโก เฟลลินี** **ฌ็อง-ลูค โกดาร์ด** ”

(สามารถ อิ่มขำ, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2545)

“ที่จะให้ความสำคัญกับ director เพราะเรามี faith ในตัวเขา แม้ content หรือสไตล์ เราไม่ค่อยชอบเท่าไร แต่เราก็มั่นใจว่า เขาต้องทำออกมาน่าสนใจ ขณะที่ดาราเฉยๆ เพราะ ไดเรกเตอร์ต้องเก่งมาก เพราะเขาจะเป็น synchronize ทุกอย่าง เขาเป็น background ที่สำคัญที่สุดของหนัง ผู้กำกับที่ชอบ อย่างฮอลลีวูด คนที่ทำหลากหลายมาก อย่าง วิลเลียม ไวเตอร์ เขาทำหนังหลายแบบ หนัง effect ก็ทำ หนังดรามาก็ทำ ก็น่าสนใจ อย่าง คิวบริด ความเถื่อน ความดิบอยู่ในนั้น การที่เราได้ศึกษาจาก director พวกนี้ จะทำให้เรารู้งานที่หลากหลาย ก็จะเป็นผู้กำกับในดวงใจ อย่างเมื่อก่อน ชอบ Robert denero ก็จะมาเก็บหมด”

(ศิโรต อโนมะศิริ, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545)

“บางเรื่องเราดูจนเราชอบผู้กำกับ หนังเรื่องใหม่มา เราดูเหมือนเราเป็นแฟนไปแล้ว ก็ไม่ต้องดูอย่างอื่น ผู้กำกับที่ดูตลอด คือ ทาเคชิ คิตาโน่ เค้าบ๊อบมากในญี่ปุ่น หนังเค้าเป็นหนัง ในญี่ปุ่น คือ สปีลเบิร์ก เพียงแต่คนไทยไม่รู้จัก นอกจากนั้นก็มึนๆ อย่างอากิระ คุโรซาวา ถ้าเป็นนอกกระแสจริงๆ ที่ชอบคือ ชินยะ ซึกาโมโต้ เขาเป็นคนทำหนังแรง หนังดี หนังอย่าง Tetsuo Iron Man เป็นเรื่องเกี่ยวกับ industry ผู้ชายคนหนึ่งในสังคมอุตสาหกรรม แล้วฝันร้ายว่าตัวเองเป็นหุ่นยนต์ แล้วพอตื่นขึ้นมา ก็พบว่า ร่างกายตัวเองค่อยๆ หลอมกับโลหะรอบๆ ตัว คือเป็นหนังที่ production ชะงัก ถ่ายภาพไม่สวย ถ่ายเกรนแตก contrast สูงๆ แต่ดูรวมๆ เป็นหนังมีพลัง หนังดี เป็นผู้กำกับที่แนวคิดดี และหนังเขาจะแรงทุกเรื่อง ถ้าชินยะทำหนังเรื่องไหนก็จะดู”

(อมรเทพ สุขมานนท์, สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2545)

ผู้ชมส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผู้กำกับภาพยนตร์เป็นปัจจัยสำคัญ ในการตัดสินใจว่า จะชมภาพยนตร์เรื่องนั้นหรือไม่ โดยถ้าเป็นผู้กำกับที่ผู้ชมชื่นชอบและติดตามผลงานอยู่แล้ว ผู้ชมจะตัดสินใจชมภาพยนตร์เรื่องนั้นเลยทันที

จากการศึกษายังพบว่า ผู้ชมจะทราบก่อนมาชมภาพยนตร์ว่า ผู้กำกับภาพยนตร์เรื่องที่ชมอยู่นั้นเป็นใคร และเคยมีผลงานอะไรมาบ้าง แสดงให้เห็นถึงความชอบ และการติดตามผลงานของผู้กำกับภาพยนตร์

นอกจากนี้ ถ้าผู้ชมประทับใจกับผู้กำกับภาพยนตร์คนใดเป็นพิเศษ ผู้ชมจะมีความกระตือรือร้นในการหาภาพยนตร์เรื่องอื่นๆ ของผู้กำกับคนนั้นมาชม และหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้กำกับคนนั้น สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังชมภาพยนตร์ของกลุ่มผู้ชม ที่มักจะมีการหาข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์ และผู้กำกับภาพยนตร์ ดังที่ได้กล่าวต่อไปในบทที่ 5

2.3 นักแสดง

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยเรื่องนักแสดง มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์เช่นเดียวกับปัจจัยผู้กำกับภาพยนตร์ เพราะกลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแสจะติดตามนักแสดงที่ชื่นชอบเป็นประจำ ถ้ามีนักแสดงที่กลุ่มผู้ชมชื่นชอบ จะทำให้ตัดสินใจชมภาพยนตร์ได้ง่ายขึ้น ไม่ว่าภาพยนตร์เรื่องนั้น จะเป็นภาพยนตร์นอกกระแส หรือภาพยนตร์ในกระแส

นักแสดงจะมีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์มากยิ่งขึ้น ในกรณีที่ผู้ชมไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์ และผู้กำกับภาพยนตร์ แต่พอรู้ข้อมูลของนักแสดงในภาพยนตร์เรื่องนั้นบ้าง นักแสดงที่ผู้ชมระบุถึง มีทั้งนักแสดงจากภาพยนตร์ฮอลลีวูด หรือภาพยนตร์ในกระแส และนักแสดงจากภาพยนตร์นอกกระแส

“อย่างคนนี่เคยเล่นหนังที่โอเคมาตลอด แล้วมีหนังบางเรื่องทีออกมา แล้วผู้กำกับไม่เคยรู้จัก ไม่เคยเห็นชื่อหนัง แต่คนนี่เล่น ก็ดูหน่อย ก็คงโอเคมั้ง ช่วงหลังๆ นิโคลเล่นหนังดี เล่น the other ก็ดี แล้วพอไปดูหนังเรื่อง the birthday girl ดาราแวดลัอม ก็ไม่ค่อยดีเท่าไร แต่นิโคลเล่น แล้วมีดาราฝรั่งเศษเล่นสองคน คนนึงเล่น amalie แล้วมีอีกคนนึง เราคิดว่าอย่างน้อยคงไม่ชั่ว”

(โสภณา เชาววิวัฒน์กุล, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

“ถ้าเป็นคนที่ชอบจริงๆ อยากดูงานเขาเลย ก็มี อย่างคนหนึ่งชื่อ เปโตร อะโตรามา ตอนแรกไม่เคยดูหนังเขามาก่อน แต่เคยดูเรื่องหนึ่ง เรื่อง light and flat ก็หนังปี 99 ก็รู้สึกว่าคุณนี่แจ่ม ก็เลยยืมดูหนังเค้า ตอนนีดูเกือบหมดแล้ว ก็ดูตั้งแต่ปี 80 ก็รู้ว่าลักษณะงานของเขาเป็นยังไง และงานแต่ละยุคก็จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ งานทุกอย่างจะต่างกัน แต่จะเน้นอารมณ์ขัน เสียดสี สนุกดี”

(อัมพันธ์ กวาน, สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2545)

“ถ้าเป็นคนทีรักอย่างแรก อย่าง tim berton เล่น ถ้าทำหนังเรื่องไหนเราก็จะไปดู ข้อมูลเราใช้เป็นพื้นฐานของการไปดูหนังบางเรื่อง แต่ถ้าคนๆ นั้นเป็น idol ของเราจริงๆ ก็จะไปดู ถ้าสมมติว่าหนังเรื่องนั้นเป็น Dustin Hoffman 70 เปอร์เซนต์ Tom Hank, Denero นี้ไปแล้ว อย่าง As good as it gets มันไม่ใช่หนังนอกกระแสเลยนะ แต่เรารักตัวแสดง ก็ต้องไปซื้อเก็บไว้เป็นลิขสิทธิ์ของเราเอง”

(ชูศรี งามประเสริฐ,สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

จากการศึกษา ทำให้ทราบว่า นักแสดงมีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแสในระดับหนึ่ง โดยกลุ่มผู้ชมจะพิจารณาปัจจัยนักแสดง ควบคู่กับปัจจัยอื่นๆ ของภาพยนตร์ อาทิ แนวเนื้อหา ผู้กำกับภาพยนตร์ และปัจจัยอื่นๆ เพื่อตัดสินใจว่าจะชมภาพยนตร์เรื่องนั้นหรือไม่ นอกจากนี้ ปัจจัยเรื่องนักแสดง ทำให้ผู้ชมมีพฤติกรรมติดตามผลงานของนักแสดงที่โปรดปราน และหาข้อมูลเกี่ยวกับนักแสดงที่ตนเองชอบด้วย

2.4 สัญชาติของภาพยนตร์

จากการศึกษาพบว่า นอกจากผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสจะเลือกชมภาพยนตร์ที่หลากหลายแนวและประเภท โดยมีแนวหรือเนื้อหาบางอย่าง ที่ผู้ชมมีความสนใจเป็นพิเศษแล้ว ผู้ชมบางส่วนพิจารณาชมภาพยนตร์จากประเทศที่เป็นผู้ผลิตภาพยนตร์ เพราะภาพยนตร์ของแต่ละประเทศจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว หรือความโดดเด่น ที่แตกต่างกัน ผู้ชมจำนวนหนึ่ง ระบุว่า สัญชาติของภาพยนตร์ไม่มีผลต่อความต้องการชมภาพยนตร์เรื่องนั้นมากนัก เพราะภาพยนตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับสากลทั่วไปน่าจะรับรู้ได้ แต่ผู้ชมส่วนใหญ่ ก็มีความสนใจภาพยนตร์ของบางประเทศเป็นพิเศษ

นอกจากนี้ หากมีความเข้าใจภูมิหลังทางวัฒนธรรมของประเทศนั้นมาก่อน ก็จะเสริมให้เข้าใจภาพยนตร์และชมภาพยนตร์อย่างมีวรรณรสมากขึ้น

“หนังนอร์เวย์ อย่างเรื่อง insomnia เคยดูจากวีดีโอสั่งเข้ามา เป็นเรื่องของตำรวจคนหนึ่ง ไปอยู่ที่นอร์เวย์ ดินแดนที่เป็นพระอาทิตย์เที่ยงคืน แล้วก็นอนไม่หลับ แล้วพอต้องไปจับผู้ร้ายก็ยิ่งผิด แล้วฆ่าเพื่อนที่เป็นตำรวจ อาการของหนังรู้สึกได้ว่าเป็นอาการของคนที่ไม่หลับ แล้วพระอาทิตย์ส่องตลอดเวลาแต่หนาวมาก เรื่องนี้เทคนิค เรื่อง นักแสดง ดีหมด”

(ศรินิติ สุวรรณศักดิ์,สัมภาษณ์,19 กันยายน 2545)

“อย่างหนังฝรั่งเศส มีวิถีคิด มุมกล้อง ความสลดหดหู่ มันทำได้สวยงาม ดูแล้วร้องไห้ตลอด ขนาดมันเล่าเรื่องที่ทุเรศ แต่ใส่ความสวยได้ทุกอัน กลิ่นฝรั่งเศสจะประมาณนี้”

(ชูศรี งามประเสริฐ, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

“หนังอังกฤษเสน่ห์ อยู่ที่ความเก็บกด เวลาระเบิดออกมาดูบ้างไปเลย โดยเฉพาะหนังอังกฤษที่เป็นเรื่องชีวิตของคนที่อยู่ข้างนอก อาจเป็นชนบท เมืองเล็กๆ ไอริช สกอตแลนด์ เพราะมีความรู้สึกที่ว่า คนอังกฤษในชนบทจะถูกกดดันเยอะ ไม่ว่าจะด้วยศาสนา การควบคุมทางสังคม”

(โตมร ศุขปรีชา, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2545)

“ภาพยนตร์ที่มาจากประเทศในเอเชีย มันเป็นอีกบรรยากาศ exotic อย่างหนังญี่ปุ่น คนเอเชียจะมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง อย่างญี่ปุ่น กับอิหร่าน เหมือนกับเราเข้าไปถึงวัฒนธรรมของเค้าได้เต็มที่ อาจเป็นเพราะเราเป็นเอเชียเหมือนกัน”

(ทรงพล วงษ์คนดี, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545)

ผู้ชมภาพยนตร์ที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส จะคุ้นเคยกับภาพยนตร์ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น เนื่องจากเป็นภาพยนตร์ที่หน่วยงานวัฒนธรรมของทั้ง 3 ประเทศ คือ สถาบันวัฒนธรรมฝรั่งเศส (อาลีย็องส์ ฟร็องเซ็ส), สถาบันเกอเธ่, และสมาคมญี่ปุ่น จัดฉายเป็นประจำ ขณะทำงานเทศกาลภาพยนตร์ต่างๆ ทำให้ผู้ชมได้ชมภาพยนตร์จากหลายประเทศ อาทิ ภาพยนตร์จากประเทศอังกฤษ ภาพยนตร์จากประเทศแถบสแกนดิเนเวีย ฯลฯ นอกจากนี้ จากปัจจัยเรื่องสัญชาติของภาพยนตร์ ที่ผู้ชมบางคนจะเลือกชมภาพยนตร์ของประเทศที่ตนเองสนใจ ทำให้เกิดพฤติกรรมการหา และสั่งซื้อภาพยนตร์ต่างประเทศจากร้านจำหน่ายวีดีโอ

การได้ชมภาพยนตร์จากหลากหลายประเทศ เป็นการตอบสนองความต้องการด้านการศึกษาของผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสด้วย เนื่องจากผู้ชมจะได้เห็นวิถีคิด วิธีการเล่าเรื่องราวถึงภาพสะท้อนวัฒนธรรมของบริบทสังคมจากภาพยนตร์ด้วย

2.5 โปสเตอร์หรือใบปิดภาพยนตร์

ใบปิดภาพยนตร์ หรือโปสเตอร์ภาพยนตร์ จะมีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแสในแง่การดึงดูดความสนใจให้อยากชมภาพยนตร์ในครั้งแรก เนื่องจากผู้ชมจะได้ข้อมูลของแนวของภาพยนตร์ สัญชาติของภาพยนตร์ ผู้กำกับ นักแสดง ตลอดจนรางวัลที่ภาพยนตร์ได้รับ ทำให้เพิ่มความอยากชมภาพยนตร์มากขึ้น

“ใบปิดที่มีผลให้อยากดู คือใบปิดที่ต้องตีความได้ เหมือนอย่างหนังสือเดนที่ได้ออสการ์ ปีนี้ เป็นใบปิดที่สื่อและมีความหมาย และพูดถึงเรื่องที่ดีเรา แต่ทำหนังออกมานุ่มนวลอย่าง *exotica* โดยสื่อที่ใช้ เรารู้ว่าโคจรประมาณหนึ่ง และผู้กำกับคนนี้ก็เดาได้ว่า หนังจะประมาณไหน”

(ศรินิธิ สุวรรณศักดิ์, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

โปสเตอร์หรือใบปิดภาพยนตร์ที่ผู้ชมสนใจ คือใบปิดภาพยนตร์ที่อยู่หน้าโรงภาพยนตร์, ใบปิดภาพยนตร์ที่ติดอยู่บนกล่องวิดีโอ เป็นต้น

2.6 เครดิตที่ภาพยนตร์ได้รับ

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแสจะติดตามการประกาศรางวัลภาพยนตร์ต่าง ประเทศที่มีชื่อเสียง เช่น งานประกาศรางวัลออสการ์ งานประกวดภาพยนตร์ลูกโลกทองคำ งานเทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์ เวนิซ โตรอนโต ซันแดนซ์ เบอริลิน แต่เครดิตหรือรางวัลที่ภาพยนตร์ได้รับ ไม่มีผลต่อการอยากชมภาพยนตร์นอกกระแสเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ชมกลุ่มนี้ ไม่ได้ให้ค่ากับเครดิตรางวัลภาพยนตร์ต่างๆ เพราะการตัดสินใจชมภาพยนตร์จะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ มากกว่า

ขณะที่กลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแสอีกกลุ่มหนึ่ง ระบุว่า สนใจ และพยายามติดตามชมภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ เพื่อต้องการทราบ และสำรวจว่า ภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลนั้นเป็นภาพยนตร์ประเภทและแนวใด แต่ไม่ได้เชื่อว่าภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลจากงานประกวดภาพยนตร์จะเป็นภาพยนตร์ที่ดี

โดยรางวัลจากการประกวดภาพยนตร์ที่ผู้ชมให้ความสนใจ คือการประกวดภาพยนตร์จากเทศกาลที่ฉายภาพยนตร์นอกกระแส มากกว่า การประกวดภาพยนตร์ของภาพยนตร์ในกระแสอย่าง ฮอลลีวูด

“หนังสือขอลี้วี๊ด อย่างซันแดนซ์ อวอร์ด หนังสือเทศกาลเมืองคานส์ เทศกาลที่เบอร์ลิน เวนิซ จะจำไม่ได้ แต่เวลาไปซื้อ ถ้ามีช้อปาล์ม ก็จะไปดู ก็มีน้ำหนักเพิ่มขึ้นว่า อย่างน้อย หนังสือแบบนี้ผ่านตาคนจำนวนหนึ่งแล้วเขาชื่นชอบ”

(ทรงยศ แวงหงษ์, สัมภาษณ์, 24 กันยายน 2545)

“ถ้าหนังได้รางวัล 3 เทศกาลนี้จะไปดู คานส์ เวนิซ ไตรอนโต เพราะประเมินจาก 10 ปีที่ผ่านมา มาตรฐานสูง แม้ว่าคานส์จะมีธุรกิจมากพอสมควรในการเอาหนังอื่นไปโปรยหน้า แต่ที่จะไม่สนใจเลย คือออกสการ์ เพราะคือการทำธุรกิจ”

(นันทขว้าง สิริสุนทร, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545)

นอกจากนี้ ผู้ชมยังระบุว่า รางวัลของภาพยนตร์ไม่ได้มีผลในทางตรงต่อความสนใจชมภาพยนตร์ แต่มีผลในทางอ้อมในแง่ที่ทำให้ทราบข้อมูลของภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลมากขึ้น เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์มากขึ้น จึงทำให้อยากชมภาพยนตร์เรื่องนั้นมากขึ้น

“อย่างหนังรางวัล ชาวจะเข้ามาเยอะ เราารู้สึกว่า ไม่ได้ก็ไม่ได้ แต่ถ้ารางวัลไม่น่าเชื่อถือก็ไม่ดู รางวัลคงไม่มีผล คือรางวัลทำให้ชาวเยอะมากกว่า ถ้าข้อมูลเยอะยืนยันว่าดี ก็อยากดู”

(ทรงพล วงษ์คนดี, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545)

“ข่าวสารที่ออกมา มันเหมือนผลไม้ อย่างหนังที่ได้รางวัลมาแล้ว เหมือนผลไม้คัด เราอยากลอง ว่ามันดีจริงมั๊ย แต่บางครั้งหนังรางวัลก็ไม่ได้ตรงใจเราทุกเรื่อง”

(รัตติกรณ์ สังข์บุญลือ, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2545)

เครดิตของภาพยนตร์อาจจะมีอิทธิพลในส่วนช่วยตัดสินใจในการชมภาพยนตร์ ของกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ทั่วไป แต่สำหรับกลุ่มผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ชมที่ชมภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก เครดิตของภาพยนตร์เป็นเพียงปัจจัยหนึ่ง ที่ผู้ชมใช้หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแสเท่านั้น

3. ปัจจัยด้านคำแนะนำจากบุคคลอื่น

3.1 บทวิจารณ์ภาพยนตร์

จากการศึกษาพบว่า ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส ไม่ได้ติดตามบทวิจารณ์ภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ และบทวิจารณ์ รวมถึงภาพยนตร์ที่นักวิจารณ์แนะนำไม่ได้มีผลในทางตรงต่อการกระตุ้นให้ไปชมภาพยนตร์นอกกระแส เพราะกลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแสไม่เชื่อถือตามบรรทัดฐานของนักวิจารณ์ และไม่ต้องการการชี้แนะจากนักวิจารณ์ภาพยนตร์ โดยจะตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแสตามความเชื่อส่วนตัวมากกว่า

“ผมหลีกเลี่ยงการอ่านบทวิจารณ์ ด้วยความรู้สึกอย่างหนึ่งคือ บทวิจารณ์บ้านเรามีความสร้างสรรค์เป็นตัวของตัวเองน้อยเกินไป นักวิจารณ์ได้รับอิทธิพลจากนักวิจารณ์คนอื่น ๆ โดยเฉพาะยักษ์ใหญ่ก็ไปอ่านของเขามา โดยเฉพาะจากโลกตะวันตก ในแง่หนึ่งการที่เรารีวิวหนังต่างประเทศในเมืองไทย เราห่างไกลจากข้อมูลที่เป็น source เบื้องหลังการถ่ายทำ ฉะนั้นเราก็จะไปหาข้อมูลเหล่านั้น แล้วเราจะติดกับ เราไปได้ พรรคนะเขามาด้วย นักวิจารณ์บ้านเราไม่มีความสดใหม่ในการดูหนังสักเรื่อง แล้วค่อยๆ คิดไป เราได้แง่มุมอะไรก็ได้ไม่เห็นแปลกอะไร ผมเชื่อว่าคนในโรงหนังดูหนังด้วยกัน ความยาวประมาณ 2 ชั่วโมง ทุกคนมาจากมุมมองที่ต่างกัน แต่แต่ละคนมีมุมมองของตนเอง และสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ที่จะนำมาแลกเปลี่ยนกัน”

(ทองยศ แวงหงษ์, สัมภาษณ์, 24 กันยายน 2545)

“ไม่อ่านบทวิจารณ์ ผมว่านักวิจารณ์เมืองไทยไม่มีคุณภาพ เขาเป็นการ preview ไม่ใช่ critic แล้วมาเล่าเรื่องย่อ ซึ่งมันไม่ใช่ เราไม่อ่าน ถ้าอ่านก็อ่านจากอินเทอร์เน็ต อย่าง imdb.com โหวตจากคนที่ไปดู ดูเป็นพันๆ คน แล้วมาเฉลี่ยได้ 6.8 ผมเข้าเว็บนี้บ่อย จนมี literacy จนคิดว่าโอเค ถ้ามีคนโหวตเยอะๆ แล้วดาวเยอะ ก็พอเชื่อได้ แต่ถ้าโหวตร้อยกว่าคน แล้วดาวเยอะก็ยังไม่เชื่อ”

(วุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2545)

จากการศึกษาายังพบว่า แม้กลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแส จะไม่เชื่อถือ และไม่ให้ความสำคัญกับบทวิจารณ์ภาพยนตร์โดยเฉพาะบทวิจารณ์ภาพยนตร์ในประเทศ ในแง่ของการกระตุ้นให้อยากไปชมภาพยนตร์นอกกระแสในทางตรง แต่ในทางอ้อมกลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแสยังติดตามการอ่านบทวิจารณ์ภาพยนตร์บ้าง ตามหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และเว็บไซต์ทั้งในและ

ต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงข้อเท็จจริง หรือรายละเอียดเกี่ยวกับภาพยนตร์ เพื่อเปรียบเทียบความคิดของตนเองกับนักวิจารณ์ ฉะนั้น เนื้อหาของบทวิจารณ์ที่กลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแสสนใจ จึงเป็นเนื้อหาที่เป็นข้อมูล ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับภาพยนตร์ ไม่ใช่เนื้อหาที่เป็นมุมมอง หรือคำแนะนำของนักวิจารณ์

“คุณอาจจะบอกได้ว่า ผู้กำกับคนนี้มีผลงานอะไรบ้าง แล้วเรื่องราวเป็นยังไง ความสวยงามของหนังอยู่ที่ตรงไหน แต่อย่าให้ได้ยินว่าหนังไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ อย่างโอสุเนีย คนจะบอกว่า หนังอะไรก็ไม่ว่า โคตรน่าเบื่อ ผมก็อ่านแต่ผมไม่เชื่อ เพราะหนังมันมีเสน่ห์ของมันอีกอย่างหนึ่ง คนหนึ่งคิดอย่าง อีกคนคิดอีกแบบ ผมอ่านบทวิจารณ์แล้วเอาอารมณ์เอามาเปรียบเทียบกับความคิดตัวเอง แต่ไม่ได้เอามาเป็นบรรทัดฐาน”

(ปัญญาพงษ์ คงคาน้อย,สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2545)

“ไม่ค่อย เรื่องย่อไม่ยักอ่าน พอดูจบแล้วอยากอ่าน ว่าเค้าเห็นอะไรแตกต่างจากเรามากกว่าเราลึกกว่าเรา”

(ดวงพร เมธสวัสดิ์,สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

“ส่วนตัวไม่เชื่อบทวิจารณ์ แต่บทวิจารณ์ แต่บทวิจารณ์ทำให้เราคิดต่อมา อย่างที่บอกว่าคุณก็ไปดูว่านี่หรือคือหนังที่ดีของเขา อย่างน้อยที่สุดคือมีหลักที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานให้ดู”

(สุภาพ หริมเทพาธิป,สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2545)

“บทวิจารณ์ที่ค่อนข้างมีผล คือบทวิจารณ์ที่ทำให้เรารู้ว่า หนังมีคุณค่าเพราะอะไร บทวิจารณ์มีหลายลักษณะ คือลักษณะที่หนึ่ง คือหนังเรื่องนี้ล้มเหลวด้านโน้น ประสบความสำเร็จด้านนี้ บทวิจารณ์แบบนี้จะไม่มีผล แต่ถ้าเป็นบทวิจารณ์ที่บอกว่า ลองสังเกตตรงนี้ว่า ใส่เข้ามาเพื่ออะไร หรือบทวิจารณ์เกี่ยวกับหนังประวัติศาสตร์ แล้วเล่ารายละเอียดของประวัติศาสตร์ทำให้เราดูหนังสนุกขึ้น อย่างเราดูหนังเรื่อง robinhood แล้วมีพูดว่า robinhood สร้างมาก็อ้อ แล้วแต่ละตอนตีความ robinhood อย่างไร จะทำให้เราดูหนังสนุกขึ้น ตอนนี้อ่านหนังสือของเมืองนอก งานที่อ่านจะบอกภาพรวมคร่าวๆ ว่าเป็นอย่างไร”

(ทรงพล วงษ์คนดี,สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545)

“บทวิจารณ์ไม่ควรชักจูงคนไปดู แต่ควรเสนอแง่มุมบางอย่างเกี่ยวกับหนัง หมายความว่า ทำหน้าที่ให้แง่มุมที่น่าสนใจกับคนอ่าน แต่ไม่ได้ทำหน้าที่ว่าต้องดู ต้องไม่ดู เพราะบางทีเราดูสิ่งที่เค้าคิดเกี่ยวกับหนัง คนที่เชื่อถือคือ พอลลิน เคล ของ newyork times ไม่ค่อยทำงานแล้ว ริชาร์ด พอลลิส ของ times, Roger ebert กำลังดัง เขียนใน Chicago times”

(นันทขว้าง สิริสุนทร, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545)

“บทวิจารณ์โดยมากจะเสพติด Roger Ebert เสพติดมาก ทำให้หนังอยากดู อย่างของคนไทยก็อ่านแต่ไม่เชื่อ เชื่อตัวเอง ถ้าอยากดู No Matter What ชั้นก็จะไปดู แล้วค่อยมาอ่านพรีวิวหลังจากดู เพราะถ้าอ่านพรีวิวก่อนไปดูหนังจะทำให้เราคาดหวังกับหนังมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ทำให้เราเสพหนังไม่เต็มที่ แต่เราสามารถหาข้อมูลพื้นฐานได้ ใครทำใครแสดง ใครเขียนบท พลั๊ตย่อๆ เป็นยังไง แต่ถ้าพูดถึงพรีวิว 90 เปอร์เซนต์จะอ่านหลังจากไปดู”

(ชูศรี งามประเสริฐ, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

“บทวิจารณ์บางครั้งทำให้เราสะกิดใจ อย่างหนังบางเรื่องเราไม่เคยสนใจเลย แต่พออ่านบทวิจารณ์แล้ว ไม่ใช่เขาวิจารณ์ดี แต่ให้ข้อมูลบางอย่างที่น่าสนใจ ก็อาจทำให้อยากดูบ้าง เดี่ยวนี้ก็จะอ่านตามหนังสือหนังทั่วไป อ่านสแกน ไม่ได้อ่านของใครเป็นพิเศษ หรือเป็นข้อมูลแปล บทวิจารณ์ของเมืองนอกมีหลายแบบ มีพวกที่บอกว่าตัวเองคิดยังไง จนถึงพวกที่มีข้อมูลเยอะมาก พอพ้นช่วงที่อ่านรีวิว เราก็เริ่มดูวิเคราะห์เจาะลึก ดูข้อมูล context ของหนัง มันก็ทำให้ดูหนังเรื่องนั้นได้สนุกขึ้น ดูได้ลึกซึ้งขึ้น”

(ชลิดา เอื้อบำรุงจิต, สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2545)

บทวิจารณ์ภาพยนตร์โดยทั่วไปทำหน้าที่ 3 แบบ คือ ทำให้ผู้ชมรู้จักภาพยนตร์, ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์ในแง่มุมต่างๆ และ ประเมิน หรือแนะนำ ภาพยนตร์ ว่าควรชมหรือไม่ โดยบทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่ผู้ชมที่เป็นกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสให้ความสนใจ คือ บทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่ให้ข้อมูลต่างๆ ไป เกี่ยวกับภาพยนตร์ เนื่องจากผู้ชมจะได้ใช้ข้อมูลเหล่านี้หาความรู้เกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องนั้น ขณะที่บทวิจารณ์ที่ทำหน้าที่แนะนำ หรือ ประเมินภาพยนตร์เรื่องต่างๆ จะไม่มีอิทธิพลในการจูงใจให้ผู้ชมกลุ่มนี้เชื่อ และชมหรือไม่ชม ภาพยนตร์ตามคำแนะนำ เนื่องจากผู้ชมกลุ่มนี้จะเชื่อการตัดสินใจของตนเอง มากกว่าการตัดสินใจของนักวิจารณ์

3.2 คำแนะนำจากบุคคลอื่น

คำแนะนำจากบุคคลอื่น หมายถึง คำแนะนำของบุคคล ที่มีผลให้ผู้ชมกลุ่มนี้ตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแส ซึ่งจากการศึกษาพบว่า คำแนะนำจากบุคคลอื่น ไม่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ของผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส เพราะผู้ชมกลุ่มนี้จะตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแสด้วยตัวเอง

ขณะที่คำแนะนำจากบุคคลที่รู้จัก ที่เป็นบุคคลที่ชื่นชอบภาพยนตร์ประเภทเดียวกัน และมีรสนิยมการชมภาพยนตร์แบบเดียวกัน จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแสมากขึ้น

“คำแนะนำที่บอกแค่ให้ไปดู ไม่มีผล ไม่ว่าจะใคร พวกปากเปล่าไม่มีใครมีผล ไม่ว่าจะ เป็นเพื่อนที่ไว้ใจ เชื่อในรสนิยม ส่วนมากผมชอบฟังว่า มันน่าดูยังไงแล้วไปหาเอา”

(ทรงพล วงษ์คนดี, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545)

“ก็ต้องเป็นในหมู่เพื่อน ที่แนะนำว่าต้องดู ขึ้นอยู่กับว่าคนนั้นมีเครดิตที่เราเชื่อถือได้แค่ไหน ถ้าคนนั้นมี taste ประมาณเรา เรา รู้สึกว่าต้องดู หนึ่งก็บวก สามดาวไปแล้ว ไปยีนรอ แต่ ถ้าแบบใครก็ไม่รู้ แล้วหนังที่เขาชอบเป็นหนังที่เราเกลียดมาก เราก็ไม่ดู เพราะหนังที่เขาชอบดูต้องไม่ใช่ทางเราแน่ๆ เลย”

(ชลิดา เอื้อบำรุงจิต, สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2545)

จากที่กล่าวในบทที่แล้วว่า ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส มีพฤติกรรมแลกเปลี่ยน ข้อมูลความคิดเห็น กับกลุ่มเพื่อน หรือ คนที่ชอบชมภาพยนตร์แบบเดียวกัน ทำให้เกิดเครือข่ายของผู้ที่ชอบชมภาพยนตร์แบบเดียวกันขึ้น ดังนั้นหากผู้ที่มีรสนิยมการชมภาพยนตร์แบบเดียวกัน แนะนำให้ผู้ชมกลุ่มนี้ชมภาพยนตร์ คำแนะนำเหล่านี้ก็จะมีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์

แรงจูงใจให้ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสกลุ่มนี้ ติดตามภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ทำให้ผู้รับสารมีพฤติกรรมแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสจากสื่อมวลชนด้วย

1.2 เป็นผู้ติดตามเฉพาะภาพยนตร์นอกกระแส

คุณลักษณะของผู้ชมภาพยนตร์ที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสอีกกลุ่มหนึ่งที่พบจากการศึกษาคั้งนี้คือ ผู้ชมที่ชมเฉพาะภาพยนตร์นอกกระแส โดยไม่ชมภาพยนตร์ในกระแสเลย ผู้ชมที่อยู่ในประเภทนี้มี 1 คน คือคุณสมารถ อิมขำ อายุ 38 ปี ประกอบอาชีพ นักแปลอิสระ

อาชีพของคุณสมารถ อิมขำคือการแปลบทภาพยนตร์ให้ร้านแว่นวีดีโอ ทำให้คุณสามารถอิมขำ มีโอกาสได้ชมภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก โดยใน 1 เดือน จะชมภาพยนตร์ประมาณ 50 เรื่อง ทั้งนี้คุณสามารถ อิมขำชมภาพยนตร์เป็นอาชีพ แต่ก็ทำให้ได้รับความบันเทิง และผ่อนคลายจากภาพยนตร์ด้วย

ความสนใจชมภาพยนตร์นอกกระแสของผู้ชมท่านนี้ เริ่มจากการชมภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแสจากโทรทัศน์ ซึ่งมีทั้งภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดเก่า และการชมภาพยนตร์ในกระแสในโรงภาพยนตร์ทั่วไป เมื่อชมภาพยนตร์จำนวนมาก ทำให้เริ่มเบื่อความซ้ำซากจำเจของภาพยนตร์ในกระแส จึงเริ่มชมแต่ภาพยนตร์นอกกระแสเพียงอย่างเดียว

โดยสาเหตุที่ไม่ชมภาพยนตร์ในกระแสเลย เนื่องจาก การรับรู้ว่าคุณภาพในกระแสไม่ได้ตอบสนองความต้องการด้านบันเทิง หรือการศึกษาหาความรู้ในภาพยนตร์เลย ผู้รับสารท่านนี้จึงไม่เลือกที่จะเปิดรับภาพยนตร์ในกระแส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเปิดรับข่าวสาร ที่กล่าวว่า ผู้ชมจะเลือกเปิดรับสารที่สนองต่อความต้องการของตนเองเท่านั้น

ขณะที่ภาพยนตร์นอกกระแสที่ติดตามชมเป็นประจำ คือภาพยนตร์เก่า ภาพยนตร์คลาสสิก ทั้งนี้เนื่องมาจากรสนิยมส่วนบุคคล และสภาพแวดล้อม มีส่วนผลักดันให้ผู้ชมมีรสนิยมชอบภาพยนตร์คลาสสิก กล่าวคือ ผู้ชมท่านนี้เคยชมภาพยนตร์คลาสสิกตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้ได้เห็นเทคนิค วิธีการนำเสนอ ที่แตกต่างไปจากภาพยนตร์ในกระแส จึงสนใจและติดตามศึกษามาตลอด ขณะที่อาชีพการทำงานของคุณสมารถ อิมขำ ยังเป็นอาชีพแปลบทภาพยนตร์ โดยรับผิดชอบส่วนที่เป็นภาพยนตร์คลาสสิก ทำให้เปิดรับและได้ศึกษาภาพยนตร์ประเภทนี้อย่างลึกซึ้งมากกว่าภาพยนตร์ประเภทอื่นๆ โดยแนวภาพยนตร์ที่คุณสมารถ อิมขำ ชอบ และติดตามเป็นประจำ มีหลายแนว ได้แก่ ภาพยนตร์ตลก ภาพยนตร์เพลง ภาพยนตร์สงคราม

“หนังนอกกระแสมันจะเริ่มตอนที่เก็บวีดีโอ ประมาณ 23-24 ตอนนั้นหนังหายาก เพราะร้านที่มีขาย ก็จะมี เอวีเอส ที่จริงเอวีเอสราคาแพงแต่จะมีช่วงที่ลดราคา ช่วงนั้นจะเป็นยุค

ทองของคนที่ยี่นน้อยหยอยน้อย จะได้รู้จักหนังของผู้กำกับ ชอง ลุค โกดาร์ พวกเขาทุกไฟต์ พวกหนังนิวเวฟ หนังผู้กำกับรุ่นใหญ่กว่า พวก ชอง เรอนัวร์ ผู้กำกับเยอรมันก็แล้วแต่ เผลอในตอนที่มันมีหนังสือหนัง หนังสือและวีดีโอ แล้วก็พัฒนามาเป็นฟิล์มวีว แล้วสตาร์ พิคส์เขาก็มีส่วนสนับสนุน พวกนี้มีข่าวคราวมีการแจ้งการฉายเทศกาลหนัง ช่วงนั้นมีเวลา เจียดไปดูบ้างก็ไป พวกเกอเธ่ อาเลียอง ฟรองเซ่ ก็จะวนเวียนอยู่ แล้วหนังโรงเราจะเริ่มเล็กลง ดูหนังที่เราเริ่มจับทางถูก เราเริ่มดูหนังไม่ได้ดูที่แนว แต่ดูจากงานของผู้กำกับ ว่างานของผู้กำกับคนไหนน่าสนใจ เราเริ่มมีสโคป สโคปมันเริ่มแคบลง คราวนี้พอเวลาดูหนังก็จะง่ายขึ้น เรื่องเก็บวีดีโอก็เหมือนกัน”

(สามารถ อิมขำ, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2545)

ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้ชมภาพยนตร์นอกกระแส คือ ผู้กำกับภาพยนตร์ เนื่องจากคุณ สามารถ อิมขำเป็นผู้ที่ชื่นชอบภาพยนตร์คลาสสิก ซึ่งผู้กำกับภาพยนตร์ประเภทนี้ จะมีผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทำให้ผู้ชมท่านนี้ จะพิจารณาปัจจัยด้านผู้กำกับเป็นสำคัญ

เมื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการชม พบว่า นอกจากจะชมภาพยนตร์นอกกระแสแล้ว ยังชมจากวีดีโอเพียงช่องทางเดียว โดยจะไม่มีพฤติกรรมไปชมภาพยนตร์ที่สถาบันวัฒนธรรม และโรงภาพยนตร์เลย เนื่องจากผู้ชมเห็นว่า ภาพยนตร์ที่ฉายตามสถาบันวัฒนธรรม หรือโรงภาพยนตร์ต่างๆ ไม่มีความน่าสนใจ เพราะเป็นภาพยนตร์ที่ผู้ชมเคยชมมาหมดแล้ว

“ตอนนี้ไม่ได้ไปดูที่อื่น เพราะรู้สึกจะเริ่มจะตัน เมื่อก่อนตามเทศกาลเราจะตามดูแต่หนังเก่า กับหนังที่น่าสนใจ พรรคหลังหนังเริ่มนิ่ง ความน่าสนใจลดน้อยลง หนังเก่าที่เคยฉายเมื่อก่อน มันกลับมาฉายอีก ซึ่งเราเคยดูหมดแล้ว วนเวียนอยู่อย่างนี้ ไม่เหมือนเมื่อก่อนที่เกอเธ่เคยจัดเทศกาลหนังของฟาสบินเดอร์ วิม เวนเดอร์ เป็นcross culture ของฮอลลีวูดกับยุโรป มันน่าสนใจในตอนนั้น ตอนนี้มีหลายองค์กรที่ทำอยู่ สโคปมันวนเวียน บางครั้งน่าสนใจมั่ง ไม่น่าสนใจมั่ง อีกร่างสภาพเศรษฐกิจมันไม่ดี สถาบันต่างๆ งบก็ค่อนข้างจะเซฟขึ้น มันก็เลย ความน่าสนใจของตัวเองหนังเริ่มลดลงตามเศรษฐกิจ”

(สามารถ อิมขำ, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2545)

ปัจจัยสำคัญที่ผู้ชมชมเพียงภาพยนตร์นอกกระแส โดยไม่เลือกชมภาพยนตร์ในกระแสเลย อยู่ที่ตัวภาพยนตร์ โดยผู้ชมไม่ต้องการชมภาพยนตร์ที่เคยชมมาแล้ว ไม่ต้องการชมภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่มีการนำเสนอเนื้อหาเป็นสูตรสำเร็จ เพราะภาพยนตร์ลักษณะดังกล่าวไม่ได้ตอบ

สนองความต้องการของผู้ชมเพื่อความบันเทิง หรือเพื่อการศึกษา ผู้ชมจึงเลือกชมเพียงภาพยนตร์นอกกระแสเท่านั้น

พฤติกรรมแสวงหาข่าวสาร เปิดรับ และติดตามสื่อมวลชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์ของกลุ่มผู้ชมที่มีคุณลักษณะชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส

พฤติกรรมแสวงหาข่าวสาร ก่อนชมภาพยนตร์

ผู้รับสารแต่ละคนที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส มีความต้องการ และวิธีการเปิดรับเนื้อหา หรือติดตามสื่อมวลชนต่างกัน เนื่องจากผู้รับสารแต่ละคนมีคุณลักษณะ ที่มาของความสนใจ และแรงจูงใจให้ติดตามชมภาพยนตร์แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้ ทำให้ระดับความต้องการแสวงหาข่าวสาร ก่อนชมภาพยนตร์แตกต่างกันด้วย จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ชมกลุ่มนี้มีพฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารก่อนชมภาพยนตร์ที่ไม่เท่ากัน เพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกัน โดยแบ่งได้เป็น

พฤติกรรมที่แสวงหาข่าวสารเพื่อต้องการทราบเพียงข้อมูลเบื้องต้นของภาพยนตร์
พฤติกรรมที่แสวงหาข่าวสารเพื่อต้องการทราบรายละเอียดของภาพยนตร์

พฤติกรรมที่แสวงหาข่าวสารเพื่อต้องการทราบเพียงข้อมูลเบื้องต้นของภาพยนตร์

ผู้ชมกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ติดตามทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส จึงมีพฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส โดยแหล่งที่ใช้ติดตามภาพยนตร์ในกระแส ได้แก่

สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ คอลัมน์ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ , นิตยสารภาพยนตร์ ได้แก่ นิตยสารเอนเตอร์เทน สตาร์พิคส์ ซีเนแม็ก ไปโอสโคป, แผ่นพับ โบปลิว บ่ายประชาสัมพันธ์ ภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ต่างๆ

สอบถามผู้ที่รู้จัก ได้แก่ เพื่อนฝูงที่มีรสนิยมการชมภาพยนตร์เหมือนกัน

อินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ของโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ, เว็บไซต์เกี่ยวกับภาพยนตร์

(bangkokcinema.com, pantip.com)

ขณะที่การแสวงหาข่าวสารของภาพยนตร์นอกกระแสของผู้ชมกลุ่มนี้ จะมีการใช้แหล่งข้อมูล ที่เหมือน และแตกต่างไปจาก การแสวงหาข้อมูลของภาพยนตร์ในกระแส ได้แก่

สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ นิตยสารเอนเตอร์เทน สตาร์พิคส์ ซีเนแม็ก ไปโอสโคป ปีเค

สอบถามผู้ที่รู้จัก ได้แก่ เพื่อนฝูงที่มีรสนิยมเหมือนกัน และผู้ที่ชมภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ, เจ้าของร้านวิดีโอภาพยนตร์นอกกระแส (ร้านแว่นวิดีโอ, ร้านเพมท่าพระจันทร์)

อินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ภาพยนตร์ (popcorn.com, pantip.com)

ร้านแว่นวิดีโอ ด้วยการดูรายชื่อวิดีโอในร้าน, สำรวจวิดีโอในร้าน และถามเจ้าของร้านถึงภาพยนตร์ที่น่าสนใจ

ร้านเพมท่าพระจันทร์ ด้วยการดูรายชื่อวิดีโอในร้าน, สำรวจวิดีโอในร้าน และถามเจ้าของร้านถึงภาพยนตร์ที่น่าสนใจ

การแสวงหาข่าวสารจากแหล่งข้อมูลเหล่านี้ของผู้รับสาร เพื่อตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารของผู้รับสาร โดยทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ผู้รับสารกลุ่มนี้ต้องการทราบเฉพาะข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาพยนตร์ ได้แก่ ในช่วงเวลานี้มีภาพยนตร์เรื่องใดที่ให้ชมบ้าง, เป็นภาพยนตร์ที่มีแนวหรือเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร เป็นภาพยนตร์จากประเทศใด ผู้กำกับหรือนักแสดงเป็นใครบ้าง จุดเด่นของภาพยนตร์คืออะไร แล้วผู้ชมจึงตัดสินใจชมภาพยนตร์

พฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารของผู้ชมกลุ่มนี้ จึงเป็นเพียงการหาข้อมูลทั่วไปของภาพยนตร์เท่านั้น เพราะผู้ชมกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีความต้องการชมภาพยนตร์เพื่อการพักผ่อน ผ่อนคลาย จึงไม่ต้องการการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของภาพยนตร์ในเชิงลึกมากนัก เพราะคิดว่าข้อมูลไม่ได้มีความสัมพันธ์กับการชมภาพยนตร์ให้สนุก ยิ่งถ้าทราบข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์มาก ยิ่งทำให้เสียอรรถรสในการชมภาพยนตร์

“ปกติจะดูอย่างเดียว จะไม่ศึกษาเนื้อเรื่องก่อน เป็นคนที่ไม่ชอบจะรู้เรื่องก่อน เพราะไปดูจะรู้สึกว่ามันไม่ได้ตอบสนองความรู้สึกตรงนั้น เพราะการที่ได้ยินอะไรมา มันมีผลต่อการดู ซึ่งจริง ๆ พี่ชอบการไปลุ้น ก็อาจจะมีการอ่านก่อนหน้าเข้า ว่าเป็นหนังประมาณไหน แล้วก็ดูว่าหนังได้รางวัลที่ไหนมา ดูจากโปสเตอร์หนัง”

(รัตติกอณ์ สังข์บุญลือ, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2545)

“ไม่ชอบอ่านเรื่องย่อก่อน มันเป็นการดีที่ไม่รู้อะไรเกี่ยวกับหนังเรื่องนั้นเลย ดูไปแล้วครึ่งเรื่องแล้วมีสัตว์ประหลาดโผล่มา เราจะงงว่าเป็นหนังสัตว์ประหลาดหรือ มันสนุกกว่าถ้าไม่มีข้อมูล เข้าไปโรงหนังมีดี ๆ มีแต่เค้ากับเราเท่านั้นเอง ล่าสุดดู Spy Kids ภาคสอง

สัตว์ประหลาดตัวแรกโผล่มา ก็นี่กว่าเป็นหนังสือสัตว์ประหลาดหรือเนี่ย สบายคิดเป็นหนังสือวิทยาศาสตร์ไทยเทค ผ่านไปครึ่งเรื่องดู แล้วดีใจ สนุก ที่มาได้เจอ”

(ดวงใจ เมธสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

“ปกติดูหนัง จะชอบแบบที่ไม่ต้องรู้อะไรเกี่ยวกับหนังเลย อย่างเรื่อง *The great expectation* ที่เรารู้มาก่อนว่า หนังมีแต่สี่เขียว ถ้าเรารู้ เราไปดู เราก็จะโฟกัสตรงนี้ ทำให้เราอาจลืมอะไรไป ทำให้อาจไม่สนุกกับมัน”

(โสภณา เชาวีวัฒนกุล, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

“เมื่อก่อนอาจจะเคยหาข้อมูลบ้าง แต่หลังๆ ไม่ อย่างหนังเทศกาลหลังๆ นี่ไม่รู้เลย จะดูแล้วไม่รู้ว่าเรื่องอะไรเลย เพราะจองแล้วต้องดูเลย มันมีรอบก็ดู แค่อ่านพล็อตเรื่องย่อสองบรรทัด เช่น เด็กกับการผจญภัยในโลกที่ไม่เคยเห็น ก็เออเข้าไปดู แต่หลังๆ ยังไม่รู้เลยเรื่องอะไร มีรอบก็ดู”

(สุภาพ หริมเทพาธิป, สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2545)

ผู้ชมกลุ่มนี้มีการเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งข้อมูลของทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส โดยเลือกเปิดรับข่าวสารจากหลายช่องทาง ขณะที่ข้อมูลที่ผู้ชมต้องการ ผู้ชมกลุ่มนี้ต้องการเพียงข้อมูลทั่วไปของภาพยนตร์ ไม่ต้องการข้อมูลที่ลึกซึ้ง เพราะต้องการตีความภาพยนตร์ด้วยตนเองโดยไม่ให้ข้อมูลที่มากเกินไปมาเป็นตัวทำลายอารมณ์ในการชมภาพยนตร์ การเปิดรับสื่อของผู้ชมกลุ่มนี้สอดคล้องตามแนวคิดของ McQuail (1994) ที่กล่าวว่า การแสวงหาข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ในที่นี้ เมื่อผู้ชมต้องการชมภาพยนตร์เพื่อความบันเทิง จึงต้องการได้รับความบันเทิงจากการเข้าไปชมภาพยนตร์เพียงอย่างเดียว ข้อมูลที่ผู้ชมกลุ่มนี้ต้องการจึงเป็นข้อมูลเบื้องต้นของภาพยนตร์ เพื่อให้ตัดสินใจว่าจะเลือกชมภาพยนตร์เรื่องใดเท่านั้น

พฤติกรรมที่แสวงหาข่าวสารเพื่อต้องการทราบรายละเอียดของภาพยนตร์

ผู้ชมกลุ่มนี้ เป็นผู้ชมที่ชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส โดยมีต้องการชมภาพยนตร์เพื่อเป็นการศึกษา หาความรู้จากภาพยนตร์ด้วย จึงมีการทำการบ้านเกี่ยวกับภาพยนตร์ ด้วยการหาข้อมูลเชิงลึกของภาพยนตร์ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต ความคิดเห็นของนักวิจารณ์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลก่อนจะไปชมภาพยนตร์

แหล่งที่ผู้ชมกลุ่มนี้ใช้หาข้อมูลเป็นประจำ ได้แก่ บทความในคอลัมน์ภาพยนตร์ที่ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน และนิตยสารภาพยนตร์ เช่น คอลัมน์มูมมอง เจียนคาบเส้น และตอบจดหมาย ของนรา ที่ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ซึ่งบทความของนรา มีเนื้อหาเป็นการให้ข้อมูลของภาพยนตร์ทั่วไป การตอบจดหมายของผู้ชมภาพยนตร์ และวิจารณ์ภาพยนตร์ นอกจากนี้ยังมีนิตยสารภาพยนตร์อื่นๆ ได้แก่ นิตยสารสตาร์พิคส์ เอนเตอร์เทน ไบโอสโคป เป็นต้น ซึ่งบทความในหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร จะมีรายละเอียดเกี่ยวกับภาพยนตร์ที่กำลังเข้าฉาย เนื้อเรื่องย่อของภาพยนตร์ ดารานักแสดง และเบื้องหลังการผลิตภาพยนตร์

นอกจากบทความในหนังสือพิมพ์ และนิตยสารแล้ว แหล่งข้อมูลที่ผู้ชมภาพยนตร์ใช้หาข้อมูลภาพยนตร์เป็นประจำอีกอย่างหนึ่งคือ การค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยผู้ชมกลุ่มนี้ระบุว่า ตามปกติจะอ่านข้อมูลจากเว็บไซต์ภาพยนตร์ทั้งของในประเทศและต่างประเทศ เว็บไซต์ภาพยนตร์ในประเทศที่ใช้เป็นประจำได้แก่ , ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่รวมกระทู้ เกี่ยวกับภาพยนตร์ ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผู้ที่สนใจภาพยนตร์แหล่งใหญ่แหล่งหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์ภาพยนตร์อื่นๆ เช่น , www.bangkokcinema.com, www.popcorn.com ฯลฯ ก็เป็นเว็บไซต์ที่รวมรายละเอียดของภาพยนตร์ที่เข้าฉาย บทความวิจารณ์ภาพยนตร์ และความรู้ทั่วไปของภาพยนตร์

ขณะที่เว็บไซต์ภาพยนตร์ต่างประเทศก็เป็นแหล่งข้อมูลอีกแหล่งหนึ่งที่ผู้ชมกลุ่มนี้ใช้หาข้อมูลของภาพยนตร์เป็นประจำเช่นกัน เว็บไซต์เหล่านี้ได้แก่ www.imdb.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่เป็นฐานข้อมูลของภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์จากสหรัฐอเมริกา และภาพยนตร์จากประเทศอื่นๆ , www.kfccinema.com เว็บไซต์ที่รวมรายละเอียดของภาพยนตร์ โดยเฉพาะภาพยนตร์เฉพาะกลุ่ม (count film) และภาพยนตร์ในแถบเอเชีย , www.rottentomato.com เว็บไซต์ที่รวมบทวิจารณ์ภาพยนตร์จากทั่วโลก และการให้คะแนนภาพยนตร์จากผู้ชม นอกจากนี้เว็บไซต์เหล่านี้แล้ว ผู้ชมภาพยนตร์ ยังมีการหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ด้วยการค้นหาจากคำสำคัญ (keyword) จากเว็บไซต์ที่มี search engine เช่น www.yahoo.com, www.google.com เป็นต้น

โดยข้อมูลก่อนชมภาพยนตร์ที่คอภาพยนตร์นอกกระแสต้องการทราบ คือ จุดขายของภาพยนตร์ ผู้กำกับภาพยนตร์ รายละเอียดของดารานักแสดง สัญชาติของภาพยนตร์ รวมถึงกระแสตอบรับของภาพยนตร์จากผู้ชมอื่นๆ

“อย่างแรกที่ยากรู้ คือ หนึ่งของใคร ใครเป็นผู้กำกับ แล้วต่อมาจะดูว่า หนึ่งชายอะไร กระแสตอบรับหนังจากนักวิจารณ์ หรือคนที่ไปดูเป็นอย่างไร เพราะจะบอกเราว่า หนึ่งมีความพิเศษตรงส่วนไหน ได้รับการกล่าวขวัญในเรื่องอะไรบ้าง”

(อลงกรณ์ คล้ายสีแก้ว, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2545)

“ก่อนจะดูหนัง เราควรทำการบ้านไปให้มากที่สุด เราควรจะศึกษาผลงานของพระเอก อย่างคนที่พอมีผลงานบ้างแล้ว เราควรอ่านหนังสือดูตามเว็บไซต์ต่างๆ ว่าคนนี้เขาเป็น สไตลไหน เบื้องหลัง (background) เขาเป็นยังไง ให้เรามีข้อมูลดิบ (raw material) มาก ขึ้น ดีกว่าดูๆ ไปดู มันจะรู้เรื่องเหมือนกัน แต่ไม่แน่น อย่างหนังนอกกระแสส่วนใหญ่ จะเป็นผู้กำกับใหม่ (new director) ซึ่งเรามีข้อมูลเกี่ยวกับเขาน้อย ก็ต้องดูแนวของเขา หรือ ว่าดูชื่อเรื่อง หรือดูประเทศ อย่างภาพยนตร์สวีดิช หรืออิหร่าน เพราะถ้ารู้ประเทศก็จะรู้ สไตล หรือเสน่ห์ของเขา”

(ศิโรต อโนมะศิริ, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545)

ผู้ชมภาพยนตร์กลุ่มนี้ ชมภาพยนตร์ในแง่เป็นการศึกษาหาความรู้จากภาพยนตร์ด้วย จึง มีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลข่าวสารก่อนชมภาพยนตร์ โดยจะแสวงหาข้อมูลจากหลายช่องทาง เพื่อให้เข้าใจ และเชื่อว่าชมภาพยนตร์ได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ซึ่งทั้งพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลทั่วไปของภาพยนตร์ และพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลเพื่อให้ทราบรายละเอียดของภาพยนตร์ ล้วนเป็นไปเพื่อการช่วยตีความภาพยนตร์ของผู้รับสาร กล่าว คือ เมื่อผู้รับสารชมภาพยนตร์แล้ว ก็เกิดการตีความตามความพอใจของตน ซึ่งแต่ละคนจะมีการตีความเนื้อหาแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะและประสบการณ์ของตนเอง

พฤติกรรมหลังชมภาพยนตร์

ผู้ชมกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ชมภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส แต่มี พฤติกรรมหลังชมภาพยนตร์ทั้ง 2 ลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ หลังชมภาพยนตร์ในกระแส ผู้ ชมจะไม่มีพฤติกรรมหลังชมภาพยนตร์ใดๆ ขณะที่ หลังชมภาพยนตร์นอกกระแส ผู้ชมมีพฤติกรรม แตกต่างกันไปดังนี้

พฤติกรรมชมซ้ำ

ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสจะมีพฤติกรรมชมภาพยนตร์ซ้ำ ตั้งแต่ชมซ้ำ 1 รอบ หรือ ชมซ้ำหลายรอบขึ้นไป เพื่อตอบสนองความต้องการ 2 ด้าน คือ

ความต้องการด้านความบันเทิง ผู้ชมจะมีพฤติกรรมชมภาพยนตร์เรื่องที่มีความประทับใจซ้ำอีก เพราะยังได้รับอรรถรส และความบันเทิงจากภาพยนตร์เรื่องนั้น เห็นได้จากพฤติกรรมการไปซื้อวีดีโอภาพยนตร์เรื่องนั้นเก็บไว้ แม้จะเคยชมภาพยนตร์เรื่องนั้นแล้วก็ตาม ในกรณีกลับกันมีผู้ชมที่เคยชมภาพยนตร์จากวีดีโอแล้ว และไปชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ซ้ำอีก เมื่อภาพยนตร์เข้าฉาย

“วีดีโอที่มีประมาณ 1,000 กว่าเรื่อง จะเป็นหนังที่ชอบ แล้วเราจะเก็บไว้ดู เพราะเราจะดูหลายเที่ยว อยากรู้อะไรก็ไม่ว่า เราก็คือเอามาดู เก็บไว้เองจะสะดวก ทำ collection ไว้เอง”

(ศิโรต อโนมะศิริ, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545)

“หนังอย่าง Amalie เคยดูวีดีโอไปแล้วรอบหนึ่ง แต่พอเข้าโรงต้องไปดูซ้ำอีกที่ ให้มันได้อารมณ์ เพราะดูวีดีโอ คงไม่ได้บรรยากาศ เท่าดูในโรงหนังอยู่แล้ว หนังเรื่องนี้ถ้าใครประทับใจแล้ว ควรไปดูในโรงอีก เพราะสีจะสดมาก”

(ชรัณยู จิราลักษ์, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545)

การชมภาพยนตร์ซ้ำด้วยการซื้อวีดีโอเก็บไว้ ตอบสนองความต้องการด้านความสะดวกสบายในการชม กล่าวคือ จะสามารถนำมาชมเมื่อไรก็ได้ที่สะดวก ขณะที่ผู้ชมที่ต้องการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ เพราะการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์สามารถตอบสนองความต้องการด้านภาพ และเสียง ได้สมบูรณ์กว่าวีดีโอ

ความต้องการด้านการศึกษา

การชมซ้ำเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการเก็บรายละเอียด และศึกษาหาความรู้จากภาพยนตร์ ทั้งเรื่องรูปแบบ เทคนิค วิธีการนำเสนอ หรือบทของภาพยนตร์ หลังจากชมภาพยนตร์เพื่อความผ่อนคลายไปแล้ว

“หนังเนี่ยดูสิบรอบ มันจะได้อารมณ์ไม่เหมือนกันซ้ำรอบ เพราะดูแต่ละครั้งมันจะได้รายละเอียดที่เพิ่มขึ้นทุกครั้งทีเดียว ถ้าหนังที่เราไปหาซื้อเป็นวีดีโอ มันจะเปิดโอกาสให้เราไปดู

อะไรใหม่ๆ สองถ้าเราสงสัยอะไรเราจะเปิดดูใหม่ได้ สาม ถ้าเราไม่เข้าใจ เราเอาไปให้เพื่อนเราดูได้”

(ชูศรี งามประเสริฐ, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

การชมซ้ำเป็นพฤติกรรมของผู้ชมที่ชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส แต่ผู้ชมจะมีพฤติกรรมชมซ้ำกับภาพยนตร์นอกกระแสเท่านั้น โดยผู้ชมจะชมเพื่อความบันเทิง และเพื่อศึกษาหาความรู้จากภาพยนตร์

พฤติกรรมหาข้อมูลของภาพยนตร์

การหาข้อมูลหลังชมภาพยนตร์ เกิดขึ้นเมื่อผู้ชมต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติม หลังจากชมภาพยนตร์แล้ว ซึ่งมีทั้งรายละเอียดของตัวภาพยนตร์ ดารานักแสดง และผู้กำกับ โดยแหล่งข้อมูลที่ผู้ชมใช้หาข้อมูลหลังชมภาพยนตร์มีดังนี้

หนังสือ และนิตยสาร

ผู้ชมจะหาข้อมูลหลังชมภาพยนตร์จากหนังสือ และนิตยสารเกี่ยวกับภาพยนตร์ เพื่อดูรายละเอียดของการผลิตภาพยนตร์ ข้อมูลของผู้กำกับ และดารานักแสดง

“หนังสือที่ต้องกลับมาหาข้อมูล คือหนังสืออย่าง *panic room* ทำไมต้องมีการ์ตูนบ้านในยุโรปใหญ่ขนาดนั้น มันเป็นสมัยไหน หรือ *chocolat* มันเป็นอาหารที่มีความจำเป็นของคนที่อยู่อย่างลาตินอเมริกา เราก็ต้องดูว่ามันมีความหมายอะไรของคนที่อยู่อเมริกาได้ หรือหนังสือของ *Ali* ถูกสร้างมาไม่ต่ำกว่า 5-6 เวอร์ชัน ก็อยากรู้ว่า เวอร์ชันไหนมีข้อเท็จจริงใกล้เคียงที่สุด”

(นันทขว้าง สิริสุนทร, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545)

อินเทอร์เน็ต

ผู้ชมกลุ่มนี้ซึ่งเป็นผู้ที่ชมทั้งภาพยนตร์นอกกระแส และภาพยนตร์ในกระแส ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อในการหาข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์อย่างมาก เพราะการไหลของข้อมูลข่าวสารในยุคปัจจุบัน ทำให้การค้นคว้าจากช่องทางอื่นอาจทำได้ยากหรือเสียเวลานาน ขณะที่การใช้อินเทอร์เน็ตมีความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายกว่าสื่ออื่น ผู้ชมภาพยนตร์กลุ่มนี้จึงมีพฤติกรรมการหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตด้วย

“อย่างเรื่อง *I am Sam* ที่ *Sam* เป็นพนักงานเสิร์ฟในร้านแล้วพูดว่า “just a wonderful choice” มันต้องมี *hint* อะไรบางอย่าง แต่ยังไม่ *get* ก็จะไปค้นในอินเทอร์เน็ต ก็จะขึ้นมาเทียบ แล้วทำให้เข้าใจว่า สะท้อนลัทธิบริโภคนิยม แล้วการเลือกจะสำคัญมากในลัทธิบริโภคนิยม เพราะว่าในหนังจะพูดถึงการช้อปปิ้ง การเลือกสินค้า การเลือกซื้ออาหาร”

(วุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2545)

การพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

พฤติกรรมการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น มีทั้งที่เกิดขึ้นทันทีหลังชมภาพยนตร์แล้ว โดยผู้ชมจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนที่ไปชมภาพยนตร์ด้วยกันทันที หรือแลกเปลี่ยนความเห็นในภายหลังกับผู้อื่น โดยผู้ที่ผู้ชมแลกเปลี่ยนความเห็นด้วย เป็นเพื่อนที่มีรสนิยมการชมภาพยนตร์แบบเดียวกัน หรือเป็นผู้ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับภาพยนตร์ ที่ผู้ชมเชื่อถือ

“ ดูหนังแล้วจะนั่งตีความอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องมีคุยกับคนอื่น ทำให้รู้ว่า คนต้องการให้อะไร อย่างบางเรื่องเป็นจุดเล็กๆ ที่คนทำส่งสารมาให้ อย่างเรื่อง *American beauty* มันจะมีแค่แบ็บเดียวที่บอกว่า คนนี้เป็นเกย์ พอเราได้พูดคุยกับคนอื่น ทำให้เข้าใจมากขึ้น เพราะบางทีเราตีความตามประสบการณ์เท่าที่เรามี เราจะรู้เท่านี้ แต่ถ้าไปคุยกับคนอื่นที่มีประสบการณ์เยอะ เราจะยอมรับความคิดคนอื่นมากขึ้น”

(ชูศรี งามประเสริฐ, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545)

การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลังชมภาพยนตร์ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า การชมภาพยนตร์ทำให้ผู้ชมเกิดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตามมา โดยผู้ชมต้องการได้รับมุมมองจากบุคคลอื่นเพื่อมาตีความภาพยนตร์ โดยการพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น ทำให้ได้รับผลใน 2 ด้าน คือ ตีความตามความคิดเห็นของกลุ่ม หรือ ยืนยันตีความตามความคิดเห็นของตนเอง

การศึกษายังพบว่า ผู้ชมมีพฤติกรรมหาข้อมูลหลังชมภาพยนตร์จากหลายช่องทาง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตนเองต้องการ แสดงให้เห็นว่าถึงคุณลักษณะของผู้ชมที่เป็นผู้รับสารที่มีความกระตือรือร้น (active audience ด้วย)

“บางทีดูแล้วชอบ อยากรู้ว่าผู้กำกับคนนี้เคยทำหนังเรื่องอะไรมาแล้วบ้าง ก็จะไปหาอ่าน ดู แหล่งข้อมูลก็มีหนังสืออย่าง ซีเนี่ยมัก ฟิลมวิว และก็มีแหล่งข้อมูลที่เป็นคน คือคนที่เป็นคนไปดูหนังกับเรา แล้วเขารู้มากกว่าก็เรา ก็จะถามเขา แล้วก็มีอินเทอร์เน็ต ก็หาไปเรื่อยๆ”

(ปัญญาพงษ์ คงคาน้อย, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2545)

ผู้ชมมีพฤติกรรมในการหาข้อมูลหลังชมภาพยนตร์ จากหลายช่องทาง ทั้งหนังสือ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต หรือการพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น เพื่อตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสาร ทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจเนื้อหาของภาพยนตร์มากยิ่งขึ้น โดยอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งข้อมูล ที่ผู้ชมเข้าถึงง่าย สะดวก และได้รับข้อมูลที่ตอบสนองความพึงพอใจได้มากที่สุด เพราะสามารถค้นหาข้อมูลด้วยคำสำคัญ และมีข้อมูลที่หลากหลาย ขณะที่การพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นหลังชมภาพยนตร์ ก็เป็นแสดงถึงลักษณะของผู้ชมที่มีความกระตือรือร้น (active audience) ที่เป็นผู้แสวงหาข่าวสารของภาพยนตร์ด้วยตนเอง โดยการพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์หลังชมภาพยนตร์ ที่ทำให้มีการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหน้าที่ของสื่อมวลชน (Mcquail 1994) ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนว่า ทำหน้าที่ให้คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันด้วย

พฤติกรรมในการแสวงหาข่าวสาร เปิดรับ และติดตามสื่อมวลชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์ของกลุ่มผู้ชมที่มีคุณลักษณะชมเฉพาะภาพยนตร์นอกกระแส

ผู้ชมประเภทนี้เป็นผู้ชมที่มีความกระตือรือร้น (active audience) เนื่องจากมีพฤติกรรมที่แสวงหาข่าวสารเพื่อต้องการทราบรายละเอียดของภาพยนตร์ โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการแสวงหาข่าวสารก่อนชมภาพยนตร์ คือ แหล่งข้อมูลดังนี้

สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่บทความในนิตยสารภาพยนตร์ โดยข้อมูลที่ผู้ชมต้องการทราบ คือ รายละเอียดของภาพยนตร์ และข้อมูลของผู้กำกับภาพยนตร์

ร้านวิดีโอ ผู้ชมจะมีพฤติกรรมไปร้านแว่นวิดีโอ เพื่อไปสำรวจรายชื่อภาพยนตร์ที่มีอยู่ ว่ามีภาพยนตร์เรื่องใดบ้าง พฤติกรรมที่ตามมาคือ 2 ลักษณะ คือ ซื้อวิดีโอเรื่องที่สนใจ และไม่ซื้อ เพราะต้องการทราบข้อมูลของภาพยนตร์เท่านั้น

การพูดคุยกับเจ้าของร้านแว่นวิดีโอ และผู้ที่มาซื้อวิดีโอ คุณสามารถเป็นลูกค้าประจำของร้านแว่นวิดีโอ และจะแวะเวียนมาที่ร้านแว่น ทุกสัปดาห์ แม้บางครั้งไม่ได้ต้องการมาซื้อภาพยนตร์ แต่มาเพียงมาสำรวจวิดีโอเรื่องต่างๆ และมาพูดคุยกับเจ้าของร้าน และลูกค้าที่เข้ามาในร้านถึงวิดีโอ

โอที่น่าสนใจ ซึ่งถือเป็นการแสวงหาข้อมูลของภาพยนตร์ทางหนึ่ง ที่สนองความต้องการด้านการหาข้อมูล และการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นด้วย

พฤติกรรมหลังชมภาพยนตร์

พฤติกรรมหลังชมภาพยนตร์ก็เป็นพฤติกรรมของผู้รับสารที่มีความกระตือรือร้น (active audience) เห็นได้จากพฤติกรรมเหล่านี้

ชมซ้ำ

คุณสามารถ อิมช่า ชมภาพยนตร์จากวีดีโอ เมื่อชมภาพยนตร์จบเรื่องหนึ่งแล้ว มักมีพฤติกรรมชมซ้ำ ทั้งชมซ้ำทันที และ ชมซ้ำโดยทิ้งระยะเวลาระยะหนึ่ง การชมซ้ำเกิดขึ้นเพราะความต้องการทำความเข้าใจภาพยนตร์ให้ดียิ่งขึ้น โดยการชมซ้ำให้ทั้งอรรถรส และสนองความต้องการด้านการศึกษาด้วย

“การชม เวลาที่ได้ดูส่วนใหญ่จะเป็นคืนวันอาทิตย์ จันทร์ มีการชมซ้ำตลอด เพราะบางครั้ง หนึ่งความประทับใจ สองดูให้ซาบซึ้ง ดูเพื่อศึกษา ดูอีกครั้ง ที่เราเข้าใจรายละเอียดบางอย่าง มันพลาดไปมัย”

(สามารถ อิมช่า, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2545)

ค้นหาข้อมูลของภาพยนตร์เพิ่มเติม

ข้อมูลที่ต้องการทราบเพิ่มเติม คือ ข้อมูลด้านผู้กำกับภาพยนตร์ และการผลิตภาพยนตร์ โดยผู้ชมจะค้นหาข้อมูลต่อจากนิตยสาร และวารสารภาพยนตร์

การพูดคุย และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น

ถ้าชมภาพยนตร์ร่วมกับบุคคลอื่น ผู้ชมจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลนั้นทันที ขณะที่จะนำเรื่องที่ชมภาพยนตร์มาเป็นหัวข้อสนทนาในภายหลังอีกครั้ง เพื่อเจอกลุ่มที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสเหมือนกัน

ทั้งพฤติกรรมก่อนชมภาพยนตร์ และพฤติกรรมหลังชมภาพยนตร์ของผู้ชมกลุ่มนี้ล้วนแสดงถึงลักษณะของผู้ชมที่มีความกระตือรือร้น ทั้งการแสวงหาข้อมูลก่อนชม และหลังชมภาพยนตร์ ความต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพยนตร์กับบุคคลอื่น รวมถึง การชมภาพยนตร์ซ้ำด้วย

สรุปลักษณะคุณลักษณะของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส 2 ลักษณะ คือ ผู้ชมที่ชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ขณะที่ผู้ชมอีกประเภทหนึ่ง คือผู้ชมที่ชมเฉพาะภาพยนตร์นอกกระแสเท่านั้น

ผู้ชมที่ชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากภาพยนตร์เพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันไป คือ ชมภาพยนตร์ในกระแส เพื่อประโยชน์ทางด้านความบันเทิง การพักผ่อน ขณะที่ชมภาพยนตร์นอกกระแส เพื่อประโยชน์ ด้านการศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้ผู้ชมที่ชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ยังมีพฤติกรรมแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับภาพยนตร์ในระดับที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่กระตือรือร้นและไม่กระตือรือร้นของผู้ชม โดยผู้ชมที่มีลักษณะที่กระตือรือร้น จะเปิดรับข่าวสารจากหลายช่องทาง ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต หรือสื่อบุคคล จากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์มากที่สุด เนื่องจากเชื่อว่า การมีข้อมูลมากจะทำให้ชมภาพยนตร์ได้อย่างลึกซึ้ง

ขณะที่ผู้ชมที่มีลักษณะไม่กระตือรือร้น จะเป็นผู้ชมที่ชมภาพยนตร์ทั้งในและนอกกระแส แต่ไม่มีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาพยนตร์มากนัก ผู้ชมกลุ่มนี้ต้องการทราบเพียงข้อมูลเบื้องต้นของภาพยนตร์ ไม่ต้องการรายละเอียดมากนัก เพราะผู้ชมกลุ่มนี้เชื่อว่า ข้อมูลที่มากเกินไป จะทำให้ขาดอิสระในการชมภาพยนตร์ การชมภาพยนตร์ของผู้ชมกลุ่มนี้ จึงเป็นการชมภาพยนตร์ด้วยวิจารณญาณ และตัดสินใจจากภาพยนตร์ด้วยตนเอง โดยไม่เชื่อคำชี้แนะจากแหล่งข้อมูลอื่น

นอกจากนี้ ผู้ชมอีกประเภทหนึ่ง คือ ผู้ชมที่ชมเฉพาะภาพยนตร์นอกกระแส ไม่ต้องการเปิดรับภาพยนตร์ในกระแสเลย เนื่องจากภาพยนตร์ในกระแสไม่สามารถตอบสนองความต้องการทั้งด้านความบันเทิง ด้านสังคม หรือด้านการศึกษาได้ ผู้ชมกลุ่มนี้จึงชมเพียงภาพยนตร์นอกกระแส เพื่อประโยชน์ทั้งด้านความบันเทิง ด้านสังคม และด้านการศึกษา โดยเป็นผู้ชมที่ความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลในการชมภาพยนตร์ ทั้งก่อนชมภาพยนตร์ และหลังชมภาพยนตร์ เห็นได้จาก การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับภาพยนตร์จากหลายช่องทาง การชมซ้ำ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น

บทที่ 6

พฤติกรรมกรรมการชมภาพยนตร์นอกกระแส

แหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ของผู้ชม เนื่องจากแหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์ต่างๆ จะมีภาพยนตร์นอกกระแสที่หาชมยากให้ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสชม แหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์นอกกระแสที่ผู้ชมติดตามเป็นประจำมีดังนี้

- 3.1 วีดีโอ วีซีดี และดีวีดี
- 3.2 สถาบันวัฒนธรรม
- 3.3 เทศกาลภาพยนตร์
- 3.4 โรงภาพยนตร์ทั่วไป

1. วีดีโอ วีซีดี และดีวีดี

ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส ชมภาพยนตร์นอกกระแสจากวีดีโอ ทั้งแบบเช่าและซื้อ จากร้านเช่า และร้านจำหน่ายวีดีโอ ทั้งที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้องและไม่ถูกต้อง แหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์ในรูปแบบวีดีโอ วีซีดี และดีวีดี ที่ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสระบุถึง ได้แก่

- ร้านแว่น วีดีโอ ร้านขายวีดีโอ ที่ตลาดนัดจตุจักร กรุงเทพฯ
- ร้านฮ็อต ในตลาดนัดจตุจักร กรุงเทพฯ
- ร้านเฟม ท่าพระจันทร์ ร้านเช่าวีดีโอ และวีซีดี ที่ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ
- ร้านลูกแมว ชั้น 3 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง ร้านขายวีดีโอ วีซีดี และดีวีดี
- ร้านวีซีดี และดีวีดีอื่นๆ เช่น ร้านบูมเมอแรง ที่ศูนย์การค้าฟอร์จูน รัชดาภิเษก
- ร้านโรบอท เวิลด์เทรเดชั่นเตอร์
- ร้านอวีเอส ซอยคอนแวนท์
- ร้านเร็กซ์ ตรงข้ามห้างพันธุ์ทิพย์ ร้านขายวีดีโอ (ปัจจุบันปิดกิจการแล้ว)
- ร้านขายวีดีโอ วีซีดี และดีวีดี ทั่วไป เช่นคลองถม ร้านอวีเอส ร้านแมงป่อง

จากการสัมภาษณ์เจ้าของร้านขายวีดีโอภาพยนตร์นอกกระแส ที่จตุจักร และ ผู้ประกอบการร้านเช่าวีดีโอ เฟม ท่าพระจันทร์ ระบุตรงกันว่า การเปิดจำหน่ายและให้เช่าวีดีโอภาพยนตร์นอกกระแส เพราะต้องการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้ชมภาพยนตร์ได้เลือกชมภาพยนตร์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น

ร้านแว่น วีดีโอ จำหน่ายวีดีโอภาพยนตร์ 2 ประเภท คือ วีดีโอภาพยนตร์นอกกระแสที่เคยฉายตามโรงภาพยนตร์ในประเทศไทย และวีดีโอภาพยนตร์ที่ไม่ได้นำเข้าในประเทศ แต่เป็นภาพยนตร์ที่กลุ่มคนดูสนใจ จึงมีการสั่งเข้ามา ขณะที่ร้านเฟม ซึ่งเป็นร้านเช่าวีดีโอ มีทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแส ให้บริการเช่า โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสซื้อหรือเช่าวีดีโอภาพยนตร์นอกกระแส เพราะ แหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์เหล่านี้มีภาพยนตร์ที่หาชมยากจำหน่ายให้กลุ่มผู้ชม

“ร้านนี้ต้องการเพิ่มทางเลือกให้กับคนดูหนัง ที่ไม่ได้หาหนังชนโรงอย่างเดียว โดยกลุ่มที่มาหาหนังบ่อยๆ มีตั้งแต่เด็กนักเรียน คนทำภาพยนตร์ นักเขียน นักวิจารณ์ คนทั่วไปที่สนใจงานศิลปะ ถ้าให้แบ่งกลุ่มคนดูหนัง ก็จะมี กลุ่มคนที่มีการศึกษาสูง จบมาจากเมืองนอก มาซื้อหนังที่เคยดูแล้ว มาซื้อไปสะสม กลุ่มนี้มีเป็นส่วนน้อย แต่กลุ่มที่มาเป็นส่วนใหญ่ คือกลุ่มที่แวะเวียนมาเรื่อยๆ มาดูรายชื่อหนัง มีเรื่องที่น่าสนใจก็ค่อยซื้อ และอีกกลุ่มคือ กลุ่มที่มาดูตามกระแสของหนังนอกกระแส มาหาหนังตามคำบอกเล่าที่ได้ยินมา”

(เจ้าของร้านแว่นวีดีโอ, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2545)

“หนังที่มีในร้านมี 3 แบบ อย่างแรก คือ ภาพยนตร์อมตะ เป็นหนังที่มีคุณค่า มีความเป็นอมตะ สะท้อนยุคสมัยนั้น อย่างเช่น *Gone with the wind* หรือ *Citizen Kane* อันที่สองคือ หนังจากทางยุโรป ซึ่งการเข้าตลาดสู่หนังจากทางอเมริกาไม่ได้ แต่มันจะมีลักษณะพิเศษของมันอยู่ อย่างหนังฝรั่งเศส อันที่สาม จะเป็นหนังจากทางเอเชีย ที่มาแรงสุดช่วงนี้ โดยเฉพาะหนังเกาหลี หนังญี่ปุ่น หนังฮ่องกง จัดอยู่ในพวกนี้”

(ธานี จิริยะสิน, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2545)

ภาพยนตร์ที่หาชมยากจากโรงภาพยนตร์ทั่วไปเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส ซื้อหรือเช่าวีดีโอ โดยนอกจากผู้ชมจะได้เลือกชมภาพยนตร์ที่หลากหลายแล้ว ปัจจัยอีกประการหนึ่ง ที่กลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแสติดตามภาพยนตร์นอกกระแสจากวีดีโอ เนื่องจากวีดีโอมีราคาไม่แพงนัก ถ้าเช่าจะมีราคาประมาณม้วนละ 30 บาท ต่อระยะเวลาการเช่า 1 สัปดาห์ ขณะที่วีดีโอที่ขายที่ร้านขายวีดีโอภาพยนตร์นอกกระแส ก็มีราคาเฉลี่ยม้วนละประมาณ 120 – 180 บาท ตามความยาวของเรื่อง

จากการศึกษายังพบว่า ผู้ชมจำนวนมาก เลือกชมภาพยนตร์นอกกระแสในรูปแบบวีดีโอ วีซีดี หรือดีวีดี เนื่องจาก ปัจจุบันภาพยนตร์นอกกระแสในตลาดวีดีโอ วีซีดี และดีวีดี มีให้เลือกหลากหลาย และหาง่ายขึ้น ประกอบกับกลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแส ซึ่งเป็นกลุ่มผู้รับสารที่มีลักษณะกระตือรือร้นอยู่แล้ว จะเป็นผู้เลือกรับสาร คือภาพยนตร์นอกกระแสได้ด้วยตัวเอง ทำให้กลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแส สามารถเลือกซื้อภาพยนตร์ที่ตรงกับความต้องการของตนเองได้ โดยผู้ชมจะเลือกชมภาพยนตร์จากวีดีโอ มากกว่า วีซีดี และดีวีดี เนื่องจาก สามารถหาซื้อได้สะดวก และมีราคาที่ไม่แพง

“วีดีโอ วีซีดี หาง่าย มีให้เลือกเยอะแยะเต็มไปหมด วีดีโอเค้าไม่ได้มาจำกัดว่า ต้องดูหนังเรื่องนี้นะ เราสามารถเป็นผู้เลือก ปัจจุบันการดูหนังตามโรงถูกกำหนดตามโรงหนัง โรงหนังเป็นผู้เลือกว่าคุณต้องดูเรื่องอะไร อย่าง 20 โรง ฉายหนังอยู่ 3 เรื่อง แต่พอเรารู้แหล่งวีดีโอ เราเป็นผู้ยิ่งใหญ่ เราเป็นผู้เลือกแทน”

(ทรงพล วงษ์คนดี, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545)

“เดี๋ยวนี้มีทางเลือกมากขึ้น มันหาวีดีโอได้ง่ายขึ้น ยังไม่เคยเจอว่าหาไม่ได้ อย่าง *Bad taste* ของ Peter Jackson เป็นหนังนิวซีแลนด์ ที่แสงอรุณจัด ก็คิดว่า หนังนิวซีแลนด์ ถ้าไม่ไปดู แล้วเมื่อไหร่จะได้ดู *An Angel at My Table* เรื่องแรก *Jane Campion* แต่มันไม่เต็ม มันฉาย 2 องค์กร ซึ่งจริงๆ มี 3 องค์กร แต่ไม่ยอมฉาย เลยไปดูเทศกาลหนังนิวซีแลนด์ ปรากฏว่า ทั้งหมดนี้หาวีดีโอได้หมดแล้ว”

(ดวงพร เมธสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

จากการศึกษายังพบว่า กลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแสที่ติดตามชมภาพยนตร์จากวีดีโอ มีแนวโน้มให้ความสนใจชมภาพยนตร์จากดีวีดี เนื่องจากมีภาพที่คมชัด และมีเบื้องหลังการผลิตให้ชมเพิ่มเติม แต่เมื่อเปรียบเทียบด้านคุณภาพ และราคาแล้ว กลุ่มตัวอย่างหลายคนยังสมัครใจที่จะชมภาพยนตร์จากวีดีโอ เนื่องจากคุณภาพของภาพไม่แตกต่างกันมาก แต่ราคาถูกกว่าดีวีดี หลายเท่า

“เสน่ห์ของวีดีโอ คือเราเป็นคนยุควีดีโอ เดิวนั้นคนเล่นวีซีดี แต่การเคลือบผิวของภาพมันไม่ดี แต่เรายังไม่มีทุนพอที่จะเล่นดีวีดี ซึ่งวีดีโอพอทดแทนได้ ความคมชัดของภาพและเสียง บางทีเรามีเครื่องไฮไฟ สเตอริโอ ภาพ สี ถ้าก็อปปีมา *first generation* ก็ชัดอยู่แล้ว แต่อุปกรณ์ที่จะเก็บม้วนวีดีโอได้นานแค่ไหน”

(สามารถ อิมขำ, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2545)

“หนังสือที่ต้องซื้อคือหนังสือที่ดูครั้งเดียวแล้วชอบ ซึ่งมีอยู่หลายเรื่อง ก็จะต้องหาให้ได้ แล้วซื้อที่ร้านหรือตามงานทั่วไป บางทีก็ซื้อที่ร้านบูมเมอแรงที่ฟอร์จูน ก็เริ่มซื้อเยอะขึ้น อย่างบูมเมอแรงจะมีเยอะ จะมีหนังเกาหลีที่ดังๆ แล้วหายากก็มี ส่วนราคาก็ พ้นกว่า ขึ้นไปอย่างเรื่อง *The Road Home* ซื้อในงาน เมื่อก่อน 8-9 ร้อย เราไม่เคยซื้อ แต่พอซื้อแล้วก็ดูไม่รู้ที่รอบ เพราะเป็นหนังที่ดูแล้วประทับใจ ช่วงงานของ CVD ที่จัด sell เราก็ซื้อเยอะ เหตุผลอีกอย่างหนึ่งคือ เพราะดีวีดี เราได้ดูเบื้องหลังด้วย”

(วิระศักดิ์ ศรีสีคิ้ว, 12 กันยายน 2545)

ปัจจัยแหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์ในส่วนของวิดีโอ วีซีดี และดีวีดี ทำให้ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสได้ชมภาพยนตร์นอกกระแสที่หลากหลายขึ้น เนื่องจาก ปัจจุบันมีผู้จำหน่ายวีดีโอภาพยนตร์นอกกระแสเพิ่มขึ้น และผู้ชมยังสามารถสั่งซื้อภาพยนตร์ที่ต้องการชมได้ง่ายอีกด้วย

2. สถาบันวัฒนธรรม

กลุ่มผู้สนใจภาพยนตร์นอกกระแสจะชมภาพยนตร์นอกกระแสจากสถาบันวัฒนธรรมมีการจัดฉายภาพยนตร์เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมทุกสัปดาห์ และในอดีตช่องทางการชมภาพยนตร์นอกกระแสทางอื่นๆ ค่อนข้างมีน้อย ทำให้ มีผู้ที่สนใจภาพยนตร์จะแวะเวียนไปชมภาพยนตร์ที่จัดตามสถาบันต่างๆ เป็นประจำ จนเกิดเป็นกลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแส ที่มีจุดเริ่มต้นจากสถาบันวัฒนธรรม

สถาบันวัฒนธรรม ที่จัดฉายภาพยนตร์ ได้แก่

สถาบันเกอเธ่ จัดฉายภาพยนตร์เยอรมัน

สถาบันวัฒนธรรมฝรั่งเศส หรือ อาลียองส์ ฟรองแซสส์ (alliance francaise)

จัดฉายภาพยนตร์ฝรั่งเศส

ศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น จัดฉายภาพยนตร์ญี่ปุ่น ทุกวันศุกร์

สำนักข่าวสารอเมริกัน

ดวงกมลฟิล์มเฮ้าส์

ภาพยนตร์ที่ฉายในสถาบันการศึกษา

ประมาณปี 2530 เป็นยุคที่สถาบันวัฒนธรรมจัดฉายภาพยนตร์กันหลายที่ ทำให้คอภาพยนตร์นอกกระแสเริ่มแสวงหาช่องทางการชมภาพยนตร์ โดยเหตุผลส่วนใหญ่ที่มีกลุ่มคอภาพยนตร์

นอกจากจะติดตามภาพยนตร์ที่สถาบันวัฒนธรรมต่างๆ จัดฉาย เนื่องจาก จะมีภาพยนตร์แปลก ที่หาชมยากมาให้ชม จนทำให้เกิดกลุ่มของคอภาพยนตร์นอกกระแส ที่จะรวมตัวชมภาพยนตร์ที่ จัดฉายตามสถาบันต่าง ๆ

“ตอนปี 30 มีเพื่อนที่สนใจดูหนังประเภทนี้ ก็ชักชวนกันไปดู มีมโนธรรม นรา สนธยา ดุลยสิทธิ์ที่เป็นผู้กำกับเรื่องเจนนี ธรรม แล้วคนอื่นที่ไม่ได้อยู่ในแวดวงนี้ กลุ่มนี้ประมาณ 20 คน ไปดูแล้วเจอกัน ไปดูวันจันทร์ที่สมาคมฝรั่งเศส อังคารบริติช เคนซิด วันพุธ เกอเธ่ วันพฤหัสบดีเอยูเอ วันศุกร์ที่หอภาพยนตร์ มูลนิธิญี่ปุ่น สมาคมฝรั่งเศส ก็อยู่ที่โปรแกรม ไลน์ดี วันเสาร์ที่สมาคมฝรั่งเศส หกวันก็เจอกัน”

(สุภาพ หริมเทพาธิป, สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2545)

“พี่เป็นกลุ่มสถาบัน alliance เกอเธ่ เอยูเอ ญี่ปุ่น หอภาพยนตร์ ที่ฉายทุกวันศุกร์ ตอนที่ เรียนอยู่ ก็จะมีหนังที่ต่างจากหนังโรงให้เราได้ดู ช่วงนั้นประมาณปี สาม กว่าๆ ไม่ค่อยมีอะไร หนังไทยก็จืดๆ หนังฝรั่งก็ตลาดๆ แต่จะมีกลุ่มนี้แหละที่เป็นที่ประหลาดใจของคนที่ยากดูอย่างอื่น วิดีโอมีบ้างแต่ไม่เยอะ”

(ชลิดา เชื้อบำรุงจิต, สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2545)

“อย่างเกอเธ่ เคยมีหนังเยอรมันที่แปลกๆ ที่เราหาดูที่ไหนไม่ได้ แล้วบางที่เขาจัดเป็นช่วง เช่น nosferatu ก็เป็นเรื่องผีดิบ แล้วไม่มีที่ไหนมี คือตัวหนังของเขาน่าสนใจ ฝรั่งเศสกับ ญี่ปุ่นด้วย จริงๆ ตัวโรงภาพยนตร์ไม่มีผลเลย ไม่ได้รู้สึกว่าจะแตกต่างกัน”

(โตมร ศุขปรีชา, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2545)

เหตุผลที่คอภาพยนตร์นอกกระแสสนใจและตัดสินใจไปชมภาพยนตร์ตามสถาบันวัฒนธรรมต่างๆ ประการหนึ่ง เพราะมีสิ่งดึงดูด คือ การได้เจอผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน และได้แลกเปลี่ยนความรู้ หรือความเห็นเกี่ยวกับภาพยนตร์ร่วมกัน นอกจากนี้ เมื่อมาชมภาพยนตร์ที่สถาบันวัฒนธรรม ผู้ชมยังได้อรรถรสจากการชมภาพยนตร์จากแผ่นฟิล์มภาพยนตร์ด้วย

“ถ้ามีโอกาสก็อยากกลับไปเกอเธ่ สมาคมฝรั่งเศส เป็นที่ที่เราเคยไป แล้วอีกอย่างหนึ่งที่เราเคยดูจากวิดีโอหนังเก่าๆ บางครั้งการไปดูจากฟิล์มจริงๆ อาจมีอรรถรสดีกว่า รสชาติที่ดีกว่า บรรยากาศที่ดีกว่า โดยเฉพาะหนังขาวดำดูในโรง รู้สึกว่ามีความเข้มข้น สว่างจัด เนื้อหนังที่แท้จริง”

(สามารถ อิ่มซ่า, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2545)

“เสน่ห์คือได้พบกลุ่มคนที่เป็นคอเดียวกัน แล้วได้เพื่อนโดยไม่รู้ตัว อาจารย์แดง คุณนรา หรือหลายๆ คน เกิดมาเป็นเพื่อนกัน เพราะดูหนังอย่างนี้ สอง ต้องยอมรับว่า ตัวฟิล์มที่นำมาใช้มีความเก่า ซึ่งให้อารมณ์แบบปอนๆ ติดดิน alternative มันไม่ใช่ฟิล์มเนี่ยบ มันผ่านการมีอายุมาแล้วหลายปี แล้วด้วยความที่สถานที่การจัดฉายหนังเหล่านี้ไม่เกิน 100 ที่ ทำให้บรรยากาศการดูใกล้ชิดกัน บางทีไปดูคนเดียว แต่ออกมากลับรู้สึกว่ามี ออกมาก็ไปทักทายคนอื่น ก็เกิดการคุยกัน เป็นเพื่อนกัน”

(นันทขว้าง สิริสุนทร, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545)

“หนังนอกกระแสหลายเรื่อง ถ้าเทียบกับหนังในตลาด ความอยากดูก็จะมากขึ้น เพราะเราคิดว่ามันเป็นโอกาสอันน้อยนิด ถ้าเราพลาดเราจะต้องรออีกนาน”

(ชลิดา เอื้อบำรุงจิต, สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2545)

“อย่าง *bad taste* หนึ่งของ Peter Jackson เป็นหนังนิวซีแลนด์ ที่แสดงอรุณเคยจัด เราคิดว่า ถ้าไม่ไปดูแล้วเมื่อไหร่จะได้ดู หรืออย่างเรื่อง *Angel of my cable* เรื่องแรกของ เจ แคมเปียน ที่เคยดูเคยดูแบบไม่เต็มจริงๆ มีสามองค์แต่เอามาฉายมีแค่ 2 องค์ พอรู้ว่า มีวิดีโอ ที่มันออกมาแบบเต็มๆ ทั้ง 3 องค์ ก็ต้องไปหาดู”

(ดวงพร เมธสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

“ครั้งหนึ่งเคยไปดูหนังเรื่อง *Madame Bovary* ของฝรั่งเศส เล่นโดย Isabelle Huppert หนังมีปัญหาเยอะ ต้องรอครึ่งชั่วโมง แต่ไม่มีใครกลับ พลังของ audiences แรงมาก จนตัวอุปกรณ์ไม่สำคัญ คนดูหนังแบบนี้ไม่ต้องการเครื่องเล่นแบบอิจิวี ไม่ต้องการภาพ 360 องศา เขาต้องการแค่ไปดูหนัง สิ่งที่ต้องการคือหนังซึ่งหาดูยาก เป็นสิ่งที่คนเหล่านี้ต้องการมาก เคยดูหนังอีกเรื่องของ จิม จามุส เรื่องหนึ่ง ตัวบรรยายขาดๆ หายๆ ทุกคนก็นั่งดู ไม่มีใครไปไหน”

(นันทขว้าง สิริสุนทร, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545)

การไปชมภาพยนตร์นอกกระแสที่สถาบันวัฒนธรรมของผู้ชมที่ชมภาพยนตร์นอกกระแส ในปัจจุบันมีความเหนียวแน่นน้อยลง เนื่องจากสถาบันวัฒนธรรมต่าง ๆ ไม่ได้จัดกิจกรรมชมภาพ

ยนตร์นอกกระแสต่อเนื่องเหมือนเมื่อก่อน ในมุมมองของผู้ที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแส ที่เคยชมภาพยนตร์นอกกระแสตามสถาบันวัฒนธรรมต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง เห็นว่า ภาพยนตร์ที่นำมาฉายไม่มีความหลากหลาย โดยมีการนำภาพยนตร์เรื่องเดิมมาฉายซ้ำ ทำให้คอภาพยนตร์หลายคนไม่ต้องการติดตาม อีกทั้งปัจจุบัน ช่องทางการหาชมภาพยนตร์นอกกระแสจากช่องทางอื่น โดยเฉพาะในรูปแบบวีดีโอมีให้เลือกมากขึ้น กลุ่มผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสจึงหันไปชมภาพยนตร์จากช่องทางอื่น

“ยังไม่ได้ตอบสนองคนดูหนังมากจริงๆ เมื่อก่อนหอภาพยนตร์เป็นทางเลือกทางหนึ่งในยุคนั้น แต่เดี๋ยวนี้เลิกกันไปหมด อย่างของหอภาพยนตร์จะเวียนเอาหนังเด่นๆ จากแต่ละที่มาฉาย เดือนหนึ่งอาจมีหนังสารพัดสัญชาติหรือหนังไทยมาให้ดู เป็นการกำหนดหัวข้อประเด็น แล้วดูความเชื่อมโยง โดยไม่ได้จำกัดสัญชาติ”

(สุภาพ หริมเทพาธิป, สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2545)

“ตอนนี้ไม่ได้ไปดูที่อื่น เพราะไม่มีเวลา แล้วรู้สึกว่ เริ่มจะตัน เมื่อก่อนเราจะตามดูแต่หนังเก่า กับหนังที่น่าสนใจ พรรคหลังหนังเริ่มนิ่ง ความน่าสนใจลดน้อยลง หนังเก่าที่เคยฉายเมื่อก่อน มันกลับมาฉายอีก ซึ่งเราเคยดูหมดแล้ว วนเวียนอยู่อย่างนี้ ไม่เหมือนเมื่อก่อนที่เกอเธ่เคยจัดเทศกาลหนังของ บาสวินเดอร์ บิมเวนเดอร์ เป็น cross cultural ของฮอลลีวูดกับยุโรป มันน่าสนใจในตอนนั้น แต่ตอนนี้มันวนเวียน”

(สามารถ อิมขำ, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2545)

“เดี๋ยวนี้คนอาจสนใจมาดูภาพยนตร์ตามสถาบันน้อยลง เพราะอาจจะทดแทนด้วยการหาซื้อดีวีดี วีซีดี คนอาจจะไม่มีความสนใจว่าอาจจะต้องไปดู”

(ชลิดา เอื้อบำรุงจิต, สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2545)

อย่างไรก็ตาม ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสยังระบุว่า หากสถาบันวัฒนธรรมจัดภาพยนตร์ที่หายาก และมีความหลากหลายมากขึ้น ผู้ชมกลุ่มนี้ก็พร้อมจะติดตามชมภาพยนตร์จากหน่วยงานวัฒนธรรมต่างๆ

3. งานเทศกาลภาพยนตร์

เทศกาลภาพยนตร์ที่ผู้ชมให้ความสนใจไปชมภาพยนตร์นอกกระแส ได้แก่ เทศกาลภาพยนตร์ที่จัดฉายโดยสถาบันวัฒนธรรม และโรงภาพยนตร์ต่างๆ โดยมีภาพยนตร์ให้ชมหลายเรื่อง ภายใต้แนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง เทศกาลภาพยนตร์ที่กลุ่มตัวอย่างติดตามชมภาพยนตร์เป็นประจำ และต่อเนื่อง ได้แก่

เทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพฯ

เทศกาลภาพยนตร์ยุโรป

เทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่น

เทศกาลภาพยนตร์อังกฤษ

การศึกษาพบว่า ความหลากหลายของภาพยนตร์ในงานเทศกาลภาพยนตร์ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ชมไปชมภาพยนตร์ในงานเทศกาล ขณะที่ข้อจำกัดของการชมภาพยนตร์ในงานเทศกาลนั้น คือเรื่องเวลาในการจัดฉายของเทศกาลภาพยนตร์ เพราะภาพยนตร์ที่จัดติดต่อกันหลายเรื่อง ในวันและเวลาราชการ ทำให้กลุ่มคอภาพยนตร์นอกกระแสไปชมได้ลำบาก ทำให้ต้องเลือกชมภาพยนตร์ตามวันและเวลาที่สะดวกเท่านั้น

“ทุกวันนี้ก็พยายามดูตามเทศกาล แต่เนื่องจากเวลามีน้อย ไปครั้งหนึ่งก็จะพยายามดูหลายๆ เรื่อง โดยไม่จำเป็นว่าฉายเรื่องอะไร ก็จะเปิดกว้าง เพราะรู้สึกว่าคุณถึงจุดหนึ่งเรารู้ว่าไม่จำเป็นต้องเป็นหนังดี คืออะไรก็ได้ แค่อยากรู้ว่ามันเป็นยังไง”

(ชลิดา เอื้อบำรุงจิต, สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2545)

อย่างไรก็ดี เรื่องความหลากหลายของภาพยนตร์ ทั้งแนวภาพยนตร์ เนื้อหา สัญชาติของภาพยนตร์ เป็นสิ่งที่ผู้ชมให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจไปชมภาพยนตร์นอกกระแสในเทศกาลภาพยนตร์ กลุ่มคอภาพยนตร์ที่ติดตามชมภาพยนตร์จากเทศกาลภาพยนตร์เป็นประจำ จึงอยากให้มีการจัดงานเทศกาลภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง โดยต้องการให้ผู้จัดงานเทศกาลคัดเลือกภาพยนตร์ที่มีความหลากหลาย และมีแนวคิด (concept) ของงานที่ชัดเจน

“เทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่น มีความเด่นอยู่คั้ดหนึ่ง และจัดกลุ่มไว้เป็นกลุ่มเป็นก้อนชัดเจนในแต่ละเรื่อง ทำให้เห็นภาพรวมชัดเจน ถ้ามีเวลาดูได้ทุกเรื่อง อย่างอึ้งเห็นความหลากหลาย จากเด่นๆ ของแต่ละที่เค้าเอามา และมีความแปลกใหม่ อย่างหนังบางชาติเราไม่เคยเห็นเลย บางกอกฟิล์มก็มีความหลากหลายขึ้นไปอีก อย่างบางปีมีหนังรัสเซียมา”

(สุภาพ หริมเทพาธิป, สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2545)

“เฟลดิวัลแม้จะฉายเรื่องเดียวรอบเดียว แต่นั่งยังไม่มี ความแตกต่าง อย่างดราม่าที่อาร์เจนติน่า หรือเกาหลี ดราม่าเหมือนกัน ก็ไม่มี ความแตกต่างกัน”

(มโนธรรม เทียมเทียบรัตน์, สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2545)

“หนังตามเทศกาล ยังไม่รู้ลึกถึงความแตกต่างของแต่ละเทศกาล อย่างเทศกาลหนังอังกฤษอาจเป็นหนังอังกฤษ หนังฝรั่งเศสอาจเป็นหนังฝรั่งเศส แต่ในรูปแบบของการจัดเทศกาลไม่ค่อยแตกต่างกัน ถ้ามีการจัดองค์ประกอบแวดล้อมให้ต่างกันอาจช่วยได้บ้าง”

(โตมร ศุขปรีชา, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2545)

จากการศึกษา ยังพบว่า การโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์งานเทศกาล รวมทั้งวันและเวลาที่แน่นอนของการจัดฉายภาพยนตร์เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ เพราะจะทำให้ผู้ชมวางแผน รวมทั้งเลือกชมภาพยนตร์ได้ ผู้ชมที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสจึงต้องการให้หน่วยงานหรือผู้จัดงานเน้นเรื่องการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มผู้ชมที่เป็นเป้าหมายทราบ

“หนังเทศกาลยังขาดการโปรโมท และไม่สามารถบอกได้ว่า หนังมีบุคลิกยังไง ดูแล้วเพื่อจะ ได้รับอะไร บางทีโปรโมทไปที่ตัว product อย่าง Toronto กับ Venice จะขายว่า หนังเรื่องใหม่ ของ Atom Egoyan เป็นงานวิพากษ์เพศแม่ คนดูก็จะจำ ถ้าหนังมาฉายก็จะดูต่อไปหนังของอัลฟองโซ กัวลิอง ผู้กำกับเม็กซิกัน แสดงถึงความเหี้ยมเฉอาของวัยเยาว์ แต่สังคมไทยไม่มี ขายรวมๆ”

(นันทขว้าง สิริสุนทร, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545)

“หนังยังถูกจำกัดให้คุณ อย่างมันน้อยๆ ก็ได้ดูไม่กี่เรื่อง ถ้ามันเป็น festival มันต้องใหญ่ๆ ให้คนดูได้เยอะๆ เลือกได้มากๆ ให้คนดูมีทางเลือกที่หลากหลายขึ้น”

(ทรงพล วงษ์คนดี, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545)

“เคยไปชมหนังเทศกาลที่จัดฉายที่เซ็นทรัลพาราม 3 แต่หนังฉายต่อกันเยอะมาก เราดูไม่ไหว คนดูเยอะ บางเรื่องตัวเต็ม เราดูไม่ได้”

(วีระศักดิ์ ศรีสีคิว, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545)

4. โรงภาพยนตร์

โรงภาพยนตร์ที่มีการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสในตารางฉายภาพยนตร์ปกติ ได้แก่ โรงภาพยนตร์ลิโต้ รวมถึงโรงภาพยนตร์ในเครือสหมงคลฟิล์ม

โดยโรงภาพยนตร์ในเครือสหมงคลฟิล์ม เป็นโรงภาพยนตร์แห่งแรก ที่จัดฉายหนังนอกกระแสอย่างเป็นกิจจะลักษณะ โดยจัดเป็นโรงหนังอาร์ตเฮ้าส์ ที่ฮอลลีวู้ดสตรีท ในปี พ.ศ. 2540 แต่ทำได้เพียง 2 ปีก็เลิกกิจการ แต่การจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสถูกย้ายมาจัดที่โรงภาพยนตร์ที่เวิร์ทเทรตเซ็นเตอร์ เปลี่ยนชื่อโครงการจากโครงการอาร์ตเฮ้าส์ เป็นโครงการโรงหนังนอกกระแส

จากการศึกษาพบว่า การชมภาพยนตร์นอกกระแสตามโรงภาพยนตร์ปกติที่มีการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ อย่างโรงภาพยนตร์ลิโต้ จะมีกลุ่มคอภาพยนตร์เวะเวียนการมาชมภาพยนตร์ โดยผู้ชมกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มเดียวกับที่ชมภาพยนตร์จากวีดีโอ และบางคนก็เป็นคอภาพยนตร์สถาบันวัฒนธรรม การมาชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ เพราะการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ช่วยเติมเต็มเรื่องความครบถ้วน สมบูรณ์ ทั้งภาพและเสียง ทำให้ได้รรถรสของการชมภาพยนตร์อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ยังสะดวกสบาย ทั้งที่นั่ง และสถานที่จอดรถ

“ดูในโรงมันก็สมบูรณ์ สื่อภาพยนตร์ถูกสร้างขึ้นเพื่อดูในโรง ถ้าเราอยู่ในโรงที่สมบูรณ์จะโอเคมาก อย่างเรื่อง Amalie ถ้าใครดูวีดีโอแล้วประทับใจ ควรจะไปดูในโรงอย่างยิ่ง เพราะดีสุดมาก แล้วเค้าตั้งใจมาฉายในโรง ดูในโทรทัศน์จอเล็กๆ ก็ไม่ดีเท่าในโรง ซาวด์ ดนตรี อย่าง amalie ดิวกับทางฝรั่งเศส ผู้กำกับต้องเป็นคนเซ็นต์กำกับทุกม้วน เขาถึงยอมให้เอาออกมาจากประเทศเขาได้ ตอนนี้มีแค่ลิโต้ กับบีนเกล้า ดูในโรงเราจะเต็มที่กับหนัง”

(ทรงพล วงษ์คนดี,สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545)

“ถึงเดี๋ยวนี้เวลาจะน้อย แต่ยังอยากไปดูหนังเสมอ รอบสามทุ่ม ห้าทุ่ม จะขับรถไปให้ทัน จะชอบดูในโรงมากกว่าวีดีโอ เพราะว่าจะหลับ วีดีโอจะไม่ค่อยตลอดรอดฝั่ง มันมีสิ่งรบกวน เดียวโทรศัพท์มา เราไม่มีสมาธิ เราจะพลาดอะไรหลายๆ อย่าง เพราะบางครั้งเหมือนหนังสร้างมาก เพื่อให้เรานั่งวิบเดียว สมมติเป็นหนังที่เร็วมาก มันต้องวิบเดียว แล้วผ่านมันไป”

(ชลิตา เอื้อบำรุงจิต,สัมภาษณ์,18 กันยายน 2545)

ข้อจำกัดของการชมภาพยนตร์นอกกระแสในโรงภาพยนตร์ อยู่ที่เวลา และสถานที่ที่จัดฉายภาพยนตร์ เพราะเวลาและสถานที่ที่ไม่อำนวย ทำให้ผู้ชมไม่สามารถไปชมภาพยนตร์ที่ต้องการได้ ทำให้ผู้ชมต้องเลือกชมภาพยนตร์จากช่องทางอื่นแทน

“หนังตามโรงจะได้อะไรมากกว่า แต่ปัญหาคือบางที่ไม่ว่าง หรือทำงานเหนื่อย ซี้เกียจ ก็จะไม่ดูวิดีโอ แต่อรรถรสก็คงสู้ดูในโรงหรือสถาบันไม่ได้อยู่แล้ว อย่าง amalie ดูวิดีโอแล้ว แต่พอเข้าโรงก็ไปดูอีก ไปดูซ้ำ ให้มันได้อารมณ์”

(ชรัณยู จิราลักษณ์, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2545)

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านแหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์นอกกระแส พบว่าผู้ที่เป็นคนภาพยนตร์นอกกระแส จะเลือกเปิดรับและชมภาพยนตร์นอกกระแสจากทุกช่องทาง ทั้งวิดีโอ วีซีดี และดีวีดี ภาพยนตร์ที่จัดฉายโดยสถาบันวัฒนธรรม เทศกาลภาพยนตร์ และโรงภาพยนตร์ต่างๆ ซึ่งแต่ละคนจะมีช่องทางที่ตนเองให้ความสนใจ และเลือกติดตามเป็นพิเศษ ตามข้อจำกัด และบริบทการชมภาพยนตร์แต่ละประเภท ซึ่งผู้ชมจะมีพฤติกรรมชมภาพยนตร์นอกกระแสจากวิดีโอ ทั้งเช่าและซื้อ เพราะปัจจุบัน วิดีโอเป็นสิ่งที่หาง่าย มีให้เลือกหลากหลายและราคาไม่แพง ขณะที่การชมภาพยนตร์ที่สถาบันวัฒนธรรม โรงภาพยนตร์ หรือเทศกาลภาพยนตร์มีข้อจำกัดที่ เวลา และสถานที่ที่จัดฉายภาพยนตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการชมภาพยนตร์ แต่การชมภาพยนตร์จากช่องทางดังกล่าว ก็มีข้อดีอยู่ที่การได้อรรถรสในการชมภาพยนตร์ โดยแหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์

นอกจากนี้ผู้ชมที่เป็นคนภาพยนตร์นอกกระแสยังให้ความสำคัญกับตัวภาพยนตร์ เป็นปัจจัยสำคัญ ในการตัดสินใจชมภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ฉะนั้นถ้าเป็นภาพยนตร์ที่มีแนวเรื่องที่น่าสนใจ และหาชมได้ยาก ผู้ชมก็จะพยายามติดตามชม ไม่ว่าจะภาพยนตร์จะฉายจากช่องทางใดก็ตาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส” เป็นการศึกษาที่มองถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสว่ามีลักษณะอย่างไร ผู้ชมมีมูลเหตุ และมีแรงจูงใจอะไรในการชมภาพยนตร์ และผู้ชมให้การคาดหวังและได้นำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะใด โดยพิจารณาจากองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแสของกลุ่มผู้ชม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับ กระบวนการการเลือกใช้สื่อของผู้รับสารในฐานะที่เป็นผู้กระทำ แนวคิดเรื่องปัจจัยและแรงจูงใจต่อการชมภาพยนตร์ มาเป็นกรอบในการศึกษา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ประกอบด้วยผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ หรือเรียกว่า “คอภาพยนตร์นอกกระแส” จำนวน และ ผู้เผยแพร่ภาพยนตร์นอกกระแส จำนวน 34 คน เพื่อวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะ และปัจจัยที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส รวมถึงความคาดหวังต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแสของกลุ่มผู้ชม

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส พบว่า ลักษณะของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส มี 2 ลักษณะ คือ ผู้ชมที่ชมทั้งภาพยนต์ในกระแส และภาพยนต์นอกกระแส ขณะที่ผู้ชมอีกประเภทหนึ่ง คือผู้ชมที่ชมเฉพาะภาพยนต์นอกกระแสเท่านั้น

ผู้ชมที่ชมทั้งภาพยนต์ในกระแส และภาพยนต์นอกกระแส เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากภาพยนตร์เพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันไป คือ ชมภาพยนต์ในกระแส เพื่อประโยชน์ทางด้านความบันเทิง การพักผ่อน ขณะที่ชมภาพยนต์นอกกระแส เพื่อประโยชน์ ด้านการศึกษาหาความรู้ และเพื่อใช้ในงานอาชีพ

การศึกษายังพบว่า ผู้ชมที่ชมทั้งภาพยนต์ในกระแส และภาพยนต์นอกกระแส ยังมีพฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับภาพยนต์ในระดับที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่กระตือรือร้น และไม่กระตือรือร้นของผู้ชม โดยผู้ชมที่มีลักษณะที่กระตือรือร้น จะเปิดรับข่าวสารจากหลายช่องทาง ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต หรือสื่อบุคคลจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

เห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์มากที่สุด เนื่องจากเชื่อว่า การมีข้อมูลมากจะทำให้ชมภาพยนตร์ได้อย่างลึกซึ้ง

ขณะที่ผู้ชมที่มีลักษณะไม่กระตือรือร้น จะเป็นผู้ชมที่ชมภาพยนตร์ทั้งในและนอกกระแส แต่ไม่มีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาพยนตร์มากนัก ผู้ชมกลุ่มนี้ต้องการทราบเพียงข้อมูลเบื้องต้นของภาพยนตร์ ไม่ต้องการรายละเอียดมากนัก เพราะผู้ชมกลุ่มนี้เชื่อว่า ข้อมูลที่มากเกินไป จะทำให้ขาดอิสระในการชมภาพยนตร์ การชมภาพยนตร์ของผู้ชมกลุ่มนี้ จึงเป็นการชมภาพยนตร์ด้วยวิจารณญาณ และตัดสินใจภาพยนตร์ด้วยตนเอง โดยไม่เชื่อคำชี้แนะจากแหล่งข้อมูลอื่น

นอกจากนี้ ผู้ชมอีกประเภทหนึ่ง คือ ผู้ชมที่ชมเฉพาะภาพยนตร์นอกกระแส ไม่ต้องการเปิดรับภาพยนตร์ในกระแสเลย เนื่องจากภาพยนตร์ในกระแสไม่สามารถตอบสนองความต้องการทั้งด้านความบันเทิง ด้านสังคม หรือด้านการศึกษาได้ ผู้ชมกลุ่มนี้จึงชมเพียงภาพยนตร์นอกกระแส เพื่อประโยชน์ทั้งด้านความบันเทิง ด้านสังคม และด้านการศึกษา โดยเป็นผู้ชมที่ความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลในการชมภาพยนตร์ ทั้งก่อนชมภาพยนตร์ และหลังชมภาพยนตร์ เห็นได้จาก การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับภาพยนตร์จากหลายช่องทาง การชมซ้ำ และการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นกับบุคคลอื่น

ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส ชมภาพยนตร์หลากหลายแนว และชมทั้งภาพยนตร์ในกระแส และภาพยนตร์นอกกระแสเพราะ ซึ่งภาพยนตร์ทั้ง 2 ประเภท สามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้ชมแตกต่างกัน โดยผู้ชมชมภาพยนตร์ในกระแส เพื่อให้ได้รับความบันเทิง ขณะที่การชมภาพยนตร์นอกกระแส จะตอบสนองความพึงพอใจอื่นๆ ที่หาไม่ได้จากภาพยนตร์ฮอลลีวูด โดยเฉพาะด้านสติปัญญา และการศึกษา อาทิ การได้เรียนรู้วัฒนธรรม และศึกษาเนื้อหา และวิธีการดำเนินเรื่อง การเล่าเรื่องที่ต่างไปจากรูปแบบที่คุ้นชิน รวมถึงการกระตุ้นให้ขบคิด และได้รับความความซาบซึ้ง ประทับใจ จากภาพยนตร์

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์นอกกระแส ได้แก่ ปัจจัยด้านภาพยนตร์ คือ เนื้อหาสาระของภาพยนตร์ ผู้กำกับภาพยนตร์ ดารานักแสดง สัตว์ชาติของภาพยนตร์ งบประมาณภาพยนตร์ และเครดิตที่ภาพยนตร์ได้รับ ขณะที่ปัจจัยด้านคำแนะนำจากแหล่งอื่น ที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ คือ บทวิจารณ์ภาพยนตร์ และคำแนะนำจากบุคคลอื่น

การศึกษายังพบด้วยว่า ปัจจัยด้านแหล่งเผยแพร่ภาพยนตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พฤติกรรมกรรมการชมภาพยนตร์นอกกระแสเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ ผู้ชมที่เคยติดตามชมภาพยนตร์ที่สถาบันวัฒนธรรม หรือโรงภาพยนตร์ หันมาติดตามชมภาพยนตร์จากวิดีโอมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบัน ภาพยนตร์นอกกระแสในรูปแบบวิดีโอมีจำนวนมากขึ้น และหาง่ายขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้ผู้ชมเข้าถึงช่องทางนี้สะดวกขึ้น พฤติกรรมการชมภาพยนตร์จึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

การศึกษาพฤติกรรมการชมภาพยนตร์นอกกระแส พบว่า ก่อนชมภาพยนตร์ กลุ่มผู้ชมจะมีพฤติกรรมทั้งหาข้อมูลของภาพยนตร์ และไม่หาข้อมูลของภาพยนตร์ ข้อมูลก่อนชมภาพยนตร์ที่กลุ่มผู้ชมต้องการทราบ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับพล็อตของภาพยนตร์ และผู้กำกับ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจว่าจะชมภาพยนตร์เรื่องนั้นหรือไม่ ขณะที่ผู้ชมบางคน ไม่นิยมหาข้อมูลของภาพยนตร์ก่อน เนื่องจากเห็นว่าจะทำให้เสียอรรถรสการชมภาพยนตร์

ขณะที่หลังชมภาพยนตร์ ผู้ชมภาพยนตร์ที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสมีพฤติกรรมพูดคุย แลกเปลี่ยนความเห็นการชมภาพยนตร์กับผู้ชมอื่นๆ และมีพฤติกรรมชมซ้ำ เพื่อให้ได้รับอรรถรส และตีความภาพยนตร์ได้ดียิ่งขึ้น

ในส่วนของความคาดหวังกับทิศทางของภาพยนตร์นอกกระแส ผู้ชมกลุ่มนี้ต้องการให้มีโรงภาพยนตร์ ที่จัดกิจกรรมฉายภาพยนตร์นอกกระแสอย่างต่อเนื่อง โดยมีภาพยนตร์ที่หลากหลายให้เลือกชม และเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านภาพยนตร์กับผู้ชมอื่นๆ

ข้อจำกัดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นเครื่องมือในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มที่ได้จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และ snowball sampling ทำให้ผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเป็นมุมมองของกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว และเป็นการสัมภาษณ์ในช่วงเวลา เดือนกันยายน ถึงเดือนธันวาคม ปี 2545 ทำให้ได้ทัศนคติในเวลานั้นเท่านั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาผู้รับสารเพียงกลุ่มเดียว หากมีการศึกษาผู้รับสารกลุ่มอื่น จะทำให้ได้มุมมองของผู้รับสารกลุ่มใหม่ เพื่อสามารถนำมาเปรียบเทียบ และเห็นภาพของผู้รับสารที่เป็นคอภาพยนตร์นอกกระแสได้ชัดเจนขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤติยา กาวิวงศ์.BEEF3 เทศกาลหนังทดลองครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : แพนกมล, 2544.

กัลพล นำธรรมชาติ. คอลัมน์นิสต์. สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2545.

กิตติ โกศลพิพัฒน์. นักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2545.

กุหลาบหิน. Film Forum. फिल्मวีว ปีที่ 2 ฉบับที่ 20 (ธันวาคม 2537) : 57-68.

คมสันต์ บุญญะวิตร. นักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์,
15 กันยายน 2545.

คุยข้างจอ. ซีเนี่ยมัก ปีที่ 3 ฉบับที่ 68 (ธันวาคม 2539) : 100-102.

คุยข้างจอ. ซีเนี่ยมัก ปีที่ 4 ฉบับที่ 92 (ธันวาคม 2540) : 66-67.

คุยข้างจอ. ซีเนี่ยมัก ปีที่ 5 ฉบับที่ 116 (ธันวาคม 2541) : 86-88.

คุยข้างจอ. ซีเนี่ยมัก ปีที่ 6 ฉบับที่ 140 (มกราคม 2543) : 94-95.

จรัส ภายโวจน์. พฤติกรรมกรรมการชมภาพยนตร์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2543.

ชลิดา เอื้อบำรุงจิต. มุลนิธิหนังไทย. สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2545.

ชูศรี งามประเสริฐ. บรรณาธิการ เนชั่นจูนีย์อินเทอร์เน็ต. สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545.

ดวงพร เมธสวัสดิ์. นักเขียนประจำนิตยสาร Starpics. สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545.

เตือนใจ ทองสำริด. เหตุผลในการเลือกชมภาพยนตร์ของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2516.

โตมร สุขปรีชา. นักเขียนอิสระ. สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2545.

ทรงพล วงษ์คนดี. เจ้าหน้าที่การตลาดและประชาสัมพันธ์ บริษัทนันทน์.

สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2545.

ทรงยศ แหวหงษ์. อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สัมภาษณ์, 24 กันยายน 2545.

ธรรณินทร์ มีเพียร. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545.

ธีปนนท์ เพ็ชรศรี. นักเขียนอิสระ. สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545.

ธานี จิริยะสิน. ผู้จัดการร้านเฟม วีดีโอ ท่าพระจันทร์. สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2545

- นพดล บุญนริสวางกูร. นักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545.
- นันทขว้าง สิริสุนทร. นักวิจารณ์ภาพยนตร์. สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2545.
- ปัญญาพงษ์ คงคาน้อย. ผู้จัดการฝ่ายผลิต บริษัทบีบีบลู ครีเอชั่น จำกัด. สัมภาษณ์,
17 กันยายน 2545.
- ปิยะศักดิ์ ชมจันทร์. เว็บไซต์ภาพยนตร์ movieseer.com. สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2545.
- ผู้จัดการรายสัปดาห์ (6-12 มกราคม 2546) : A12
- พนิดา สมภพกุลเวช. บทบาทของภาพยนตร์ตัวอย่างในการนำเสนอเพื่อโน้มน้าวใจ. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.
- ไพบูรณ์ คะเชนทร์พรรค. ปัจจัยที่มีอิทธิพลเลือกชมภาพยนตร์ของเยาวชนไทย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2531.
- ศิโรต อโนมะศิริ. พนักงานบริษัทธุรกิจการเงิน. สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545.
- ศรีนิตี สุวรรณศักดิ์. กองบรรณาธิการนิตยสารเนชั่นจูนีเยอร์. สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545.
- ษรัณยู จิราลักษณ์. ผู้สร้างสรรค์ภาพยนตร์โฆษณาอิสระ. สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2545.
- สนธยา ททรัพย์เย็น. ฟิล์มไวรัล. กรุงเทพฯ : ดวงกมลฟิล์มเฮ้าส์, 2541.
- สามารถ อิมขำ. นักแปลอิสระ. สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2545.
- สุชาติ วุฒิวิชัย. ที่ปรึกษาฝ่ายสร้างสรรค์บริษัทเคเพ็กซ์. สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2546.
- สุภาพ หริมเทพาธิป. บรรณาธิการนิตยสาร Bioscope. สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2545.
- โสภณา เขาวีวัฒน์กุล. นักเขียนอิสระ. สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2545.
- มงคล ปิยะทัสสกร. โครงสร้างธุรกิจภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2541.
- มโนธรรม เทียมเทียบรัตน์. นักวิจารณ์ภาพยนตร์. สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2545.
- โมนัย ธาราศักดิ์. ผู้ช่วยผู้กำกับภาพยนตร์. สัมภาษณ์, 24 กันยายน 2545.
- รัตติกรณ์ สังข์บุญลือ. ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มติชน. สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2545.
- วีระศักดิ์ ศรีสีคิ้ว. นักลงทุน. สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2545.
- วุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ. นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2545.
- อนันต์ ชูจิตต์บุตวร. พนักงานธนาคาร. สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2545.
- อมรเทพ สุขมานนท์. นักเขียนบทภาพยนตร์อิสระ. สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2545.

อลงกรณ์ คล้ายศรีแก้ว. นิสิตระดับปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2545.

อัญชลี ชัยวราพร. ปฏิบัติการหนังนอกระบบ. หน้า: ไทย ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม- กันยายน 2541) : 2-24.

อัมพันธ์ กวาน. ผู้ช่วยดีไซน์เนอร์. สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2545.

ภาษาอังกฤษ

Austin, Bruce A. Immediate seating : a look at movie audiences. California : Wadsworth, 1989.

Austin, Bruce A. Motivations for movie attendance. Communications Quaterly 34, 1986.

John Pym. Film Guide. London; the Penguin Group, 2000.

Stuart Fischhoff.; Joe Antonio.; Diane Lewis. Favorite Films and Film genres as a Function of race, age and gender. Paper presented at American Psychological Association Convention. Chicago, 1997.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

แนวคำถาม

ส่วนที่ 1 คำถามสำหรับผู้ชมที่เป็นคณาภยณตรนอกระแส มีดังนี้

- ความสนใจภยณตรนอกระแส เริ่มขึ้นเมื่อใด? เพราะเหตุใด?
- เสน่ห์ หรือสิ่งดึงดูด ให้ติดตามชมภยณตรนอกระแสเป็นประจำ คืออะไร?
- มีช่องทางกรเปิดรับภยณตรนอกระแสจากช่องทางใดบ้าง?
- สนใจกรเปิดรับภยณตรนอกระแสจากช่องทางใดเป็นพิเศษ?
- ความถี่ในการติดตามชมภยณตรนอกระแสเป็นอย่างไร?
- เลือกชมภยณตรนอกระแสในวัน และเวลาใด?
- เหตุผลของการชมภยณตรนอกระแส คืออะไร?
- นอกจากติดตามภยณตรนอกระแสแล้ว ยังสนใจติดตามภยณตรนอกระแส
- ด้วยหรือไม่ อย่างไร?
- ความแตกต่างระหว่างภยณตรนอกระแส และภยณตรนอกระแสในกระแส คืออะไร?
- โดยปกติ มักไปชมภยณตรนอกระแสคนเดียว หรือไม่? อย่างไร?
- ข่าวสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับภยณตรนอกระแส มีผลต่อความต้องการชม
- ภยณตรนอกระแสหรือไม่ อย่างไร?
- มีการติดตามข่าวสาร หรือข้อมูลเกี่ยวกับภยณตรนอกระแสจากแหล่งใด?
- ปัจจัยที่มีผลต่อการชมภยณตรนอกระแส มีอะไรบ้าง?
- ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อการชมภยณตรนอกระแสมากน้อยเพียงไร?
- และอย่างไร?

กรโฆษณาและประชาสัมพันธ์

บทวิจารณ์ภยณตรน

คำแนะนำจากบุคคลอื่น

สถานที่จัดฉายภยณตรน

ค่าบริการเข้าชมภยณตรน

ประเภทของภยณตรน

แนวหรือเนื้อหาของภยณตรน

สัญชาติของภยณตรน

ผู้กำกับ

นักแสดง

ภาพยนตร์ตัวอย่าง

มีความพึงพอใจภาพยนตร์นอกกระแสที่จัดฉายผ่านช่องทางต่างๆ หรือไม่
อย่างไร?

ส่วนที่ 2 คำถามสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเช่า การจำหน่ายและจัดฉาย ภาพยนตร์นอก
กระแส มีดังนี้

ผู้รับสารที่ติดตามชมภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำ คือกลุ่มใด?
ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแสของกลุ่มผู้ชม คืออะไร?
ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ มีผลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส มากน้อยเพียงไร
อย่างไร?

การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

บทวิจารณ์ภาพยนตร์

คำแนะนำจากบุคคลอื่น

สถานที่จัดฉายภาพยนตร์

ค่าบัตรเข้าชมภาพยนตร์

ประเภทของภาพยนตร์

แนวหรือเนื้อหาของภาพยนตร์

สัญชาติของภาพยนตร์

ผู้กำกับ

นักแสดง

ภาพยนตร์ตัวอย่าง

แนวทางการคัดเลือกภาพยนตร์นอกกระแสเป็นอย่างไร?

วิธีการกำหนดตารางการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแสเป็นอย่างไร?

กลุ่มผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสจะขยายวงกว้างขึ้นกว่าที่เป็นอยู่หรือไม่ อย่างไร?

ปัญหา และอุปสรรค ของการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส คืออะไร?

ภาคผนวก ข.
รายชื่อภาพยนตร์นอกกระแสที่ปรากฏในงานวิจัย

ภาพยนตร์	ประเทศ	ปีที่ทำ	ผู้กำกับ
A Double Tour	ฝรั่งเศส	1959	Claude Chabrol
A Night to Remember	อังกฤษ	1958	Roy Baker
Amelie	ฝรั่งเศส		
An Angel at my table	นิวซีแลนด์	1990	Jane Campion
Angela's Ashes	สหรัฐอเมริกา	1999	Alan Parker
Bad taste	นิวซีแลนด์	1987	Peter Jackson
Balkanisateur	กรีซ	1997	Sotiris Goritsas
Bamboozled			
Big night	สหรัฐอเมริกา	1951	Joseph Losey
Billy Elliot	อังกฤษ		
Born Romantic	อังกฤษ		
Bread and Tulip	อิตาลี		
Breaking the Waves	เดนมาร์ก, สวีเดน ฝรั่งเศส, เนเธอร์แลนด์	1996	Lars von Trier
Children of Heaven	อิหร่าน		
Circle of Friend	ไอร์แลนด์, สหรัฐอเมริกา	1995	Pat O' Connor
Citizen Cane	สหรัฐอเมริกา	1941	Orson Welles
Clocking off	อังกฤษ		
Colour of Paradise	อิหร่าน	1990	Majid Majidi
Crouching Tiger Hidden Dragon	ไต้หวัน		
Dancing at Lughnasa	อังกฤษ, ไอร์แลนด์, อเมริกา	1998	Pat O'Connor
Dead Alive			
Departure			
Don't Cry Nanking			
East Palace West Palace	จีน	1996	Zhang Yuan

ภาพยนตร์	ประเทศ	ปีที่ทำ	ผู้กำกับ
Eat Drink Man Woman	ไต้หวัน	1994	Ang Lee
Everybody Famous	เบลเยียม		
Exotica	แคนาดา	1994	Atom Egoyan
Fire	สหรัฐอเมริกา	1977	Earl Bellamy
For a Dream			
Glass Tears	ฮ่องกง		
Gone with the Wind	สหรัฐอเมริกา	1939	Victor Fleming
Ikiru	ญี่ปุ่น	1952	Akira Kurosawa
In July	เยอรมัน		
In the The mood for Love	จีน		Wong Kawaii
Insomnia	นอร์เวย์	1997	Erik Skjoldbjaerg
Iris			
Keep the Aspidistra Flying	อังกฤษ	1997	Robert Bierman
La rapture	ฝรั่งเศส		Claude Chabeau
Lantana	ออสเตรเลีย		
Lavender			
Le beau serge			Claude Chabeau
Le Boucher	ฝรั่งเศส	1970	Claude Chabeau
Le Confessional	แคนาดา, อังกฤษ	1995	Robert LePage
Legend of Nineteen Hundred	อิตาลี	1998	Giuseppe Tornatore
Les Bonnes Femmes	ฝรั่งเศส	1960	Claude Chabeau
Les cousins	ฝรั่งเศส	1959	Claude Chabeau
Ma vie rose	ฝรั่งเศส		
Madame Bovary	ฝรั่งเศส	1991	Claude Chabeau
Man and Boy	อังกฤษ		
Mansfield Park			
Marina			
Million Dollar Hotel	เยอรมัน	1991	Wim Wenders
Mirror Image	ไต้หวัน		
Mullet	ออสเตรเลีย		

ภาพยนตร์	ประเทศ	ปีที่ทำ	ผู้กำกับ
My Son the Fanatic	อังกฤษ	1997	Udayan Prasad
Natural Born Killer	สหรัฐอเมริกา	1994	Oliver Stone
No Man's Land	สวิตเซอร์แลนด์, ฝรั่งเศส	1985	Alain Tanner
Nobody Someday	เยอรมัน, อังกฤษ		
Nosferatu	อังกฤษ		
Nosferatu	เยอรมัน	1922	FW Murnau
Nowhere in Africa	เยอรมัน		
Onegin	อังกฤษ, สหรัฐอเมริกา	1998	Martha Fiennes
Passion of mind			
Postman	อิตาลี, ฝรั่งเศส	1995	Michael Radford
Postman in the Mountain	จีน		จางอี้โหมว
Prince of Glory			
Princess Mononoke			
Que la bete meure			Claude Chabeau
Rat catcher	อังกฤษ	1999	Lynne Ramsay
Red Beard	ญี่ปุ่น		Akira Kurosawa
Ridicule	ฝรั่งเศส	1996	Patrice Leconte
Sentimentals Destinies	อิตาลี		Oliver Assayas
Seven Samurai	ญี่ปุ่น	1954	Akira Kurosawa
Shallow Grave	อังกฤษ	1994	Danny Boyle
Shape of Love	อิหร่าน		
Smoking Barrels			
Soong Sisters			
Sunflower	อิตาลี, ฝรั่งเศส	1969	Vittorio Guerra
Sweet and Lowdown	สหรัฐอเมริกา	1999	Woody Allen
Tetsuo: The Iron Man	ญี่ปุ่น	1991	Shinya Tsukamoto
The Circle	อิหร่าน		Jafar Panahi
The Great Expectations	สหรัฐอเมริกา	1997	Alfonso Cauron
The Men Who Tread on the	ญี่ปุ่น		Akira Kurosawa
Tiger's Tail			

ภาพยนตร์	ประเทศ	ปีที่ทำ	ผู้กำกับ
The Ugetsu Story		1953	
The Way Home	จีน		
The Winter Guest	อังกฤษ		
Train spotting	อังกฤษ	1995	Danny Boyle
Tsugumi	ญี่ปุ่น	1990	
Under the Fair	ฝรั่งเศส		
Une Affaire des femmes	ฝรั่งเศส		Claude Chabeau
Viva	อิหร่าน		
White Balloon	อิหร่าน	1995	Jafar Panahi
With Great Joy	ฮอลแลนด์		
Wonderland	อังกฤษ	1999	Michael Winterbottom
Woodlanders	อังกฤษ	1997	Phil Agland
Y Tu Mama Tambien			Alfonso Cuaron
Your friends and neighbours			

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวประวีณมัย บ่ายคล้อย เกิดเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2521 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2541 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน (ภาคปกติ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2542 ปัจจุบันปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้ประกาศข่าว สถานีโทรทัศน์ไอทีวี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย